(శ్రీ)

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీహస్తిగిరిమాహాత్మ్యప్రారంభః.

వ్యాసంవసిష్ఠనప్తారం శక్తేఃపౌత్రమకల్మషం।
పరాశరాత్మజంవందే శుకతాతంతపోనిధిమ్ ॥

భృగుః ॥ భగవన్మునిశార్దూలవర్ణాశ్రమసమాశ్రయాః। ఆఖ్యాతాబహవోధర్మాఃభవతామేసనాతనాః ॥ ౧ ॥ ఉత్పత్తిశ్చతథాధాతుర్విష్ణునాభిసరోరుహాత్ । దేవతిర్యఙ్మనుష్యాణాంచసంభవఃకథితస్తథా ధర్మార్థకామమోక్షాణాంస్వరూపంచయథాతథం । దేహినాం బంధశ్చతద్ధేతుశ్చసువిస్తృతః ॥ ౩ ॥ ప్రధానపుంసోరజయోస్స్వరూపంచసమీరితం । విద్యావిద్యేచకథితేలోకభేదాశ్చవిస్తృతాః ॥ ౪ ॥ పుణ్యక్షేత్రాణిసర్వాణికథితానిసమాసతః । నగరాణిచపుణ్యానివిశేషేణమహీతలే ॥ ౫ ॥ సాలగ్రామంకురుక్షేత్రంతథాబదరికాశ్రమం । పద్మనాభంగయాక్షేత్రందండకంపురుషోత్తమం ॥ ౬ ॥ బ్రాహ్మ్యంసత్యవ్రతక్షే

తాత్పర్యము ॥ మహర్షిశ్రేష్ఠుండగు భృగుమహాముని మహాత్ముం
డైన నారదుం గాంచి యిట్లనియె - ఓమునిశ్రేష్ఠా - పురా ంబులైన
ణాశ్రమధర్మంబులు విష్ణునాభికమలంబున చతుర్ముఖుండు పుట్టు
యు సకలదేవతిర్యఙ్మనుష్యసంభవంబును ధర్మార్థకామమోక్షస్వ
బులును దేహధారులకుం గల్గు కర్మబంధమ్ములును ప్రకృతివికృతి
పంబును విద్యావిద్యల తెరంగును సాలగ్రామకురుక్షేత్ర బదరికా
లును పద్మనాభ గయాక్షేత్రములును దండకపురుషోత్తమంబు
వ్రతక్షేత్రంబును-ఉత్పలావర్తకంబు మొదలైన పుణ్యక్షే

సుత్పలావర్తకంతథా । క్షేత్రాణ్యేతానిపుణ్యానికథితానిత్వయానఘ
॥ ౭ ॥ అయోధ్యామధురామాయాకాశీకాంచీహ్యవంతికా। పురీద్వార
వతీచైవసప్తైతాముక్తిదాస్స్మృతాః ॥ ౮ ॥ ఇత్యేవంభువిపుణ్యానిక్షేత్రా
ణ్యగరాణిచ । కథితానిసుపుణ్యానిపర్వతాశ్చవనానిచ ॥ ౯ ॥ శ్రుతమే
వఖిలంత్వత్తఃకృతకృత్యోస్మిసాంప్రతం । ప్రసాదమగమచ్చిత్తంఛిన్నా
స్సర్వసంశయాః ॥ ౧౦ ॥ ఇదానీంశ్రోతుమిచ్ఛామిత్వత్తోహంమునిపుం
గవ । త్వదన్యస్సర్వధర్మాణాంవక్తామేభువిదుర్లభః॥ ౧౧ ॥ త్వమేవ
సర్వధర్మాణాంగురురవ్యయఇష్యతే । త్వాముపాస్యైవమునయశ్శృ
తిపరమంహితం ॥ ౧౨ ॥ యత్తుసత్యవ్రతంనామ క్షేత్రంపాపవినా
శం । పుణ్యక్షేత్రేషుసర్వేషుతస్యైవంశ్రేష్ఠ్యముచ్యతే ॥ ౧౩ ॥ ఆశ్చ
ఎహావస్తత్రసంక్షేపాత్కథితాస్త్వయా । ఆదౌకృతయుగేతత్రచ
యజ్ఞంపితామహః॥ ౧౪॥ తత్రకాంచీతివిఖ్యాతాపురీపుణ్యవివర్ధనీ ।
పిధాతురశ్వమేధార్థంనిర్మితావిశ్వకర్మణా ॥ ౧౫ ॥ అస్తిహస్తిగిరి

బులతెరంగును-అయోధ్య-మధుర-మాయ-కాశి-కాంచి-అవంతిక-ద్వార
వతి-మొదలైన ముక్తిప్రదంబులగు పట్టణంబులతెరంగును-పుణ్యపర్వతం
బులు వనంబులక్రమంబును నివియెల్ల నాకెరుంగించితివి-నామనంబున
గల సంశయంబులెల్లనశించెనే గృతకృత్యుండనైతి సర్వధర్మంబులనె
రుంగింపనీవంటివానినెందుంగాన- నిన్నుపాసించి సకలమునులును యతి
గుహ్యంప్తై హస్యంబు నెరుంగుదురు-నిన్నొకటివేడెద- సత్యవ్రతంబ
నుక్షేత్రంబు సకలపుణ్యక్షేత్రంబులలో నెట్లుత్తమంబయ్యె- నాక్షేత్రంబు
నంగల యాశ్చర్యంబులెల్ల సంక్షేపంబుగా మున్నెరుంగించితివి- కృత
యుగాదియందు చతురాననుం డాక్షేత్రంబున నశ్వమేధంబెట్లు చే
పుణ్యప్రదంబైనకాంచీపట్టణం బెట్లు విశ్వకర్మ గావించె యాక్షేత్ర
మందు హస్తిశైలమాహాత్మ్యంబెట్టిది నచ్చటంగల పుణ్యకోటివిమా
నెరంగెట్లు నాపర్వతశిఖరంబున మృణ్మయవేదీమధ్యంబున

న్నామతత్ర శైలవరోమహాన్ । విధాత్రా ప్యర్చితోవిష్ణుస్తస్య శైలస్యమూర్ధని॥ ౧౬॥ పుణ్యకోటితివిఖ్యాతంవిమానంపుణ్యవర్ధనం। వేదీమధ్యాత్సముత్తస్థౌ తస్యమూర్ధ్నిస్వయంపురా ॥ ౧౭ ॥ తన్మధ్యేభగవాన్విష్ణురభివ్యక్తోహరిస్స్వయం। ఆరాధితోజగద్ధాత్రాహయమేధేనవృద్ధిరా॥౧౮॥ వేగవత్యాత్తరేతీరేపుణ్యకోట్యాంహరిస్స్వయం । వరదస్సర్వభూతానామద్యాపిపరిదృశ్యతే॥ ౧౯ ॥ ఇతిసంక్షేపతఃప్రోక్తంయత్పురాభవతామమ। విస్తరేణైవతత్సర్వంశ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంమునే॥ ౨౦॥ హస్తిశైలస్యమాహాత్మ్యంకాంచాఖ్యానగరస్యచ । ఆవిర్భావంతథావిష్ణోఃకథయస్వయథాతథ ॥ ౨౧॥ నారదః॥ గుహ్యమేతన్మహాభాగయత్పృష్టోహమిహత్వయా । అస్యశ్రవణమాత్రేణమృత్యుమత్యేతిమానవః॥ ౨౨॥ నచాస్యసదృశంకించిద్విద్యతేగుహ్యముత్తమం । అస్యశ్రోతాచవక్తాచనపునర్భవమృచ్ఛతి॥ ౨౩॥ అతోహంకథయిష్యామిశృణుగుహ్యమిదంమహత్।ఆధారస్సర్వగుహ్యానాంత్వమేవజగతిధ్రువం॥ ౨౪॥ పురాహంసుచిరంకాలంతపస్తప్త్వాసుదుష్కరం । ద్రష్టుకామఃపరంవిష్ణోస్స్వరూపంధ్యానచక్షుషా॥ ౨౫॥ శ్వేతద్వీపంసమాసాద్యతత్రాద్రాక్షమహంమునీన్। ధ్యాయ

డెట్లావిర్భవించి చతుర్ముఖుని చే పూజింపంబడియె - వేగవతీతీరంబున విష్ణుదేవుండు సర్వభూతంబులకు వరంబు లొసంగుచుండుటం జేసి వరదుండనంబ్రసిద్ధినొంది యిప్పటికినున్నవాఁడు - యీవిధం బెల్ల సవిస్తారంబుగా నెఱుంగింపుమని వేడిన నారదుండిట్లనియె - ఓమునీంద్రా పరమరహస్యంబైనదాని నడిగితివి-యీరహస్యం బెఱుంగించినవాఁడును విన్నవాఁడును పునర్భవంబునొందడు-నీవు గుహ్యంబుల నెఱుంగందగినవాఁడ వెఱుంగించెదవినుము-పూర్వంబున బహుకాలంబు నేదుష్కరతపంబాచరించి విష్ణుదేవుదర్శింపంగోరి యాతనిమనంబున ధ్యానించుచు- శ్వేతద్వీపంబునకుంబోయి యచ్చటపరమాత్ముండు నవ్యయుండైనవాసుదేవుని ధ్యానించుచు యతవాకారాయమానసులగు మహామునులం గొందరంగాంచి

తః పరమం బ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్యమవ్యయం॥ ౨౬ ॥ తాన్ప్రణమ్య మహా-
భాగాన్యతవాక్కాయమానసాన్। అహమప్యాస్థితో యోగముపవిష్టోస్మి సం-
యతః॥ ౨౭ ॥ న మే చిత్తం సమాధాతుం శక్తిరాసీత్తదా చన। బహిర్ని-
ర్గత్యమచ్చిత్తం విషయానన్వగాద్బలాత్॥ ౨౮॥ న కర్మణా న దానేన న
తపోభిస్సుదుష్కరైః। మనసో నిగ్రహోదక్షః కశ్చిదస్తి కదాచన ॥ ౨౯ ॥
యత్తైశ్చ వివిధైస్తస్య నిగ్రహే హమనీశ్వరః। తస్మాన్నిర్గత్య సహసా
మేరుశృంగముపాగమం॥ ౩౦॥

తస్మిన్నేవ తదా బ్రహ్మా దేవర్షిగణసేవితః। సంస్తూయమానో యో-
గీంద్రైః ప్రసన్నస్సముపావిశత్ ॥౩౧॥ తం ప్రణమ్యాసు సంపూజ్య యాజ్ఞ-
వల్క్యస్తపోధనః। పర్యపృచ్ఛద్యథాన్యాయ్యం యోగమష్టాంగలక్షణం॥
౩౨॥ తేన పృష్టస్తదా బ్రహ్మా యాజ్ఞవల్క్యేన ధీమతా। ఉవాచ పరమం యో-
గమంగాని చ పృథక్పృథక్॥౩౩॥ తమేవాహం సముత్థాయ ప్రణిపత్య పితా-
మహం। అన్వపృచ్ఛమిదం గుహ్యం పరమం యోగసిద్ధయే ॥౩౪ ॥ భగవ-
న్సర్వలోకేశ సర్వకారణకారణ ॥ త్వమేవ సర్వలోకానామాధారః పర-
మాగతిః ॥౩౫॥ త్వాముపాస్యైవ మునయో లభంతి పరమం హితం। త్వ-
ద్భక్తానాం హి సర్వేషాం దుర్లభం నైవ విద్యతే ॥౩౬॥ శ్రోతుమిచ్ఛామ్య-

---

వారలకుం బ్రణమిల్లి నేనుయా మహాత్ముల యట్ల యోగంబవలంబించి సంయ-
తచిత్తుండనై యుండియు - చిత్తంబు - అనేక ప్రయత్నంబుల జేసియు విష-
యంబులం బాయకున్న దాని స్థిరంబు నొందింపంజాలక యచ్చటనుండి
మేరుపర్వతంబున కేగి యందు సకలదేవర్షిగణసేవితుండై ప్రసన్నుం-
డై యాజ్ఞవల్క్య మహామునీంద్రునకు నష్టాంగయోగలక్షణంబైన పరము
యోగరహస్యం బెఱుంగించుచుండు చతురాననుం గాంచి భక్తియుక్తుం-
డనై బ్రణమిల్లి యిట్లంటి-వోతండ్రీ సర్వలోకంబుల కాధారుండవు గతి-
యు నీవ నీభక్తులకు దుర్లభం బెద్దియు లేదు-నిన్నుపాసించి మునీంద్రులెల్ల
పరమగుహ్యంబు లెఱుంగుచుందురు-నీభక్తుండనగు నాకు పరమయోగం-

హామిదంయోగినామీప్సితంపదం । వక్తవ్యమేతద్భక్తాయమహ్యంశుశ్రూ
షవేగురో ॥౩౭॥ మమదుర్నిగ్రహంచిత్తంసమాధానప్రవర్తనే । తదే
వాచక్ష్వభగవన్యేనతద్వినిగృహ్యతే ॥౩౮॥ నిగృహీతేతుమచ్చిత్తేత్వత్ప్ర
సాదాత్పితామహ । సర్వభూతాంతరాత్మానంద్రక్ష్యామిజనార్ద
నం ॥౩౯॥ ఇతిపృష్టోమయాబ్రహ్మాప్రసన్నేనాంతరాత్మనా । యదువాచ
తతోమహ్యంమనోనిగ్రహసాధనం ॥ ౪౦॥ తదేవతవవక్ష్యామిశృణుష్వ
సుసమాహితః । నహిప్రియతమఃకశ్చిద్విద్యతేత్వత్సమోమమ ॥౪౧॥ సృ
ష్ట్వైవతదఖిలంబ్రహ్మాజగత్స్థావరజంగమం । ఆదౌకృతయుగేవిష్ణుం ద్ర
ష్టుకామోబభూవహ ॥౪౨॥ తతఃస్త్రిపథగామధ్యేస్థిత్వా వ్యచక్రేమహత్త
పః । ఏకాకీనియమవాన్శాంతోనిర్ద్వంద్వోనిష్పరిగ్రహః ॥౪౩॥ యమైశ్చ
నియమైశ్చైవప్రాణాయామైర్దృఢవ్రతః । సంయమస్తత్రవైమౌనీనాసా
గ్రన్యస్తలోచనః ౪౪॥ దుర్నిగ్రహంమనస్తస్యనైవవిష్ణౌప్రతిష్ఠితం । బలా
న్నిర్గత్యవిషయానన్వవర్తతతత్తదా ।౪౫॥ తతశ్చింతాపరవశోబభూ
వకమలాసనః । అసమర్థస్సమాధాతుంమనశ్చంచలమస్థిరం ॥ ౪౭ ॥

బు తెరంగెరింగి నామనం బెట్లుస్థైర్యంబునొందు దానినెరుంగింపుము -
నీప్రసాదంబున మనశ్చంచలంబుమాని సర్వభూతాంతర్యామియగు జనా
ర్దనునదర్శింపంగోరెద నని వేడిన ప్రీతుండై కమలాసనుండు మనోనిగ్ర
హసాధకంబైన పరమయోగంబు నాకెరుంగించె దాని నీకెరుంగించెద-
సమాహితచిత్తుండవైవినుము-నీకుసమానుండైనప్రియుండు నాకెవ్వడును
లేడు-చెప్పెదవినుము- పూర్వంబున చతుర్ముఖుం డీజగంబెల్లనిర్మించి
కృతయుగాదియందు విష్ణుదేవుదర్శింపంగోరి-గంగాతీరంబున నేకాకియై
మహాత్తపంబుచేయుచు శాంతుండును-నియమముండును-నిర్ద్వంద్వుండును
ప్రాణాయామపరుండును-నాసాగ్రవిన్యస్తలోచనుండును-మౌనియునైయుం
డియు - విషయానుగతంబై దుర్నిగ్రహంబైనమనంబును విష్ణుదేవునందు
నిల్పంజాలక దురంతచింతాపరవశుండై విషణ్ణవదనుండైయుండ సాకా

తతోవిషణ్ణవదనే విమనస్కే విధాతరి । ఉచ్చచారమహానాదాత్ర్తి
వాగశరీరిణీ ॥౪౮॥ భోభో బ్రహ్మన్విషాదస్తే నకర్తవ్యస్సుదుష్కరే । ఉ
పాయరహితైశ్చిత్తం నిగ్రహీతుం నశక్యతే ॥ ౪౯ ॥ శృణుష్వ నిగ్రహోపా
యం యథావత్కథయామి తే । యేనదుర్నిగ్రహం చిత్తం వశం యాస్యతి
నిశ్చలం ॥౫౦॥ కురుష్వ మనసశ్శుద్ధిం అశ్వమేధైః పితామహ । శుద్ధే మనసి
సన్న్యస్తే సమాధిర్భవితా స్వయం ॥౫౧॥ సహస్రమశ్వమేధానాం యష్ట
వ్యం చిత్తశుద్ధయే । అనాయాసాత్సహస్రం తే కృతం స్యాద్యేన తచ్ఛృణు ॥
౫౨॥ జంబూద్వీపే మహాపుణ్యే వర్షే భారతసంజ్ఞికే । గంగాయా దక్షి
ణే భాగే యోజనానాం శతద్వయే ॥౫౩॥ పంచయోజనమాత్రే తు పూర్వాం
బోధేస్తు పశ్చిమే । పుణ్యవృక్షసమాకీర్ణం సప్తయోజనవిస్తృతం ॥౫౪॥
యత్తు సత్యవ్రతం నామ క్షేత్రం పాపవినాశనం । విష్ణోః ప్రీతికరం నిత్యం సి
ద్ధగంధర్వసేవితం ॥౫౫॥ తత్ర గత్వాశ్వమేధేన యజస్వ పురుషోత్తమం
తతః ప్రసన్నచిత్తస్త్వం భవిష్యసి న సంశయః ॥౫౬॥ ఏకస్తత్ర కృతో ధ

శవాణి మహానాదంబుగా నిట్లనియె- ఓ చతుర్ముఖా విషాదం బేల నొందె
దవు- మనోనిగ్రహంబున కొకయుపాయం బెఱింగించెద వినుము - విష్ణుం
గూర్చి నీవు సహస్రాశ్వమేధంబుల జేసితివేని చిత్తశుద్ధినొందెద వనాయా
సంబుగా నట్లు జేయ నెఱుంగం జెప్పెద వినుము- జంబూద్వీపంబున భా
రతవర్షంబున. గంగాదక్షిణ భాగంబునందు యోజన శతద్వయ దూ
రంబున పూర్వసముద్రంబునకు బశ్చిమంబున పంచయోజన దూరంబు
న సప్తయోజన విస్తృతంబై పుణ్యవృక్షంబులం గూడి మనోహరంబై పా
పవినాశన కారియై విష్ణుప్రీతికరంబైన సత్యవ్రతంబను నొకమహాక్షే
త్రంబుగలదు నీవందుల కేగి దేవదేవుం గూర్చి యశ్వమేధంబుగా వించి
తివేని స్వస్థచిత్తుండవగుదువు మరియు నొక విశేషం బెఱుంగించెద వినుమా క్షే
త్రమాహాత్మ్యంబున నచ్చట నొక ధర్మంబు జేసిన నది సహస్ర గుణితంబగు

మోఽవర్ధతే చ సహస్రధా । తస్య క్షేత్రస్య మాహాత్మ్యాన్నాత్ర కార్యా విచారణా ॥౫౭॥ తత్ర సన్నిహితో విష్ణుస్సర్వదా సర్వగః ప్రభుః । దదాతి చ ఫలం సద్యః కర్మణా మీశ్వరస్స్వయం ॥౫౮॥ హస్తిశైల ఇతి ఖ్యాత స్తత్ర శైలవరో మహాన్ । దృశ్యతే తస్య శిఖరే పూజనీయ స్స్వయం హరిః ॥౫౯॥ దిఙ్నాగైరర్చితస్తస్మిన్పురా నారాయణః ప్రభుః । తతో హస్తిగిరిర్నామ ఖ్యాతిరాసీన్మహాగిరేః ॥ ౬౦ ॥ కల్పయిత్వా తమేవాద్రిం సమ్యగుత్తర వేదికాం ॥ తన్మూర్ధ్ని వరదం విష్ణుం యజస్వ గరుడధ్వజం ॥౬౧॥ ఉదక్పశ్చిమ భాగస్థం వల్మీకం మహతో గిరేః । పూజనీయ్యశ్చ తత్రాస్తి శేషః ఫణభృతాం వరః ॥ ౬౨॥ సర్వపాపక్షయం యత్ర తత్ర నాగాహ్వయం సరః । తస్య దక్షిణతీరే తు యజ్ఞశాలా ప్రకల్ప్యతాం ॥౬౩॥ ఇత్థం తత్రాశ్వమేధేన తోషయ స్వ జనార్దనం । ఏకేనైవాశ్వమేధేన తత్సహస్రం కృతం భవేత్ ॥౬౪॥ భవంతి తత్ర సహసా కర్మణాం ఫలసిద్ధయే ; అతస్తత్రైవ కర్తవ్యః హయమేధః పితామహ ॥౬౫॥ హరిర్నారాయణో దేవో హయమేధేన తోషితః । ప్రత్యక్షం దృశ్యతే తత్ర సర్వలోకేశ్వరస్స్వయం ॥౬౬॥ ఇతి తద్వచనం శ్రు

న్నిందుకు సందియంబులేదు అచ్చట విష్ణుదేవుండు నిరంతరంబు సన్నిహితుండై కర్మఫలంబు లొసంగుచుండు నచ్చట హస్తిగిరియను నొక శైలవరంబు గలదు పూర్వంబున నాపర్వతంబున నారాయణుండు దిగ్గజంబులచే పూజింపంబడుటం జేసి హస్తిగిరియను ఖ్యాతినొందె-
నాపర్వంబుపై యుదక్పశ్చిమ భాగంబుగా నొక వల్మీకంబు గలదందు శేషుండు పూజింపందగు నచ్చట సర్వపాపక్షయకరంబై నాగాహ్వయంబైన నొక సరోవరంబు గలదు దానికిం దక్షిణంబున యజ్ఞశాలం గావించి యాయుత్తర వేదికయం దశ్వమేధంబు జేసి హరిం బూజింపుము అచ్చట నొక యజ్ఞంబు గావించిన వేయి యజ్ఞంబులు జేసిన ఫలంబు గల్గుగాన నీవచటికేగి యశ్వమేధంబు జేసిన ప్రీతుండై నారాయణుండు నీయభీష్టసిద్ధి నొసంగు ననిన ప్రీతినొంది పితామహుండా క్షణంబ నాక్షేత్రంబు చేరి

త్వాప్రీతఃపూర్ణమనోరథః।పితామహస్సముత్థాయయయాసత్యవ్రతంప్ర
తి॥౬౭॥తత్రాపిసుచిరంకాలంతపస్తప్త్వాసుదుశ్చరం।అనంతసరసస్తీరే
సర్వపాపప్రణాశనే॥౬౮॥సతప్త్వాసుచిరంకాలంతస్మిన్నేవపితామహః
తతశ్చక్రేశ్వమేధాయమతింమతిమతాంవరః॥౬౯॥దేవానృషీన్మనుష్యాం
శ్చసిద్ధచారణపన్నగాన్।యక్షవిద్యాధరగణాన్గంధర్వాంశ్చతథాసురాన్
॥౭౦॥సమాహూయాత్రకర్తవ్యమితిమత్వాపితామహః। సహసావిశ్వక
ర్మాణంసమాహూయేదమబ్రవీత్॥౭౧॥ బ్రహ్మ॥హరిరత్రాశ్వమేధేనయష్ట
వ్యోవిశ్వకృన్మయా। తదర్థంక్రియతాంసర్వంయత్కర్తవ్యంత్వయాధు
నా॥౭౨॥ దేవామనుష్యాఃపితరోయక్షగంధర్వకిన్నరాః।త్రైలోక్యాంత
ర్గతాస్సర్వేశతశోథసహస్రశః॥౭౩॥ అత్రైవాద్యాగమిష్యంతిమమయ
జ్ఞదిదృక్షవః।త్వంతేషామపిసర్వేషాంనిర్మిమీథాఃపురంమహత్॥౭౪॥
పృథక్పృథగసంబాధంహర్మ్యప్రాసాదసంయుతం।ధనధాన్యసమృద్ధంచ
సర్వోపకరణాన్వితం॥౭౫॥
సంత్యత్యుపరితచ్ఛైలమిమంసర్వమనోహరం।తస్యమూర్ధ్నిమహాభాగకు
రుష్వోత్తరవేదికాం॥౭౬॥వల్మీకమేతత్సంస్థాప్యముదక్పశ్చిమగోచరం।వి
ష్ణుస్సర్వాత్మకోదేవస్సదాసర్వనమస్కృతః॥౭౭॥

యనంతసరోవరతీరంబున బహుకాలంబు తపంబుగావించి యశ్వమే
ధంబుజేయంగోరి సిద్ధసాధ్యగంధర్వాది దేవగణంబులంబిలుపించివిశ్వ
కర్మరావించి ఇట్లనియె- ఓశిల్పివర్యా నేనశ్వమేధయాగంబుజేసి విష్ణు
పూజింపంగోరి యున్నవాడ త్రైలోక్యంబున నుండువారెల్లనాయజ్ఞం
బుజూడనేతెంతురు గాన వారెల్ల నుండుటకై హర్మ్యప్రాసాదశోభితం
బై ధనధాన్య సమృద్ధంబై సర్వోపకరణములుగలిగి యున్నయొకపురం
బునిర్మింపుము- యతిమనోహరంబైన యీశైలంబుమీద నుత్తరవేదికం
గావింపుముఉదక్పశ్చిమగోచరంబగునీవల్మీకంబుననంతుచేవిష్ణుదేవుండా
రాధింపంబడెడిసరోవరంబున సన్నిహితుండై యుండుగావున నీపుణ్య

అత్రైవపూజ్యతేవిష్ణురనంతేనమహాత్మనా। మాహాత్మ్యాత్తస్యసరసస్స
న్నిధత్తేస్వయంహరిః॥౭౮। అతోస్యసదృశంనాస్తిక్షేత్రంధర్మవివర్ధ
నం।సుసమీక్రియతామేతత్ క్షేత్రంయజ్ఞార్థమాత్మనః॥౭౯॥వాపీకూపత
టాకానిరమ్యాణివిమలానిచ। ఉద్యానానివిచిత్రాణినిర్మమస్వమహామ
తే॥౮౦॥ నారదః॥ ఇతితద్వచనంశ్రుత్వాప్రణిపత్యకృతాంజలిః తదా
జ్ఞాంప్రతిజగ్రాహవిశ్వకర్మామహామనాః॥౮౧॥ నిర్మమేమనసైవాథపు
రందేవపురంయథా। వీధికాశతసాహస్రంవిశాలాయతవేదికం ॥౮౨॥
విచిత్రవలభీయుక్తంవిచిత్రోచ్ఛ్రయగోపురం। మేరుమందరసంకాశహ
ర్మ్యప్రాసాదసంయుతం॥౮౩॥ నానారత్నమయైశ్చిత్రైస్తోరణైరుపశో
భితం।ద్వారైర్విచిత్రైఃకక్ష్యాభిరలంకారైర్మనోహరం॥౮౪॥ రథైర్మనో
హరైర్హైమైఃపరార్ధ్యైరాసనైర్యుతం। మనోహరైర్మహాశ్వైశ్చసం
యుతంచమహాద్విపైః॥౮౫॥వివిధైర్భక్ష్యభోజ్యాద్యైస్సర్వైశ్చాభిపూజి
తం।విస్తరేణైవసర్వేషాంనిర్మితాగృహదీర్ఘికాః॥౮౬॥బ్రాహ్మణానాం
నృపాణాంచదేవానాంచపృథక్పృథక్।ఋషీణామపిసర్వేషాంవైశ్యానాం
తువిశేషతః॥౮౭॥యథార్హంకల్పయామాసస్థానానివివిధానిచ।వాపీకూ

పుణ్యక్షేత్రంబుతో తుల్యంబెద్దియుం గాదు- యిచ్చటనే యజ్ఞంబుచేయు
టకై రమణీయంబులైన యుద్యానవనంబుల వాపీకూపతటాకాదుల ని
ర్మింపుమని యాజ్ఞనొసంగిన నియ్యకొని యతిసమర్థుండైనయావిశ్వ
కర్మ యనేకవీథులు విశాలంబులయిన వేదులువిచిత్రవలభులు యత్యు
న్నతగోపురంబులు మేరుతుల్యంబులయిన హర్మ్యప్రాసాదంబులు నా
నావిచిత్రరత్నతోరణ శోభితద్వారంబులుగల్గి యతిమనోహరంబై యమ
రావతీపురంబునకుదుల్యంబైసువర్ణరథశోభితంబై పరార్ధ్యాసనసమూ
హయుతంబై వివిధభక్ష్యభోజ్యాదులుగల్గి బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్యశూ
ద్రాదులకు ఋషిగణంబులకు వేరువేరనుండు స్థానంబులుగల్గి బహు
విధ వాపీకూపంబులు గల్గియుండు పట్టణంబు మనంబునదలచినమాత్రం

పతాకానిబహూనిచవినిర్మాయ ||౮|| యజ్ఞశాలాంవిశాలాంచసర్వలక్షణ
సంయుతాం। నిర్మమేధసమీకృత్యమహీం శైలసమీపతః ||౯|| నాగాద్రింపరి
శంత్యత్యానిమ్నోన్నతవివర్జితం। తచ్ఛృంగంచసమీకృత్యచకారోత్తర
వేదికాం ||౧౦|| ఇత్థంకృత్వాథతత్సర్వంమహసామహదోహరం। బ్రహ్మా వేద
[illegible]యామాసవిశ్వకర్మామహాత్మనే ||౧౧|| తతోమునిగణాన్సర్వానా
హూయానుమతశ్చతైః|| విసృజ్యాశ్వంపునస్తస్మిన్వత్సరాంతేసమాగతే||
౧౨|| దేవాదైతేయగంధర్వాన్మనుష్యాదీంశ్చసర్వశః। సమాహూయతతశ్చ
క్రేహయమేధంపితామహః ||౧౩|| మరీచిరంగిరాశ్చాత్రిర్వసిష్ఠః పులహో
వసుః|| పరావసుః క్రతుశ్చైవహారీతఃకణ్వకర్దమౌ ||౧౪|| శాతాతపస్సత్య
యజ్ఞోధనుపాతుశ్చతిత్తిరిః|| రైభ్యశ్చషోడశైవైతేఋత్విజోమునయోవ్ర
తాః ||౧౫|| బృహస్పతిరభూద్ధోతావసిష్ఠోధ్వర్యురేవచ। సత్యయజ్ఞస్తథో
ద్గాతామరీచిశ్చప్రజాపతిః ||౧౬|| బభూవుఋత్విజశ్చైషాఃకణ్వాద్యామున
యస్తథా। అధ్యక్షంవరయామాసయాజ్ఞవల్క్యంపితామహః ||౧౭|| దే
వాశ్చపితరస్సిద్ధా బ్రాహ్మణావేదపారగాః। యోగినోజనకాద్యాశ్చభూ

బున నిర్మించి యా శైలసమీపంబున బహులక్షణ యుతంబైన యజ్ఞశాల
గావించి యా పర్వత శృంగంబుమీద నిమ్నోన్నత వివర్జితంబు గాను
త్తరవేదికం గావించి మహాత్ముండైన బ్రహ్మదేవునకుం జూపె నంత సక
లదేవ గణంబులు ఋషిసమూహంబులుం గూడి యేతెంచిరి వేదవేదాం
గ పారగులైన విప్రులు ధర్మతత్పరులగు జనకాది రాజశ్రేష్ఠులు మరియు
ననేకులేతెంచిరి- అంతమునిగణానుమతంబున బ్రహ్మదేవుండు య
జ్ఞాశ్వంబును విడిచి యొక సంవత్సరంబున కది మరలవచ్చిన హయమేధంబు
జేయనుపక్రమించె. నందు మరీచియు- నంగిరసుండును- అత్రి వసిష్ఠ
పులహ వసు పరావసు క్రతువులు- హారీత-కణ్వకర్దములు శాతాతపస
త్యయజ్ఞులు- ధనుపాతు తిత్తిరి రైభ్యులు- యీపదియార్వురిలో బృహస్ప
తి హోతయయ్యె వసిష్ఠుండధ్వర్యుండయ్యె సత్యయజ్ఞుడుద్గాతయయ్యె

పాలాధమర్మవత్సలాః॥౯౮॥యత్ర దైతేయగంధర్వాస్సిద్ధచారణపన్నగాః యజ్ఞసందర్శనాయైవ తస్మిన్నేవ సమాగతాః॥౯౯॥ తతస్సమస్తయజ్ఞానాం భోక్తారం పురుషోత్తమం। యజ్ఞస్య దైవతం ధ్యాత్వా ధాతాయష్టుం ప్రచక్రమే॥౧౦౦॥ క ఇతి బ్రహ్మణో నామ తేనతత్రార్చితో హరిః।అతః కాంచీతి విఖ్యాతా పురీ పుణ్యవివర్ధనీ॥౧౦౧॥యత్ర సదా పుణ్యకోట్యాఖ్యం విమానమతిభాస్వరం। తతః కాంచీతి విఖ్యాతం తత్పురం లోకపూజితం ॥౧౦౨॥ సరసిజవసతేరథాశ్వమేధక్రతువరదర్శనకౌతుకానుషక్తైః। అసురసురవరాదిభిస్సమేతైః క్షుభితమహాబ్ధిసమం పురం తదాసీత్ ॥౧౦౩॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాండపురాణే శ్రీనారద
సంవాదే హస్తిగిరిమాహాత్మ్యే
కాంచీవర్ణనం నామ
ప్రథమోఽధ్యాయః॥

మరీచి ప్రజాపతియయ్యె మిగిలినవారలు ఋత్విజులైరి యాజ్ఞవల్క్యుండు హోతయయ్యె నంత బ్రహ్మదేవుండు యజ్ఞదీక్షితుండై యజ్ఞభోక్తయై యజ్ఞదైవతంబైన- పురుషోత్తముని మనంబున ధ్యానించుచు యజ్ఞంబునకు నారంభించె-నా వైభవంబు చూడ నెల్లవారలు నేతెంచిరి-ఆపురంబున బ్రహ్మచే పుండరీకాక్షుండు గూడియుండుగాన కాంచియను నామంబు గల్గె మరియు నా పురంబు అనివార్యంబైన పుణ్యకోటియను విమానంబుచే నొప్పుచుండు గాన కాంచియయ్యె - నట్టిపురంబప్పుడు క్రతుసందర్శన కౌతూహలంబుచే నేతెంచిన సురాసురసమూహసమేతంబై మందరాచలక్షుభిత మహాసముద్రంబునకు సమంబైయుండెను-

ఇది శ్రీ బ్రహ్మాండపురాణంబునందు-
హస్తిగిరిమాహాత్మ్యంబున కాంచీవర్ణ
నంబుగల ప్రథమంబైన యధ్యాయము-

నారదః ॥ అథదీక్షావిధానాయప్రక్రాంతేకమలాసనే। తమువా
చగురుర్హోతాపురోధాస్త్రీదివౌకసాం॥ ౧॥ ఆహూయతామితిబ్రహ్మ
న్తవపత్నీసరస్వతీ। ఇహాగతాయాంతస్యాంహికర్తవ్యంయదనంతరం॥
౨॥ కల్పనీయ్యాశ్చతస్రోన్యాస్తవపత్న్యోథధర్మతః। కల్పితానాంచ
సర్వాసాంజ్యేష్ఠాపత్నీసరస్వతీ॥ ౩॥ తయైవసహకర్తవ్యఃక్రతురేషజగ
త్పతే। అతఆహూయతామద్యజగత్పూజ్యాసరస్వతీ॥ ౪॥ ఇతితద్వచనం
శ్రుత్వాయష్టుకామఃపితామహః। ఉవాచస్వయమాహూయవసిష్ఠంముని
పుంగవం ॥ ౫ ॥ బ్రహ్మా ॥ సరస్వత్యాంసమధ్యాస్తేనద్యామద్యసరస్వతీ।
తదాహ్వానంత్వయాకార్యంగచ్ఛశీఘ్రంతపోధన॥ ౬॥ ఇదానీంసామయి
కృద్ధామయాపూర్వంవిమానితా। దురారాధ్యాత్వయాతస్మాదనునీయా
హ్వాయస్వతాం ॥ ౭ ॥ ఇతితద్వచనంశ్రుత్వాతంప్రణమ్యకృతాంజలిః।
వసిష్ఠఃప్రయయౌశీఘ్రంయత్రాస్తేసాసరస్వతీ ॥ ౮ ॥ తత్రతాంప్రణిప
త్యాథప్రతిపూజ్యచమాతరం। ఉవాచవచనంప్రీత్యామృదుపూర్వంసర
స్వతీం॥ ౯॥ త్వంగతిస్సర్వభూతానాంత్వంజనిత్రీయశస్వినీ। త్వయాప్ర

నారదుండు భృగువునకిట్లనియె- ఓమునీంద్రా- యివ్విధంబున కమ
లాసనుండు యజ్ఞదీక్షకుపక్రమింప నాతనితో-హోతయగు సురగురుం
డిట్లనియె-ఓమహాత్మా యిప్పుడిచ్చట సరస్వతీదేవియుండవలయు-మరియు
నల్వురుపత్ను లుండవలయు - వారిలోనెల్ల సరస్వతి ముందునుండవల
యును-వేగ బిలుపింపుమనిన-నలువవసిష్ఠునింబిలిచి ఓపుత్రా-పూర్వంబున
నాచే నవమానింపంబడినదిగాన- కోపంబున నిప్పుడునాపత్ని సరస్వతీ
నదియందున్నది దానిననునయించి.వేగంబున బిల్చుకరమ్ము పొమ్మనిన
వసిష్ఠుం డతిశీఘ్రంబున సరస్వతీనదిం జేరి యుందుండు దనతల్లిం గాంచి
ప్రణమిల్లి - యనేకవిధంబులం బూజించి ప్రీతిచే మృదువచనంబులనిట్లని
యె-ఓతల్లీ సర్వభూతంబులకెల్ల నాధారంబీవ - నీచే సర్వంబునుప్రకా
శించు-నిన్నెల్లవారును పూసింతురు - నీప్రసాదంబున సకలధర్మంబులు

కాశితం సర్వం సర్వేత్వాం పర్యుపాసతే॥ ౧౦॥ సర్వేధర్మాః ప్రవర్ధంతే
త్వత్ప్రసాదాద్ధిమానిని । త్వత్ప్రసాదాచ్చతుర్వక్త్రస్ససర్జభ
త్రయం॥ ౧౧॥ ఇదానీం ప్రేషితస్తేన విధాత్రాహమిహాగతః । మహాత్తే
తూహాలం తస్య తవ సందర్శనం విధేః॥ ౧౨ ॥ తత్సమీపం మయా సార్ధమి
తో గంతుం త్వమర్హసి । త్వయాహీనో విధిర్భాతి ప్రభాహీన ఇవాంశు
మాన్॥ ౧౩॥ శ్రియాహీనో యథా విష్ణుర్జ్యోత్స్నాహీన ఇవోడురాట్ ॥
అధ్వరో దక్షిణాహీనో యథా భువనపావని॥ ౧౪॥ విద్యాహీనో ద్విజో య
ష్వత్క్షమాహీనం తపో యథా । హితాయ సర్వలోకానాం మత్ప్రియార్థం
చ భారతి॥ ౧౫॥ సమీపం బ్రహ్మణశ్శీఘ్రమితో గచ్ఛ నమోస్తు తే। శృణుష్వ
తన్మహాభాగే త్వదాహ్వానస్య కారణం॥౧౬॥ యన్నిమిత్తమిహైవాహం ప్రే
షితస్తేన వేధసా । పతిస్తే సుచిరం కాలం సతప్త్వా సుమహత్తపః ॥ ౧౭ ॥
ఇదానీమశ్వమేధేన యష్టుకామశ్శ్రియఃపతిం । క్షేత్రే సత్యవ్రతే పుణ్యే సి
ద్ధగంధర్వసేవితే॥ ౧౮॥ తవాగమనమాకాంక్షన్నాస్తే మునిగణైస్సహ ।
తత్ర తత్ప్రేషితస్తేన పురీ సర్వమనోహరా॥ ౧౯ ॥ యోజనత్రయవిస్తారా

వృద్ధినొందు-చతురాననుండు లోకంబులెల్ల నీదయచే నిర్మించు-నాతం
డిప్పుడు నిన్నుఁజూడంగోరి నన్నంపె-గాన నీవిప్పుడు నాతోఁగూడ రావల
యును - నీవులేనందున కాంతిహీనుండైన సూర్యునిరీతి శ్రీవిరహితుండైన
విష్ణుదేవునిభాతి - చంద్రికలేని చంద్రునింబోలె దక్షిణారహితంబగు య
జ్ఞంబువిధంబున విద్యాహీనుండైన విప్రునిచందంబున క్షమలేనితపంబుం
బోలె నలువయున్నవాఁడు - సర్వలోకంబులకును నాకును హితంబుగా
విధాతృసమీపంబునకు వేగరమ్ము - నీపతి మహత్తరంబైన తపంబుచేసి
సత్యవ్రతక్షేత్రంబున శ్రీపతింగూర్చి-యశ్వమేధంబు జేయంగోరి నిన్నుం
బిల్వమనియె-నిప్పుడు మునిగణంబులంగూడి నీయాగమనంబు గోరుచున్న
వాఁడాతనియాజ్ఞచే విశ్వకర్మ యోజనత్రయ విస్తారంబుగల్గి మనోహ
రంబైన కాంచియను నొకపట్టణంబు నిర్మించె-మరియు ననంతతీర్థతీ

నిర్మితావిశ్వకర్మణా । సహితోపవంతతీర్థస్యయజ్ఞశాలాచనిర్మితా ॥ ౨౦ ॥ సంభారాంతానిసమస్తానియజ్ఞోపకరణానిచ । తేషాంసంభావనా న్నైవదేవిగంతుంత్వమర్హసి ॥ ౨౧ ॥ ధర్మపత్న్యాత్వయాహీనోయజ్ఞో నైవప్రవర్తతే । నారదః ॥ తస్యతద్వచనంశ్రుత్వారోషవిస్ఫారితాధరా ॥ ౨౨ ॥ నివృత్తగమనాకాంతాపవసిష్ఠామిదమబ్రవీత్ । సరస్వతీ ॥ క్రియతాంతేనతత్రైవహాయమేధోపివేధసా ॥ ౨౩ ॥ నాహంతత్రగమిష్యామిపురాతేనవిమానితా । నమోస్తుబ్రహ్మణేతస్మైలోకనాథాయవేధసే ॥ ౨౪ ॥ యత్ప్రసాదాదిహస్థాహంచారయిష్యామిజీవితం । మమ క్రార్యంనమస్యేథాశ్చ్రుణువృత్తంతపోధన ॥ ౨౫ ॥ శ్రుతేతస్మింస్త్వమే తద్యుక్తమిత్యేవవక్ష్యసి । పురాబ్రహ్మా సభామధ్యేదేవర్షిగణసేవితే ॥ ౨౬ ॥ ఉపవిష్టామయాసార్ధంబ్రహ్మాలోకపితామహః । అశృణోత్కిన్నరీణాంచగీతంశ్రోత్రసుఖావహం ॥ ౨౭ ॥ తస్మిన్నవసరేసమాజగ్ముర్మునయస్తత్రకేచన । మద్భక్తాశ్చశ్రియోభక్తావివదంతఃపరస్పరం ॥ ౨౮ ॥ ప్రశశంసుశ్చతాంకేచిన్మాంచతత్రశ్రియంయథా । సర్వేతేపరిప్రపచ్ఛు

రంబున రమణీయంబైన యజ్ఞశాలంగావించె - యజ్ఞోపకరణంబులెల్ల సిద్ధంబైయున్నయవి-నీవురాక యజ్ఞంబు జేయనలవిగాదు - వేగరమ్మనిన విని సరస్వతీదేవి యధికరోషంబున తాబోవుటకిష్టంబులేక నిట్లనియె - ఓవసిష్ఠా లోకనాథుండైనయాబ్రహ్మ కనేకవందనంబులుజేసెద-పూర్వంబున నే నాతనిచే నవమానింపంబడితిగాన నిప్పుడేరానోప-నాతండేయజ్ఞంబుశేయుగాక - నేనాతనిప్రసాదంబున నిందుండిబ్రతికెద - నాకింత క్రార్యంబుగలదని యెంచకుము-నాపూర్వవృత్తంబెల్లవిని నీవయుక్తంబు యోచింపుము-పూర్వంబున చతుర్ముఖుండు సకలదేవర్షి సభామధ్యంబున నాతోడంగూడి సింహాసనాసీనుండై- పేరోలగంబుండి సర్వసుఖావహంబగుచున్న కిన్నరీగీతంబుల వినుచుండుతరి-నాభక్తులును లక్ష్మీదేవి భక్తులును పరస్పరంబువాదించుచు- యచ్చటికివచ్చి యాసభనుండుమును

మానయస్సంసదిస్థితాః ॥ ౨౯ ॥ మునీన్దేవాంశ్చమధ్యస్థాన్ప్రత్యయూనాం
శృతశ్శ్రుతః । మునయః ॥ వయమత్రాగతాయుష్మాన్ప్రష్టుకామాయథా
తథం ॥ ౩౦ ॥ కాశ్రేష్ఠా శ్రీసరస్వత్యోరేతన్నః కథ్యతామితి । తతస్సాంచ
శ్రీరేతూక్తింమునయశ్చదివౌకసః ॥ ౩౧ ॥ వీక్షమాణాస్తుమామేవవరార్హా
సనసంస్థితాం । తైరప్పృష్టస్తదావాదీత్స్వయమేవపితామహః ॥ ౩౨ ॥
నం దేహినస్తుతాన్సర్వ్వాన్మహాయామమసన్నిధౌ । బ్రహ్మా ॥ కాశ్రియాస్స
ధః తేలోకే విష్ణువక్షస్థలస్థయా ॥ ౩౩ ॥ ఈశానాసర్వలోకానాంవిష్ణుపత్నీ
యశస్వినీ । మమాపిసర్వదేవానామన్యేషాంపాధిదైవతం ॥ ౩౪ ॥ అతో
లక్ష్మీసమానాస్త్రీభావితానచయోషితాం । తదంశభూతాస్సర్వాపిస్త్రీ
యోయాశ్చవరాననాః ॥ ౩౫ ॥ విష్ణోరంశాశ్చలేశాశ్చపురుషాస్తుపరావ
రాః । తతోహంతద్వచశ్శృత్వావ్రీళితాస్త్రీస్వభావతః ॥ ౩౬ ॥ వినిగృ
హ్యైవతాంవ్రీళామిదమ్ప్రార్థయంపతిం । మమశ్రైష్ఠ్యంనదభ్యస్త్వం
బ్రవదేహిభువనేశ్వర ॥ ౩౭ ॥ త్వత్ప్రసాదాత్సరిచ్ఛ్రేష్ఠాంసర్వేషాంసంభావ
యంతుమాం । ఇతిసంప్రార్థితాలోకపితామహజగత్స్రష్టా సమత్పతిః ॥ ౩౮ ॥ ము
నీనాంచబుషీణాంచమధ్యస్థానాంచసన్నిధౌ । శ్రేష్ఠాంసర్వనదీనాంచ

అను దేవతలను మధ్యస్థులంగా గౌరీ-లక్ష్మీసరస్వతులలో నెవ్వరెక్కుడని
యడిగిరంత-నా సభవారెల్ల కరార్హ సింహాసనంబునం గూర్చున్న నన్నుం
జూచుచు నేమియుం బలుకనేరకున్న-నాసమక్షమంబున పితామహుండు
వారలతో నిట్లనియె-ఓసభికులారా వినుండు - సర్వలోకంబులకు శ్రీమహా
లక్ష్మి యధీశ్వరియై యుండు - నాకును నాలక్ష్మీదేవియ దైవతంబు - గాన
నెల్లవారికి లక్ష్మియెక్కుడు-నారమకుం దుల్యులు లేరు- స్త్రీలెల్ల నాలక్ష్మీ
దేవి యంశంబునం బుట్టినవారలు-పురుషులెల్ల విష్ణుదేవాంశంబుట్టియున్న
వారు-మొట్టివారును నాలక్ష్మీదేవితో వాదింపందగదనినవిని-నేలజ్జనొంది
నాపతితో నిట్లంటి - ఓ భువనేశ్వరా నాకు నదులలో శ్రైష్ఠ్యంబిమ్ము-లైన
నేనితర శ్రేష్ఠగా నుండెద-నని వేడినను నా పతి [illegible]ంబునమరలక్ష్మి[illegible]

గంగాంవిష్ణుపదోద్భవాం॥ ౩౯॥ మన్యమానోమయిక్రుద్ధోమామువాచ
నవర్ణచః। విష్ణుపాదోదకసమంనభూతంనభవిష్యతి॥౪౦॥ తయోనా
భ్యంతరస్త్రైస్త్వమన్యత్సం ప్రార్థ్యతామితి। తతోహమతిసంక్రుద్ధాసము
త్థాయవరాసనాత్ ॥౪౧॥ అంతర్ధానగతాదేశమిమంప్రాప్తాస్మి మా
మకం। మమైవాంశసముద్భూతానదీయంలోకపూజితా॥౪౨॥ సరస్వతీ
తివిఖ్యాతాశుభాపుణ్యజలాశ్రయా। అత్రైవనివసిష్యామిసతతంమునిపుం
గవ॥౪౩॥పుణ్యవృక్షసమాకీర్ణేపుణ్యేశైలేమనోహరే। అత్రైవక్రియతాం
యజ్ఞోబ్రహ్మణాపరమేష్ఠినా॥౪౪॥ తస్యసర్వాత్మనాధాతుర్యదిమయ్య
స్త్యనుగ్రహః। అన్యథానగమిష్యామితత్సమీపమహంపునః॥౪౫॥ తత్స
మీపమితోగత్వావదసర్వంమయేరితం। ఆగచ్ఛసహతేనైవతస్యైతద్యది
రోచతే॥౪౬॥ హితాయసర్వలోకానాంప్రవర్తంతేభవాదృశాః॥ నా
రదః॥ ఇత్యుక్తోథ వసిష్ఠస్తాంప్రత్యువాచకృతాంజలిః॥౪౭॥ ధాతుర్ద్వి
యతమంమత్వాస్వయమేవతపోధనః। వసిష్ఠః॥ త్వందేవిసర్వంజానాసిక్ష
స్త్వాందేవిప్రశాసతి॥౪౮॥ త్వత్ప్రసాదేనవైసర్వంజగచ్ఛేతయతేసదా।

వోసతీ విష్ణుపాదసముద్భవయగు గంగతో నెవ్వరీడుగారు- గంగాజలం
బుతో దుల్యంబెద్దియుంగాదు-మరి యొండువరంబు వేడుమనిన- నేకోపం
బున నాసింహాసనంబున నుండిలేచి యీదేశంబు జేరి-నాయంశ సంభూ
తయై పుణ్యజలంబులుగల్గి లోకపూజితమైన యీసరస్వతీనది యందు
న్నదాన-నానాథునకు నాయందనుగ్రహంబుగలదేని యీనదీతీరంబున
పుణ్యవృక్షసహితంబై మనోహరంబగుచున్న యీపర్వతంబుమీదయజ్ఞం
బు జేయందగునట్లుగాకున్న నేనచ్చటికి రానోప-నేనాడినమాట నాపతి
కెరుంగించి యాతనికిష్టంబయ్యెనేని యతనితోడుక రంమనిన విని వసి
ష్ఠుండిట్లనియె- ఓతల్లీ సర్వంబును నీవెరుంగుదువు- నిన్నుశాసింప నెవ్వ
రికిం దరంబు నీప్రసాదంబున లోకంబులెల్ల దెలివినొందియుండు- వినవే
నొకటి విన్నవించెద- ఇచ్చట హయమేధంబు జేయందగదు దేశకాలభే

తథాపియత్త్ర వ్యాహోక్తంఇదానీంశృణుమసన్నిధౌ॥ ౪౯॥ అత్రైవహాయ
మేధోపివిధాత్రాక్రియతామితి । నైవంభవత్యావక్తవ్యంత్వంహివిజ్ఞాన
దీపికా॥ ౫౦॥ దేశకాలవిశేషేణఫలభేదోస్తికర్మణాం। యత్తుసత్యవ్రత
క్షేత్రంసత్యకర్మఫలప్రదం॥ ౫౧॥ విష్ణోఃప్రీతికరంతత్రనిత్యంసన్నిహితో
హరిః । యోగినోమునయస్సిద్ధానియతాస్సంయతేంద్రియాః ॥ ౫౨ ॥
తత్రైవోపాసతేనిత్యంభగవంతంసనాతనం । నివసంతిచయేజాతామృ
తావాతత్రయేనరాః॥ ౫౩॥ నతేయమస్యసదనంయాంతిదుష్కృతినో
పివా । నిత్యనైమిత్తికాఃకామ్యాఃక్రియాస్తత్రప్రవర్తితాః॥ ౫౪॥ సహ
స్రశోవివర్ధంతేదేవితత్క్షేత్రగౌరవాత్ । జ్ఞానినోజ్ఞానినోవాపిక్రియావం
తోక్రియాఅపి॥ ౫౫॥ తేపదంవైష్ణవంయాంతిసత్యవ్రతనివాసినః । అస
మాహితవాక్చిత్తాశ్శ్రద్ధాభక్తివివర్జితాః ॥ ౫౬ ॥ డాంభికాఃపిశునా
మూర్ఖావికర్మస్థాజనాశ్శఠాః । అసంస్కృతాదురాత్మానోకర్మహీ
నాస్సుదుగ్రహాః॥ ౫౭॥ కృతఘ్నాపరదోషజ్ఞామాతాపిత్రోరపూజకాః
స్వధర్మాచారనిరతాఃపరధర్మపరాయణాః॥ ౫౮ ॥ వేదనిందాపరా

దంబులచే కర్మఫలంబులుగల్గు సత్యవ్రతక్షేత్రంబు విష్ణుప్రీతికరంబై-
యుండు- నచ్చటవిష్ణుదేవుండు సన్నిహితుండైయుండు- మహాయోగులు
సిద్ధులు మునీంద్రులు నచ్చట నిరంతరంబు దపంబుజేయుచు విష్ణుదేవు
ధ్యానించు చుందురు- ఆక్షేత్రంబున మృతినొందిన నెట్టిపాపులయినయ-
మసదనంబునకుంబోవరు- అస్థలంబున జేసినకర్మంబులు సహస్ర గు
ణితంబులగు-జ్ఞానులయిన నజ్ఞానులయిన యాస్థలంబున వసించిరేనివారి
కెల్ల కయివల్యంబుగల్గు- భక్తిశ్రద్ధలేనివారును డాంభికులును మూర్ఖులు
కర్మహీనులు శఠులు దురాచారులు కృతఘ్నులు పరులకహితంబుజేయు
వారును మాతృపితృపూజల జేయనివారును స్వకులాచారధర్మంబులవి
డిచి పరధర్మంబుల జేయువారును వేదనిందకులును విలోమజాతులును-
వీరెల్ల నాసత్యవ్రతక్షేత్రంబుజేరి యజ్ఞదానాది కర్మంబులంజేసిరేని-

యేచయేచాస్యుః ప్రతిలోమజాః । ఏతేపియదికుర్వంతితత్ర దానాదికాః క్రియాః ॥ ౫౯ ॥ తేషామపిభవత్యేవఫలసిద్ధిరభీప్సితా । అతస్తత్రైవకర్తవ్యోవిధాత్రాసమహాక్రతుః॥౬౦॥ తత్రసన్నిహితోవిష్ణుస్సర్వదాయజ్ఞభుగ్విభుః । అనంతతీర్థేయస్స్నాత్వావిష్ణుమారాధయేచ్ఛుచిః॥౬౧॥ యజ్ఞైర్దానైస్తపోహోమైస్తస్యవిష్ణుఃప్రసీదతి। క్షేత్రాణి భువిపుణ్యాని సంత్యనేకానిభామిని॥౬౨॥ తేషుసత్యవ్రతక్షేత్రసదృశం నైవవిద్యతే। మయాచతుర్ముఖేనాపిగదితుం నైవశక్యతే ॥౬౩॥ సత్యవ్రతస్య మాహాత్మ్యంసత్యమేతద్బ్రవీమితే।యానివ్రతానితత్రైవకృతానివిగుణాన్యపి॥౬౪॥ తానిసత్యవ్రతానిస్యు రతస్సత్యవ్రతంస్మృతం। ఏకయజ్ఞేనయజ్ఞానాంసహస్రంయష్టుమాత్మభూః॥౬౫॥ యజతేతత్రదేవిత్వంశీఘ్రంగంతుమితోర్హసి॥ నారదః॥ తస్యతద్వచనంశ్రుత్వాపునరాహసరస్వతీ। నివృత్తగమనాకాంక్షారోషవిస్ఫారితాధరా॥ సరస్వతీ॥ నగమిష్యామ్యహం తత్రతథాతేనవిమానితా॥౬౬॥ మయావినామహాయజ్ఞోవిధాత్రా క్రియ

యభీష్టసిద్ధిం బొందుదురు-గానవిధాత యజ్ఞంబచ్చట చేయందగు నక్కడ విష్ణుదేవుండు సన్నిహితుండై యజ్ఞఫలంబిచ్చుచుండు యేనరుండైననా యనంత తీర్థంబున స్నానంబుజేసి విష్ణుదేవునారాధించేనేని యాతనికి యజ్ఞదాన తపోహోమఫలంబులుగల్గు భూలోకంబునననేక క్షేత్రంబులు గలవెవ్వియును నాక్షేత్రంబున కీడుగావు నాక్షేత్రమహిమవర్ణింపనా కును చతుర్ముఖునకైననలవిగాదు అచ్చటయట్టివ్రతంబులు జేసినను యవియెల్ల సత్యవ్రతంబులగు గాననాక్షేత్రంబునకు సత్యవ్రతంబను పేరు గల్గె మరియునొక విశేషంబెరుఙగించెద వినుము అచ్చటనొక యజ్ఞంబు జేసిన వేయియజ్ఞంబుల ఫలంబబ్బుగాన చతుర్ముఖుండచ్చట నొకయ జ్ఞంబుజేయనుద్యమించి యున్నవాడు వేగరమ్మచ్చటికిం బోదమనిన స రస్వతీదేవి యచ్చటికింబోవ నిష్టంబులేక కోపంబున మరలనిట్లనియె ఓ వసిష్ఠా నేపూర్వంబవమానింప బడియున్నదానగాన నచ్చటికి రానోప

తాంమునే॥ నారదః॥ ఇత్యుక్తోథసరస్వత్యా వసిష్ఠోమునిపుంగవః। ౬౮॥ తాంప్రణమ్యయథాన్యాయ్యంయయాసత్యవ్రతంప్రతి॥ నిశమ్యతద్వాక్య మథప్రియేరితంతపోధనోక్తం సరసీరుహాసనః। చకారయజ్ఞం విధివత్త్ర యావినాజనార్దనారాధనభోగలాలసః॥౬౯॥

ఇతిశ్రీబ్రాహ్మపురాణే హస్తిగిరిమాహాత్మ్యే సరస్వతీ
కోపవాక్యంనామ ద్వితీయోధ్యాయః॥

భృగుః। కథంవినాసరస్వత్యాధర్మపత్న్యామహామునే।హయమేధం మహాయజ్ఞంచకారచతురాననః॥౧॥ నారదః॥ సరస్వత్యావచశ్శ్రుత్వా వసిష్ఠేనసమీరితం। తమూచుఋషయస్సర్వేబ్రహ్మాణం లోకకారణం। ౨॥ ఋషయః॥పరిత్యాజ్యాత్వయాభార్యాభర్తుర్వచనలంఘినీ। తత్ర దోషోనచాస్తితత్వంహివేత్థయథాతథం॥౩॥ భగవన్భర్తుర్రాజ్ఞాం యా

నానాథుండు నేలేకనే యజ్ఞంబుజేయువాడుగాక యనిన నావసిష్ఠ మహా మునీంద్రుండా సరస్వతీదేవికిం బ్రణమిల్లిమరల సత్యవ్రతంబుచేరికమలా సనున కాతెరంగెల్ల నెరిగింపవినియాతండువిధి పూర్వకంబుగా నశ్వమే ధమహాయజ్ఞంబు చేయనుపక్రమించెను

ఇది బ్రాహ్మ్య పురాణంబు నందు హస్తిగిరి
మాహాత్మ్యంబున సరస్వతీ కోపవాక్యంబులు
గలద్వితియంబైనయధ్యాయము.

నారదునకు భృగువిట్లనియె ఓమునీంద్రా చతుర్ముఖుండు దనభార్య యైన సరస్వతి లేకహయమేధ మహాయజ్ఞం బెట్లుచేసె దానినెరుంగింపు మనిన నారదుండిట్లనియె నివ్విధంబున సరస్వతీదేవి వసిష్ఠునితో చెప్పిన వాక్యంబులవినియచ్చటనుండుఋషులెల్లలోకనాథుండైనబ్రహ్మతోనిట్లనిరి ఓచతుర్ముఖా నీవెరుంగని దెద్దియులేదు పెనిమిటిమాటల తిరస్కరిం

శిరసా నైవ ధారయేత్। తస్యాస్త్యాగేన దోషస్స్యాదితి వేదానుశాసనం॥ ౪॥ అతివాదకరీం భార్యామసతీమతికోపనాం। త్యజేద్ధర్మస్య రక్షార్థం స్త్రీ వాప్రియవాదినీం॥౫॥ సర్వలక్షణసంయుక్తాపి తుభర్తుర్వ్యతి క్రమం। కరోతి సా పరిత్యాజ్యేత్యేష ధర్మస్సనాతనః॥౬॥ శృణుష్వ సర్వ వాక్యాని సర్వలోకపితామహ। సరస్వతీపతిత్వం హి లోకయాత్రైవ కేవలం॥౭॥ పతిస్త్వం సర్వలోకానాం ధాతా కర్తా చ శాశ్వతః। అనంతమవ్యయం బ్రహ్మ త్వామాహుర్బ్రహ్మవాదినః॥౮॥ నిర్ణీతమిదమస్మాభిర్వేదశాస్త్రావిరోధతః తదేవ క్రియతామద్య భగవన్యది రోచతే॥౯॥ నైవాగచ్ఛతి సా దేవీ ధర్మపత్నీ యది స్వయం। తదంశభూతా సావిత్రీ పత్నీత్వే కల్ప్యతాం తవ॥౧౦॥ సా సర్వేభ్యోపి సర్వేభ్యస్సారభూతా సముద్ధృతా। ప్రాయశ్చిత్తం హి సావిత్రీ విహితా సర్వకర్మసు॥౧౧॥ న సావిత్రీసమం లోకే పవిత్రం పుణ్యవర్ధనం। అతస్తయా సహైవాయం కర్తవ్యో హి మహాక్రతుః॥౧౨॥ శ్రద్ధా తుష్టిర్మతిశ్చాన్యాస్తవ పత్న్యో భవంతి యాః। ఇత్థం కృతో హి సంపూర్ణో భవిష్యతి మహాక్రతుః॥౧౩॥ ఇత్యుక్తో మునిభిర్బ్రహ్మా తథేతి

చిన భార్యను విడువం దగు దాన దోషంబు లేదు. లోకంబున దన పతిమాటల శిరంబుచే నంగీకరించక నతికోపసహితయగు భార్య ధర్మరక్షణము చేయుటకై విడుచుట భర్తకు యుక్తము సర్వలక్షణ యుక్తయై యుండియు దన పతికి విరోధము జేయు దానిని విడుచుట పురాతనధర్మము మేమెల్ల శాస్త్రములకు విరోధము లేక జెప్పెదము సర్వలోక నాథుండవైన నీకుం దెలియని యర్థం బొండుగలదే యిపుడు సరస్వతి రాకున్న నేమి కొరంతయగు తదంశసంభూతయైన నీ సావిత్రిని పత్నింగా జేసికొమ్ము యీ సావిత్రితో దుల్యు లెవ్వరు లేరు లోకపవిత్రురాలు గాన దీనిం భార్యగా జేకొని యీ క్రతురాజం బొనర్పుము మరియు శ్రద్ధ తుష్టిమతి యీ ముప్పురున్న వారు వీరలం గైకొమ్ము యిట్లు గావించిన నీ యజ్ఞను పూర్తి నొందునని న వారి వచనముల విని ప్రీతుండై నలువ సావిత్ర్యాదిన ల్వుర పత్నులం గూడి

ప్రీతమానసః। సావిత్రీంకల్పయామాసశ్రీద్ధాద్యాశ్చయథాక్రమం॥౧౪॥దీ
క్షాంకృత్వాశ్వమేధాయనీత్వాద్వాదశవాసరాన్ । ప్రవర్గ్యాదీనికర్మా
ణికారయామాసపద్మభూః ॥౧౫॥ ప్రవర్గ్యోపసదాఖ్యేషుక్రియమాణే
షుకర్మసు। పృథక్పృథఙ్మరీచాద్యాఋత్విజఃపూజితాస్తదా॥౧౬॥ సమా
గతానాంసర్వేషాంపూజార్థంచతురాననః। బ్రాహ్మణానాంసమర్థా
నాంసహస్రాణిన్యయోజయత్ ॥౧౭॥ సర్వేషామర్హణాంచక్రుర్యథా
ర్హంతేద్విజోత్తమాః।విశేషేణతదాచక్రుర్బ్రాహ్మణాస్త్రిదివౌకసాం॥
౧౮॥సురసంభావనాందృష్ట్వాసాభ్యసూయాస్సురద్విషః। సమేత్యయజ్ఞ
శాలాయాంనిజగ్ముఃక్రోధమూర్ఛితాః॥౧౯॥ మంత్రయిత్వాతతస్సర్వే
మఖభంగాయవేధసః। యోద్ధుకామాస్తతస్తత్రబభూవుస్త్రిదశైస్సహ ॥
౨౦॥సుదుర్ధర్షామహాత్మానోమహాబలపరాక్రమాః। అన్యోన్య బలసం
దృప్తాఃఅన్యోన్యవిజిగీషిణః ॥౨౧॥ తతోవిరోచనస్సర్వాన్ దైతేయానసు
రేశ్వరాన్ । ఉవాచవచనంచేత్థమాలోక్యమతిమాన్వరః॥౨౨॥విరోచనః॥
యుద్ధోనైవాత్రకర్తవ్యోవిబుధైస్సహసంప్రతి । తత్కారణంవోవక్ష్యామి

యజ్ఞదీక్షితుండై ద్వాదశదినములగడపి ప్రవర్గ్యాదికర్మములం జేసి మరీ
చ్యాదిరుత్విజులంబూజించి యాక్రతురాజము జూడనేతెంచిన బ్రాహ్మ
ణజనముల దేవతాసమూహముల యథార్హపూజల బరితృప్తులం జేసి
నంజూచి సహింపక యసురులెల్ల నాయజ్ఞశాలనుండి వెడలి క్రోధమూ
ర్ఛితులు బలదర్పితులై యాయజ్ఞభంగమునకై దేవతులతో యుద్ధము జేయం
గోరి యున్నవారినెల్లంగాంచి విరోచనుండిట్లనియె ఓదైత్య వరులారా
నామాటలువినుం డిప్పుడమరులతో యుద్ధము జేయందగదు బ్రహ్మదేవుం
డు శ్రీపతింగూర్చి యజ్ఞముచేయుచున్నవాడు ఇదివైష్ణవక్షేత్రంబిందెప్పు
డును విష్ణుదేవుండు సన్నిహితుండైయుండు గావున మనబలమునకు హా
నియగునాలోచించక యుద్ధము జేయందగదు నీమఖభంగమున కొకయు
పాయంబే జెప్పె దవినుండు పితామహుండు సరస్వతిలేక యజ్ఞముచేయు

శృణుధ్వంగదతోమమ ।౨౩॥ విష్ణురేవేజ్యతే తేనవిధాత్రా దైత్యసూదనః॥ శ్రూయతాంకారణంచాన్యత్ యుద్ధస్యవినివృత్తయే॥౨౪॥ అనాలోచ్యకృతంయుద్ధంకరిష్యతివిపర్యయం । ఏతత్తువైష్ణవంక్షేత్రమత్రసన్నిహితోహరిః॥౨౫॥ అతస్సర్వాత్మనాస్మాకంబలహానిర్భవిష్యతి।ఉపాయశ్చింత్యతామన్యోమఖభంగాయవేధసః॥౨౬॥ అనుపాయకృతంకర్మఫలసిద్ధిర్నవిందతి। ఉపాయంతత్రవక్ష్యామియేనభంగోభవేత్క్రతోః॥౨౭॥ కురుధ్వంతత్రసన్నాహంమద్వచోయదిరోచతే। ధర్మపత్న్యాసరస్వత్యావినాయం యజతేబ్జభూః॥౨౮॥ తథావిభూతఃకర్తవ్యోప్రేర్యతాంసాసరస్వతీ ॥నారదః॥తథేతితద్వచశ్శ్రుత్వా తేసర్వేవిబుధద్రుహః॥౨౯॥ద్విజరూపంసమాస్థాయనివృత్తాఃకామరూపిణః।సరస్వతీనదీంగత్వాతుష్టువుస్తత్రభారతీం॥౩౦॥ సాచసద్యస్తుతిప్రీతా తేషాందృష్టిపథంగతా । తాందృష్ట్వాపూజయామాసుస్తోత్రైశ్చవివిధైఃపునః॥౩౧॥ స్తోత్రేణసదృశంనాస్తిదేవతానాంప్రసాదనే॥బ్రాహ్మణాః॥నమస్తుభ్యంనమస్తుభ్యంభవశోకవినాశనీ ॥౩౨॥ త్వమేవసర్వలోకానాంగతిరత్యంతదుర్లభా।త్వంశక్తిస్త్వంమతిర్విద్యాత్వంస్వధాత్వంయశస్వినీ॥౩౩॥ త్వంసృష్టిస్త్వంవిభూతిస్త్వం వషట్కారస్త్వమేవయత్। త్వంస్వాహాత్వంహవిర్దేవీత్వమేవసకలంమహత్॥ ౩౪॥ స్థావరంజంగమంవాపిభూతంభవ్యంచయజ్జగత్। త్వత్ప్రసాదాచ్చతుర్వక్త్రస్ససర్జభువనత్రయం॥౩౫॥ త్వాముపాస్యసహస్రాక్షఃసురాణామీ

చున్నవాఁడా దేవితో మనము బోధించితిమేని యజ్ఞమునకు విఘ్నంబగు ననిన వారెల్లనియ్యకొని విప్రరూపములొంది సరస్వతీనదిం జేరి భారతీదేవి ననేకవిధములం బొగడిన నావాణిప్రీతినొంది వారలకుం బ్రసన్నయై సాకారయై పొడచూపినవారలా దేవిననేకవిధంబులబూజించియిట్లనిరి ఓదేవీ లోకములకెల్ల గతివీవ శక్తియువిద్యయు సర్వమును నీవభవరోగముల బాయంజేయుచుందువు సృష్టిస్థితివషట్కారములు నీవస్థావర జంగమాత్మకంబులంగూడిన యీజగములెల్ల నీప్రసాదమున పరమేష్ఠి నిర్మిం

శ్వరో౽భవత్ । యత్త్వయా రహితం కించిత్త మోభూతం తు తద్భవేత్ ॥౩౬॥ అంతర్బహిశ్చ సర్వేషాం తమోనూనం త్వమేవహి। త్వత్కటాక్షపరిక్షేపతుష్టపితా శేషకిల్బిషః॥౩౭॥ వ్యాజహార విధి ర్వేదాన్ ప్రళయాంతహితాత్మనః। త్వాం వాం స్తోతుం న శక్తాస్స్మో వయమప్యల్పమేధసః॥౩౮॥ కేవలం కృపయా ప్రాప్తా త్వ మస్మద్దృష్టిగోచరం । యే త్వాముపాసతే భక్త్యా వరదామభయప్రదాం ॥౩౯॥ తేషాం మనోరథాః పూర్ణా భవిష్యంతి న సంశయః॥ నారదః॥ సంస్తుతా బ్రాహ్మణై రిత్థం సుప్రసన్నా సరస్వతీ॥౪౦॥ ఉవాచ సమ్యగ్జ్ఞాత్వా తాన సురాన్ కామరూపిణః ॥సరస్వతీ॥ ప్రసన్నాస్మి ద్విజశ్రేష్ఠాః స్తోత్రై ర్భక్తిపురస్సరైః॥౪౧॥ వరం వృణీధ్వం భద్రం వో యదర్థం యూయ మాగతాః। అస్మిన్ లోకే తు మద్భక్తా యే మామర్చంతి మానవాః॥౪౨॥ దదామి వాంఛితం తేషాం న వృథా మదుపాసనం॥ నారదః॥ ఇత్యుక్తాస్తే సరస్వత్యా కృతకృత్యాస్సురారయః॥౪౩॥ కృతాంజలిపుటాస్థిత్వా తామూచు రసితేక్షణాం॥ బ్రాహ్మణాః॥ త్వయా దృష్టాః కిమన్యం నః ప్రార్థ

చే పాకశాసనుండు నీదయచే సురాధిపత్యము నొందె నీదయ లేకున్న నీలోకము లెల్ల నంధకారబంధురములగు నీకటాక్ష విక్షేపమున చతురాననుండు వేదములను తాఁ బాదించె నిన్నుం బొగడ అల్పబుద్ధుల మగు మాకల వియగునే నీ కృపచే మాదృష్టిగోచర వైతివి భక్తిచే నిన్నుం బొగడు వారి మనోరథంబు లెల్ల సఫలంబు లగునని యనేకవిధంబులం గొనియాడుచున్న నా విప్రులం జూచి సరస్వతీదేవి యిట్లనియె ఓ ద్విజులారా భక్తిచే మీరొనర్చిన స్తుతిచే నే ప్రీతినొందితి మీకుం గావలయు వరంబుల వేఁడుఁడు యీలోకంబున నన్నుం బూజింపుచు నాభక్తులై యుండు వారి వాంఛితంబు వృథగాదనిన నా యసురు లెల్ల సంతోషంబు నొంది కృతాంజలిపుటులై యిట్లనిరి ఓ దేవీ నీదర్శనంబుచే కృతార్థుల మైతిమి నిన్నొకటి వేఁడెదము నీకిప్పుడు యశఃపరాభవంబుగల్గె దానిసహింపఁజాలక మీ కెరుంగింప వచ్చితి మది యెట్లనిన విరంచి సత్యవ్రతక్షేత్రంబున యజ్ఞంబు జేయంగోరి యెల్లవారిం

సియ్యంయశస్విని॥౪౪॥దర్శనంతవసర్వేషాంకామ్యానాముపరిస్థితం ।
తవసందర్శనాయైవవయమత్రసమాగతాః॥౪౫॥త్వాందృష్ట్వైవవయం
దేవి కృతకృత్యాస్మసంప్రతి। యత్రయత్రచవర్తంతేబ్రాహ్మణావేదపా
రగాః ॥౪౬॥ తత్రతత్రచతేదేవినసహంతేపరాభవం । విశేషేణవయం
దేవ్యాయశఃపరిభవంనవం॥౪౭॥ నైవసోఢుంసమర్థాస్మత్వద్భక్త్యా వర
వర్ణిని । యజ్ఞార్థంవయమాహూతాదేవాశ్చపరమర్షయః ॥ ౪౮॥
దేవిసత్యవ్రతక్షేత్రేబ్రహ్మణాపరమేష్ఠినా। సమాగతేషుచాస్మాసుతత్రై
వమునిభిస్సహ॥౪౯॥ధర్మపత్నీంవిహాయత్వాంధాతాయష్టుంప్రచక్రమే।
సావిత్రీమాత్మనఃపత్నీంకల్పయిత్వామహర్షిభిః ॥౫౦॥ ఋత్విగ్భిర్దీక్షి
తోబ్రహ్మహ్యాభీష్టఫలసిద్ధయే। తందృష్ట్వైవవయంకృద్ధాప్రతీకార చికీ
ర్షవః॥౫౧॥ నివేదయితుకామాస్తేత్వత్సమీపమిహాగతాః। ప్రమాణంత
త్రదేవిత్వంకర్తవ్యంయదనంతరం॥౫౨॥ మఖభంగస్త్వయాకార్యఇత్యే
వంప్రతిభాతినః। అపకారప్రతీకారస్సతాంసర్వత్రసమ్మతః॥౫౩ ॥ అప
కారఃకృతస్తేనవిధాత్రాత్వయిమానిని॥ నారదః॥ ఇత్యుక్తాదానవైర్దే
వీతథేత్యాహసరస్వతీ ॥౫౪॥ అనుజ్ఞాతాతయాదేవ్యా ప్రయయుస్సురశ
త్రవః॥౫౫॥ అథవిధిమఖభంజనాయధాతుర్వదనసరోరుహషండ రాజ
హంసీ। కృతమతిరంహసానదీసాభవితుమధిశ్రయదాశుసహ్యశైలం॥౫౬

బిలుపించె మేమెల్లనచ్చటికేగితిమి ధర్మపత్నివైననీవులేక సావిత్రింబత్ని
గాజేసికొనినలువ ఋషిగణంబులంగూడిదీక్షితుండై యజ్ఞంబుజేయుచు
న్నవాడు దానించూచి మేమతికోపంబున ప్రతీకారంబుజేయంగోరినీక
డకువచ్చితిమినిట్లు నీకపకారంబు విధాతగావించెనిందుకుందగిన ప్రతీ
కారంబుజేయమని విన్నవించిన సరస్వతీదేవి వారినెల్ల బోవంబనిచియ
తికోపంబునవిరించిజేయుయజ్ఞభంగంబునకై మహానది రూపంబునొం
దియతివేగంబున సహ్యపర్వతంబునుండి వెడలెను ************

ఇతిశ్రీబ్రాహ్మ్యపురాణే భృగునారదసంవాదే హస్తి
గిరిమాహాత్మ్యే సరస్వత్యాసహ్యాధిరోహణంనామ
తృతీయోఽధ్యాయః॥

నారదః॥ తతస్సాసహ్యశైలస్యనిర్గతోత్తరభాగతః। ఆస్థాయాతిదుహద్వేగంయయాసత్యవ్రతంప్రతి॥౧॥ పాతాళతలపర్యంతందారయంతీవసుంధరాం। ధారయంతీభువోభాగంవినదంతీమహారవా ॥౨॥ ఉత్పతద్భిః పతద్భిశ్చకల్లోలైరుపశోభితా । ఘోషేణమహతాతస్యాః ప్రాపూర్యతజగత్త్రయం॥౩॥ ప్రేరయామాసవేగేనపర్వతాన్పురతఃస్థితాన్। కేచిచ్ఛిఖరసంరోధాల్లెలిహానాః త్రివిష్టపం॥ ౪॥ కల్లోలభుజవిక్షేపా చరన్మీనవిలోచనా । ఫేనమందస్మితాలోకాభృంగమాలావిభూషితా ॥౫॥ కలహంసరవాలాపాధాతుచందనరంజితా । నవశైవలకేశాంతాస్మితకల్లోలకర్ణికా॥౬॥ తీరవృక్షసముత్తీర్ణకుసుమైఃకృతపత్రికా। పరిపూర్ణమహావర్తనిమ్నానాభిమనోరమా ॥ ౭ ॥ జలపూరాప్లుత ప్రస్థవిపులాద్రిఘనస్తనీ। ప్రియస్యవసతింయాంతీనవయోషిదివాబభౌ॥౮॥ దగ్ధారణ్యస్థలీసంగాత్తా

ఇది బ్రాహ్మ్యపురాణంబున భృగునారదసంవాద
మునందు హస్తిగిరిమాహాత్మ్యమునసరస్వతీసహ్యాధి
రోహణంబను కథగలతృతీయంబైన యధ్యాయము.

నారదుండు భృగువునకిట్లనియెఓమునీంద్రా వినుము-యివ్విధంబునసహ్య పర్వతోత్తర భాగంబునుండి వెడలి యతివేగంబునయాసరస్వతీనదిసత్యవ్రతక్షేత్రంబునకుం జేరంగోరి పాతాళతల పర్యంతంబు భూమినిభేదించుచు మహారవంబుగానాదంబొనర్చుచు మహాభయంకరకల్లోలంబులంగూడి యతిఘోషంబున జగత్త్రియంబుభీతినొందంజేయుచు యచ్చటచ్చటనుండుపర్వతంబులనతివేగంబునముంచుచు కల్లోలభుజవిక్షేపయుచరన్మీనలోచనయు ఫేనమందస్మితయుభృంగమాలావిభూషితయుకలహంసరవాకులయు ధాతుచందనరూషితయు శైవలకేశయు తీరవృక్షసముత్తీ

లుష్యంసహసాయయా । దుర్జనానాంసమాయోగాన్మానసంయోగినా
మివ ॥౯॥ స్ఫటికోపలసంయోగాత్ప్రససారాతినిర్మలా।విష్ణుభక్తిమివా
సాద్యమానసంసంయతాత్మనః ॥౧౦॥క్వచిన్నీలఘనశ్యామాశారదాభ్ర
సమాక్వచిత్ క్వచిత్సంధ్యాభ్రసదృశాహరితాలసమాక్వచిత్ ॥౧౧॥ శనై
శ్శనైఃక్వచిద్యాతిక్వచిచ్ఛీఘ్రతరంయయా । సంక్షిప్యచక్వచిద్యాతివిస్తీ
ర్ణాచక్వచిత్క్వచిత్ ॥౧౨॥ ప్రత్యఙ్ముఖీక్వచిద్యాతిపరావృత్యతథాక్వ
చిత్ క్వచిత్ప్రయాతిగంభీరాక్వచిదాప్లృత్యసంప్లృతా ॥౧౩॥ ఉత్పాట్య
పాదపాన్స్వగాత్ప్రచిక్షేపబహిఃక్వచిత్ క్వచిదున్మీలితైర్వృక్షైర్వనరాజిరి
వాబభౌ ॥౧౪॥ నగరగ్రామదుర్గాణివనాన్యుపవనానిచ । పురోగతా
నిసహసాప్లావయామాసవేగతః ॥౧౫॥ ఇత్థంసంక్షోభయంతీసానగర
గ్రామవాసినః।నదూరతోమహావేగాద్యయాసత్యవ్రతంప్రతి॥౧౬॥యజ్యతే
హయమేధేనవిధాత్రా యత్రకేశవః।తత్సమీపంసమాసాద్యనాదోచ్చై
ర్మహానదీ॥౧౭॥ భ్రమద్గిరివరప్రఖ్యాంఅర్ధయోజనవిస్తృతాం।దదృశు
స్తాంసమాయాంతీంసత్యవ్రతనివాసినః॥౧౮॥తాందృష్ట్వాభయవిత్రస్తాః

ర్ణ పుష్పపత్రికయు మహావర్తనాభియు మహాజలపూరాప్లుతా ద్రిఘన
స్తనియునై ప్రియుకడకేగు వనితవిధంబుననేగుచుదగ్ధారణ్యసంగప్రదేశం
బులదుర్జనసహవాసంబునొందినయోగిహృదయంబునుంబోలెకాలుష్యం
బునొందుచు స్ఫటికశిలాసంగప్రదేశంబున విష్ణుభక్తినొందినయోగిమనం
బుపగిదినిర్మలంబైయొప్పుచు కొంతదూరంబు నీలమేఘంబుక్రియనల్లనై
యొప్పుచుకొంతదూరము హరితాళంబు పగిదింబ్రకాశించుచు గొంతద
వవతివేగంబున కొంతదడవు మందగమనం బోవుచు గొంతదూరంబు వి
శాలంబుగా గొంతదూరంబుహ్రస్వంబుగా బోవుచు కొంతదూరంబు ప
శ్చిమంబుగా కొంతదూరంబుప్రాఙ్ముఖంబుగా బోవుచు తీరవృక్షోన్మూల
నంబుజేయుచు నగరగ్రామవనాదుల ముంచుచు నిట్లుగతివేగంబున నతి
భయంకరంబుగా విధాతయజ్ఞము జేయుచుండు సత్యవ్రతక్షేత్రసమీపం

పౌరజానపదాస్తథా కిమేతదితిసంభ్రాంతాశ్చక్రుశుర్భయవిహ్వలాః ॥
౧౯॥ తతఃకృత్యమజానంతోయజ్ఞవాటంప్రపేదిరే ॥ యత్రాస్తేవిబుధై
స్సార్థంభగవానబ్జసంభవః ॥౨౦॥ ప్రవదంతిస్మతేసర్వేభయసంత్రస్త
చేతసః।రక్షధ్వంవిబుధాంశ్చాస్మాన్రక్షధ్వంచతురానన॥ ౨౧॥
పశ్చిమోదధిరాయాతిప్లావయన్వసుధాతలం। తిరోహితాదిశస్సర్వాన
భశ్చప్రళయేతథా ॥౨౨॥ అధునాతేనసకలంజగదేకార్ణవంకృతం। భ
యమేతత్సముద్ధర్తుంనచశక్ష్యామహేవయం ॥౨౩॥ ఇత్యుక్త్వాక్రియమా
ణేషుప్రవర్గారంభకర్మసు। ఉపమర్దంవిధేశ్చక్రుఃపౌరజానపదాస్త
దా॥౨౪॥ తతస్తేమునయోదేవాయేచాన్యేసదసిస్థితాః।సముత్తస్థుర్భయా
విష్టాఃకిమేతదితిచాబ్రువన్॥౨౫॥ ఋత్విజస్స్రుక్స్రువాదీనివిసృజ్యచపునఃపు
నః। కర్తవ్యతావిమూఢాశ్చవినిర్జగ్ముస్తతస్తతః ॥౨౬॥ గంతుకామా
శ్చతేప్యాసన్దేవాదేవపురంప్రతి। యత్రవిద్యాధరాస్సర్వేసంప్రతస్థురిత
స్తతః ॥౨౭॥ భగవాన్ప్రాహసంత్రస్తాన్మాభైష్టేతిపితామహః।పప్రచ్ఛ
మునయస్సర్వేబ్రహ్మాణంలోకకారణం ॥౨౮॥ మునయః॥ కోయంజలా
గమోబ్రహ్మన్నసంతసమయేధునా। త్వమేవసర్వంజానాసిబ్రూహినో

బున నర్ధయోజనవిస్తారంబుగా నతిభయంకరంబుగానాచుచువచ్చిన
యచ్చటనుండువారెల్ల భయంబునొంది యిదియేమి యుపద్రవంబో య
నుచు సంభ్రాంతులై - యజ్ఞముజేయుచుండు కమలాసనుం జేరి రక్షిం
పు రక్షింపు మో చతుర్ముఖా - పశ్చిమసముద్రము భూమియెల్లముంచు
చు వచ్చుచున్నది ప్రళయకాలమురీతి యేకార్ణవంబయి జగమెల్ల ను
న్నది దిశలుగానవయ్యె యీయుపద్రవము మేమోర్వంజాలమని మొరలి
డుచు జనమెల్ల నధిక సంమర్దముగా నార్వఋత్విజులు స్రుక్స్రువాదుల
విడిచి యచ్చటచ్చటకుంబోయిరి మునీంద్రులు సకలదేవతలు వారివారి ని
వాసములకుం బోవందలంచు చుండిరంతనెల్లవారును భీతులయి పంక
జాసనుతోనిట్లనిరి - వోదేవా యీవసంతకాలమున నీజలాగమంబెట్లు గ

భువనేశ్వర॥౨౯॥ నారదః॥ బ్రహ్మణశ్చతస్త్రైవాస్యేయేజనాభయవి
హ్వలాః। పరివార్యసుసంభ్రాంతాస్తమూచుశ్చతురాననం॥౩౦॥బ్రాహ్మ
ణాః॥ రక్షణీయాస్త్వయాబ్రహ్మన్వయమస్మాద్భయాదిహ। త్వంహికర్తా
స్యజగతఃత్వయాశక్యంనవిద్యతే॥౩౧॥ఇత్యుక్తస్తైస్తదాబ్రహ్మయజమా
నోజనార్దనం। విషణ్ణవదనోభూత్వాచింతయామాసపద్మభూః॥౩౨
తతోధ్యాత్వాక్షణంసర్వమపశ్యచ్చతురాననః। దానవానాంచచరితంస
రస్వత్యాస్సమాగమం ॥ ౩౩ ॥ ప్రతిషిద్ధామమక్రోధాయజమానస్యతాం
ప్రతి। ఇతిమత్వానచుక్రోశధర్మభంగభయాద్విధిః ॥౩౪ ॥ జ్ఞాత్వాక్ర
తువిఘాతంసప్రాణిపీడాముపాగతాం। అనన్యగతిరీశానంకేశవంశరణం
యయౌ॥౩౫॥నారాయణంజగద్యోనింప్రణతార్తిహరంహరిం। త్రాతారం
సర్వభూతానాంసర్వభూతాభయప్రదం॥౩౬॥ హృత్పుండరీకమధ్యస్థం
జగతఃప్రభుమవ్యయం। సుహృదంసర్వభూతానాంతుష్టావచతురాననః॥
౩౭॥ బ్రహ్మ॥ త్రాహిమాంపుండరీకాక్షప్రణతంశరణాగతం। త్రాతాక
ర్తాచభోక్తాచత్వమేవమధుసూదన॥౩౮॥ త్వమేవసకలంవిష్ణోత్వంలోకా
నాంగతిఃపరా। నచత్వద్భక్తియుక్తానామశుభంవిద్యతేక్వచిత్ ॥౩౯॥
త్వత్పదాంభోరుహద్వంద్వప్రవణంచమనోమమ। అతోమాంరక్ష దేవేశ

చ్చెనిది మహాభయంకరంబయి యున్నది మమ్ము నుద్ధరింపుము నీవేరుంగ
ని దేమియున్నది నీకశక్యం బెద్దియు లేదనినవారలం గాంచి విషణ్ణుండై చ
తురాననుండు హరిని ధ్యానించుచు కొంతదడవుండి రాక్షసులచరితమును
సరస్వతి నదియయి రాకయు జనోపద్రవము సర్వమును నెరింగి తా
నధ్వరదీక్షితుండు గాననలుగనేరక ప్రణతార్తిహరుండును సర్వలోక
రక్షకుండును లోకేశ్వరుండును అవ్యయుండును హృత్కమల నివాసియు
సర్వభూతదయాళుండయిన శ్రీమన్నారాయణ దేవుని శరణము సొచ్చి
యిట్లనియె వోపుండరీకాక్షా శరణాగతుండయిన ననుం గావుము కర్త
యు భోక్తయు నీవ నీపాద కమలములందలంచుచు నీభక్తులమగు మమ్ము

భయాదస్మాదుపాగతాత్ ॥౧౦॥ యేనేదంజగదఖిలంధృతంవిధాత్రా విశ్వం
యజ్జఠరగతంయుగాంతకాలే। యోవేదానవతిసమేత్యమత్స్యరూపీతందే
వంశరణమహంగతోఽస్మ్యనంతం॥౧౧॥యోవేదానసృజదనాద్యనంతరూ
పోవిశ్వాత్మావిధుతతమోరజోభిరీడ్యః।ధత్తేమాంకమఠవపుర్మహీమజస్రం
॥తం॥ ॥౧౨॥ యఃపృథ్వీమసురభయాద్రసాతలస్థాముద్ధర్తుంఖురనిహ
తక్షతాసురౌఘః।వారాహీంతనుమభజత్త్రయీనివాసః ॥తం॥౧౩॥హై
రణ్యాంకులిశదృఢంపురానఖాగ్రైర్వక్షోయస్సపదినివారయాంచకార।ప్ర
హ్లాదప్రియహితకృన్నృసింహరూపీ॥తం॥ ౧౪॥స్వర్లోకస్థితి కరణాయ
ధాత్రీంత్రేధావిక్రమితుమయాచతా సురేశం । భూత్వావామనతనురీ
శ్వరస్సురారాణాం ॥తం ॥౧౫యఃక్షత్రంనిశితపరశ్వధేనసర్వంఛిత్త్వా
తత్క్షతజజలేనకర్మ పిత్ర్యంచక్రేపిక్రమవిభవైకసంపదీశః।తం॥౧౬ ॥
యోలోకత్రయమవనాయచేశ్వరాణామీశానోదశవదనంరణే నిహం
తుం। రామోభూద్దాశరథీరుదారవీర్యః॥ తం॥ ౧౭॥ యఃపృథ్వీమసు

గావుము యుగాంతమున సర్వమునుజఠరమున నిడుకొని మత్స్యరూప
మున వేదోద్ధారణము జేసినవాడవనీవ కమఠరూపమున నీభూమియెల్ల వ
హించినవాడవీవ రాక్షసభయమున రసాతలమున మునింగెడివసుంధర
నుద్ధరించుటకయి ఖుర విదళితసకలరాక్షసమండలంబయిన వారాహ
రూపమునొందిన వాడవీవ మహాకులిశ ములంబోలు నఖాగ్రముల హిర
ణ్యకశిపు వక్షము బగిల్చి ప్రహ్లాద రక్షకుండవయి నృసింహ రూపము
నొందినవాడవీవ స్వర్లోకమునకు బాధలొనరించుచున్న రాక్షసులనా
శనము జేయ బలియజ్ఞవాటము జేరి యాతని యాచించి త్రిలోకములమూ
డడుగులు నాక్రమించిన వామన రూప ధారివయిన వాడవీవ పరశ్వధ
ముచే నిఖిలక్షత్రియులనిర్జించి వారిరక్తజలముల పితృతర్పణము జేసిన
పరశురాముండవీవ లోకమునెల్ల జయించి దర్పించి యున్న రావణు ని
ర్జించుటకయి రామావతారమునొందినవాడవీవ భూదేవి దుష్టరాక్ష

రభయాతిభంగురాత్తార్ముద్ధర్తుంసపదిహలాయుధోబభూవ। కాళిం
దీకర్షణదర్శితాత్మవీర్యః॥తం॥ ౪౮॥ కంసాదీంస్త్రిదశరిపూన్నపాచ
కర్షంయఃపృథ్వ్యాంయదునందనోబభూవ। కాలార్కద్యుతివికసన
సరోజవక్త్రః॥తం ॥౪౯ ॥పాషండాన్కలికలుషీకృతస్వధర్మాన్నిశ్శేషం
సపదినిరాకరిష్ణురీశః । యఃకల్కిర్భవతినితాంతఘోరరూపః॥తం॥ ౫౦॥
త్వాంస్తోతుంవరదనచాస్మ్యహంసమర్థో విశ్వేశంవిధృతజగత్త్రయంమ
హాంతం। కారుణ్యాదిహపరిరక్ష కేవలం మేవిశ్వాత్మన్క్రతువరమే నమజ్జ
నాభ ॥౫౧॥ నారదః॥ ఇత్థంస్తుతోజగద్ధాత్రాభగవాన్మధుసూదనః।
యుజ్యమానోశ్వమేధేనప్రసన్నోభవదచ్యుతః ॥౫౨॥ పశ్చిమేయజ్ఞశాలా
యాస్సమీపేమునిసత్తమ । ఆవిర్బభూవభగవాన్శంఖచక్రగదాధరః॥
౫౩॥ శయానశ్శేషపర్యంకేకుందేందుధవళప్రభే। ఫణారత్నసహస్రాం
శునవాస్తరణవిస్తృతే ॥౫౪ ॥ నీలజీమూతసంకాశఃపద్మపత్రనిభేక్షణః।
సంస్తూయమానోయోగింద్రైరభితోభక్తిసంయుతైః ॥౫౫॥ సేవ్యమా

సాంశసంభూతులయిన రాజులవోర్వంజాలక దురంత చింతచే గుందుచు
న్నంజూచి యదువంశమునపుట్టి కంసాదుల నిర్మూలనము జేసిన కృష్ణ
రూపుండవీవ జనులెల్లస్వధర్మములవిడిచి పాషండులగుచున్నంజూచి యప
త్యుగ్రముగావారినెల్ల సంహరించినకల్కివీవ ఋట్టియనంత రూపము
లనొందియున్న నీకనేకవందనములచేసెద - నిన్నుంగొనియాడనాదగం
బే - యనియనేకవిధములవేడుచున్న నలువంగాంచి ప్రీతుండయి కమ
లనాభుండాయజ్ఞశాలాపశ్చిమముననావిర్భవించి శంఖచక్రగదాధరుం
డను నీలజీమూతవర్ణుండును మహాయోగిపరివృతుండు నయిలక్ష్మీసమే
తుండయి యిందుధవళంబయి సహస్రఫణారత్న శోభితంబయి వెల
యు శేషపర్యంకముపై యావచ్చునదికడ్డముగా బవళించియున్న సరస్వ
తీనది యోజనద్వయదూరమునంగాంచి యీమహాపురుషుండు సర్వలోక
నాథుండయిన శ్రీమన్నారాయణదేవుండీతండు విధాత్ర యజ్ఞరక్షణం

నోవిశాలాక్ష్యాలక్ష్మ్యైకమలహస్తయా । ధరణ్యాచజగద్ధాత్ర్యా ధా
తా విశ్వస్యవిశ్వభుక్ ॥౫౬॥ తందృష్ట్వాభిప్రణమ్యాథతుష్టువుస్త్రిదివౌకసః ।
వసిష్ఠప్రముఖాస్సర్వేమునయశ్చతపోధనాః ॥ ౫౭ । తతస్సరస్వతీదేవీ మ
హావేగాదుపాగతా । యోజనద్వయమాత్రేతు దదర్శపురుషోత్తమం ॥౫౮
ప్రణమ్యసామహాభాగాసర్వలోకగురుంహరిం । చింతయామాససహసా
సన్నిరుద్ధమనోరథా ॥౫౯॥ సరస్వతీ॥ మాన్నిరోద్ధుమయంశక్తో భగవాన్
భక్తవత్సలః । విధాతుర్యజ్ఞరక్షార్థంస్వయమేవమమాగతః ॥ ౬౦ ॥
సర్వేషామపిభూతానాం గురురేషసనాతనః । సర్వభూతాంతరా
త్మానమశక్యమతివర్తితుం ॥ ౬౧ ॥ నారదః ॥ ఇత్థంవిచింతయంతీసాతత్స
మీపంశనైర్యయా । నశశాకతతోగంతుం నిరుద్ధావిష్ణుసేతునా ॥౬౨॥
నిరుద్ధేతుమహావేగే విష్ణునాప్రభవిష్ణునా । ప్రత్యక్స్రోతోవహాభూయో
వవృధేసాసరస్వతీ॥ ౬౩ ॥ తతోవికీర్ణాబహుధాప్రయయౌసాగరంప్ర
తి । దక్షిణోత్తరభాగాచ్చపూర్వభాగాత్తతోహరేః ॥ ౬౪ ॥ విష్ణోరుత్తర
భాగేనప్రయయౌ సాగరంప్రతి । శుక్తికాకనకాసృప్రా వేగాచైవప్రవే
గికా । ౬౫ । అంజనాచండవేగేతి కీర్తితాస్సప్తనామభిః । విష్ణోర్దక్షి
ణభాగేనప్రయయౌసాగరంప్రతి । ౬౬ । తస్యావేగవతీత్యాఖ్యాబభూవ

బునకైసేతువుం బోలెనన్నడ్డగించి యిట్లుపవ్వళించియున్నవాఁడీతనిం
దాటిపోవుటకునాకశక్యంబని మనంబునందలంచి తనవేగంబుమానియజ్ఞ
శాలమీదికి పోవంజాలక పశ్చిమముఖంబుగా మరలకొంతదూరంబు పో
యియచటనుండి యనేకముఖంబులై పూర్వముఖంగా సాగరంబుజేరె
నిట్లాదక్షిణోత్తరభాగంబులయాసరస్వతీనదిశుక్తిక కనక సృప్ర వేగప్రవే
గిక అంజన చండవేగ యనునామములు నేడువిధములంబారెమరియునాసర
స్వతీనదివేగమునవచ్చుటంజేసివేగవతియనుపేర ప్రసిద్ధయ్యెమరియునా
విష్ణుదేవుచేనిరుద్ధంబై యోజనద్వయమునుండిప్రాగుదక్ప్రవాహంబైసా
గరముచేరిన ప్రవాహమునకు క్షీరనదియను నామములెగె యీవిధమున

భువనత్రయమ్ । సన్నిరుద్ధగతేర్విష్ణోః పశ్చిమే యోజనద్వయే ।౧౭। ప్రా
గుదక్ప్రవణా శే[illegible]ప్రయయౌ సాగరం ప్రతి। తాంతు క్షీరనదీం ప్రాహుః
ప్రసన్నసలిలోద్వహాం । ౧౮ । సర్వపాపక్షయకరీం సిద్ధగంధర్వసేవి
తాం । ఇత్థం వికీర్ణా బహుధా ప్రయయౌ సాగరం ప్రతి । శయానస్యాగ్ర
తో విష్ణోరుభయోరపి పార్శ్వయోః ।౧౯ । తతస్తస్యాగ్రతో విష్ణోర్య
తోఽతిష్ఠత్సరస్వతీ । విశుద్ధగాత్రీ తన్వంగీ యోషిద్రూపా యశస్వినీ। ౨౦
తతస్థిత్వా జగన్నాథం ప్రణిపత్య సరస్వతీ సంస్తుత్య వివిధైస్స్తోత్రైస్స్వయ
మంతర్దధే పునః॥ ౨౧ ॥తత్తీర్థమభవత్పుణ్యం మహాపాతకనాశనం ।
శయానస్యాగ్రతో విష్ణోర్యత్రోత్తస్థౌ సరస్వతీ॥ ౨౨ ॥కుండితీర్థమితిఖ్యా
తం పావనం కేశవప్రియం । తత్ర కుర్వంతి యే స్నానం న తే యాంతి పు
నర్భవం॥ ౨౩ ॥ఇత్థం విష్ణోః ప్రసాదేన యజమానస్య వేధసః । యజ్ఞ
శాలా జలోత్పీడా నాపీడయదుపాగతా॥ ౨౪ ॥తతస్తం మహదాశ్చర్యం
దృష్ట్వా మునిగణాస్తదా । శశంసుర్బ్రహ్మణే తస్మై ధ్యాయతే మధుసూద
నం॥ ౨౫ ॥ప్రశశంసుశ్చ బహుధా తమేవాత్యంతగౌరవాత్ ।ధ్యాయం
తమచ్యుతం భక్త్యా రక్షణార్థం మహాక్రతోః ॥ ౨౬ ॥ఋషయః ॥ విష్ణుభ
క్తిస్తవ బ్రహ్మన్ప్రత్యక్షఫలదాయినీ । జలపూరం నిషిద్ధం హి విష్ణునా త్వద్ధి
తైషిణా ॥ ౨౭ ॥ విష్ణుభక్తా మహాత్మానో న తేషామస్తి దుర్లభం ॥ విష్ణు
భక్తా విపద్యంతే న కదాపి క్వచిత్క్వచిత్ ॥ ౨౮ ॥ తత్ప్రభావం న జానంతి

అనేకవిధములుగా సరస్వతీనది సముద్రంబు జేరెను అంత విష్ణుదేవుండు పవళిం
చియుండు ప్రదేశమునకు సరస్వతీదేవి పరిశుద్ధగాత్రియయి యేతెంచి
యాదేవదేవు ననేక విధంబులం బొగడి యాతని ముందర నుండు తీర్థంబు
నం జేరె నా తీర్థం కుండిన తీర్థంబని ప్రసిద్ధి నొందె నందే నరులైన స్నానం
బు జేసిరేని వారలు పునర్భవంబు లేక విష్ణులోకంబున కేగుదురిట్లా య
జ్ఞశాలకేమియు బాధ లేకపోయె నంత దేవతలెల్ల పితామహుం గాంచి ఓ
మహాత్మా నీభక్తికి మెచ్చి విష్ణుదేవుండు యీమహాజలపూరంబెల్ల నివా

నరామాయావిమోహితాః । ఇతిబ్రువంతో మునయ స్తంపప్రణమ్య పితామ
హం ॥౨౯॥ తచ్ఛ్రుత్వాకదితంసర్వం విష్ణోరద్భుత కర్మణః ॥ ప్రహ
ర్షోత్ఫుల్లనయనో బభూవచతురాననః ॥౩౦॥ సముత్థాయతతో విష్ణుం
శయానంపద్మసంభవః । ప్రణమ్యపరిసంతుష్టో తో షయామాససంయుతః॥
౩౧॥ ఇత్థంనిరోధేహాయ మేధభంగవిధానసన్నద్ధమహాజలౌఘే।జనార్దన
నేనాబ్జసముద్భవో పిప్రచక్రేమేకర్తుమథాశ్వమేధం॥౩౨॥ * *

ఇతిబ్రాహ్మ్యపురాణే భృగునారదసంవాదే శ్రీహస్తిగిరిమా
హాత్మ్యే సరస్వత్యాగమనంనామచతుర్థోధ్యాయః॥

భృగుః ॥ భగవన్నాగతాం దేవీం నదీరూపాం సరస్వతీం । కిమా
హూయవిధిశ్చక్రే కింవానాదృత్యపద్మభూః॥ ౧ ॥ నారదః ॥తతస్సమాగ
తాందేవీంనదీరూపాంసరస్వతీం । దృష్ట్వామునిగణాస్సర్వే లోకధాత్రే
వ్యజిజ్ఞపన్॥ ౨ ॥ మునయః॥ భగవన్నాగతా దేవీత్వత్సమీపమిహాగతా।
ఆహూయతాంత్వయాసాచసహిధర్మస్సనాతనః ॥౩॥ఇతి తద్వచనం

రించె విష్ణుభక్తులగువారి కెవ్వియుదుర్లభంబు కాదనినవినిచతురాననుం
డు సంప్రీతుండై లేచి పవ్వళించియున్న విష్ణుదేవుం గాంచి ప్రణమిల్లియ
నేకవిధంబులంబొగడి యశ్వమేధంబుగావింప నుపక్రమించెను

ఇదిబ్రాహ్మ్యపురాణంబునందు భృగునారదసం
వాదంబున శ్రీహస్తిగిరిమాహాత్మ్యంబునందు సర
స్వతీదేవియాగమనక థగలచతుర్థంబైన యధ్యాయము

భృగువునారదునకిట్లనియె నట్లువచ్చిన సరస్వతీదేవి నివిధాత యెట్లుగై
కొనె బిమ్మట నాయజ్ఞంబెట్లుపూర్తిగావించెనది యెల్ల నెరుంగింపవెయ
ని వేడిన నారదుండిట్లనియె ఓమునీంద్రా వినుమివ్విధంబున వచ్చినస
రస్వతీదేవింగాంచిమునిగణంబులెల్లబ్రహ్మతోనిట్లనిరి ఓమహాత్మా నీదేవివ
చ్చియున్నయదినీవు బిల్వుము యిది సమయంబ నినవిని పితామహుండు ప్రీ

శ్రుత్వా తానువాచ పితామహః । సంప్రహృష్టమనా భూయః తద్దర్శన ముత్సుకః ॥ ౪ ॥ అగతాం చేజ్జిత క్రోధామత్సకాశం మనస్వినీ । ఆహూయ తామిహేదానీం యుష్మాభిస్సా సరస్వతీ ॥ ౫ ॥ నదీనామాధిపత్యం హి ప్రార్థితో౽హం తయా పురా । తద్దత్తమధునా తస్యై మయైవమృషిసత్తమాః ॥ ౬ ॥ అతో౽యతధ్వమాహ్వానే తస్యా యూయం తపోధనాః । ఉపాయైర్వివిధైశ్చాపి మమ ప్రియచికీర్షయా ॥ ౭ ॥ ఇత్యుక్తా మునయస్తేన తత్ర వైశంశితవ్రతాః । వేగవత్యుత్తరే తీరే స్థిత్వా తాం పరితుష్టువుః ॥ ౮ ॥ తతో వేగవతీ మధ్యాత్సముత్తస్థౌ సరస్వతీ । యోషిద్రూపా సుతన్వంగీ నీలోత్పలవిలోచనా ॥ ౯ ॥ ఉత్తుంగస్తనవిస్తీర్ణ విశుద్ధాంశుకధారిణీ । విశుద్ధగాత్రా బింబోష్ఠీ సర్వాభరణభూషితా ॥ ౧౦ ॥ విచిత్రవలయాబద్ధభుజయుగ్మా సరస్వతీ । దుగ్ధోదధిసముద్భూతా యథా లక్ష్మీర్యశస్వినీ ॥ ౧౧ ॥ తాం దృష్ట్వా మునయో దేవీం ప్రసన్నముఖపంకజాం । ప్రహృష్టాస్తుష్టువుహృష్టా ప్రభామండలలక్షితాం ॥ ౧౨ ॥ తతస్తామబ్రువన్ దేవీం భారతీం సలిలోత్థితాం । ఋషయః ॥ ప్రసీద త్వం జగద్ధాత్రి జగత్పూజ్యే సరస్వతి ॥ ౧౩ ॥ ప్రణిపాతః కృతో౽స్మాభి ఏహి యజ్ఞాలయం ప్రతి । శ్రైష్ఠ్యం సర్వనదీనాం చ త్వయా ప్రాప్తం యదృచ్ఛయా ॥ ౧౪ ॥ అస్య క్షేత్రస్య సంబంధాత్ విష్ణోః ప్రి

తుండై వారలతో నిట్లనియె ఓమునీంద్రులారా నాపత్ని పూర్వంబున నదులకెల్ల నాధిపత్యంబిమ్మనిన్నడిగె నిప్పుడడియిచ్చితి మీరలు మృదువచనంబులాడి ఉపాయంబుగా నాసాధ్విం బిల్వుడని పంచినవారెల్ల వెగవతి నదికుత్తరతీరంబు జేరి యాసరస్వతీదేవి ననేక విధంబులం బ్రార్థించినం బ్రీతినొంది యానదీమధ్యంబుననుండి విశుద్ధవస్త్రధారిణియు బింబోష్ఠియు సర్వాభరణభూషితయు మనోహరాంగియునైదు గ్ధార్ణవమధ్యంబుననుండి వెడలు లక్ష్మీదేవింబోలె వెడలివచ్చిన గాంచిమునులెల్ల ననేకవిధంబులం బొగడి ఓదేవీ నీకనేకవందనంబులం జేసెదము యజ్ఞాలయంబునకు రమ్ము నీవు గోరినట్లు నదులకాధిపత్యంబు నీపతి నీకిచ్చె యీసత్యవ్రతమహాక్షేత్రం

యకరస్యహి । శ్రైష్ఠ్యందత్తంనదీభ్యస్త్రైవిధాతాశ్చమహాత్మనా ॥౧౫॥
అతఃప్రసీదసుముఖిస్వభావాత్త్వంగరీయసీ।ఇదంసత్యవ్రతంనామక్షేత్రం
పాపవినాశనం ॥౧౬॥ నిత్యంసన్నిహితోవిష్ణురిహదేవస్సనాతనః । త
త్ప్రసాదాదిహస్థాత్వంసర్వాభ్యోపిగరీయసీ ॥౧౭॥ నత్వయాసదృశంకిం
చిత్పావనంవిద్యతేపరం । విష్ణోరాయతనేయత్తుయత్తుక్షేత్రేతువైష్ణవే॥
౧౮॥ విద్యతేసలిలందేవితత్తీర్థమధికంస్మృతం । పంచతీర్థానిసంత్య
త్రనాగాద్రేరభితశ్శుభే ॥౧౯॥ అనంతతీర్థంబ్రాహ్మ్యంచహేమాంభో
జసరస్తథా । అగ్నితీర్థంకుశాఖ్యంచకీర్తితానిమనీషిభిః॥౨౦॥ మునిభిస్సి
ద్ధసంఘైశ్చఋషిభిశ్చసమంతతః । ఉదక్పశ్చిమదిగ్భాగేనాగాఖ్యంనామ
భూభృతః ॥౨౧॥ ప్రాగుదీచ్యాంతథాబ్రాహ్మ్యంప్రాచ్యాంహేమాబ్జ
కంసరః । ఆగ్నేయ్యాందిశివహ్న్యాఖ్యంపశ్చిమాయాంకుశాఖ్యకం ॥౨౨॥
అనంతేమఖవాన్స్నాత్వాదేవేంద్రత్వముపాగమత్ । బ్రాహ్మ్యేతీర్థే
వసుఃస్నాత్వాపరంజ్ఞానముపాగమత్। ౨౩॥ మతంగోహేమపద్మాఖ్యే
స్నాత్వాముక్తిముపాగమత్ వహ్న్యాఖ్యేహవ్యభక్స్నాత్వావిప్రశాపాద్వి
ముక్తవాన్ ॥౨౪॥ కుశతీర్థేఋభుస్స్నాత్వాత్రికాలజ్ఞోబభూవహ ।ఏతే

బునెనెప్పుడువిష్ణుదేవుండు సన్నిహితుండైయుండు నాతనిప్రసాదంబున
నిందుండు నీకన్న నెవ్వరునెక్కుడువారు ఈనాగాద్రియిరుప్రక్కల
అనంత తీర్థంబును బ్రాహ్మ్యతీర్థంబును హేమాంభోజ
సరస్సును అగ్నితీర్థంబును కుశతీర్థంబని యైదుతీర్థంబులుగలవు అందుఉద
క్పశ్చిమదిగ్భాగంబుల అనంతతీర్థంబును ప్రాగుదీచ్యంబులబ్రాహ్మ్యంబు
ను ప్రాచీదిశయందు హైమాబ్జసరోవరంబును ఆగ్నేయంబున నగ్నితీ
ర్థంబును పశ్చిమంబునకుశతీర్థంబునున్నయది పూర్వంబునపాకశాసనుం
డాయనంతతీర్థంబున స్నానంబుచేసిదేవేంద్రత్వంబునొందె బ్రాహ్మ్యతీ
ర్థంబునస్నానంబుజేసి వసువుజ్ఞానంబునొందె హేమపద్మసరోవరంబు
నస్నానంబుజేసిమతంగుండుముక్తినొందెవహ్నితీర్థంబునస్నానముజేసి

పాపమపి సర్వేషాం శ్రేష్ఠం నాగాహ్వయం సరః॥౨౫॥ తత్సమా త్వంచ పంచా
నాం షష్ఠా భవ సరస్వతి ॥ యత్ఫలం లభతే స్నాత్వా గంగాసాగరసంగమే।
త్వయి స్నాత్వా లభేన్మర్త్యః తత్సహస్రగుణం ఫలం॥౨౬॥ యత్తు సత్యవ్ర
తాఖ్యేస్మిన్ క్షేత్రే సకృదపి త్వయి । స్నాయాత్స సర్వపాపేభ్యో ముచ్యతే
నాత్ర సంశయః ౨౭॥ ఇత్యుక్తా మునిభిర్హృష్టా వసిష్ఠాద్యైస్సరస్వతీ । న
దీమధ్యాత్సముత్తీర్య యజ్ఞశాలాముపాగమత్ ॥౨౮॥ సచ సార్ధం తయా
చక్రే హయమేధం పితామహః । సావిత్ర్యా చ తథాన్యాభిః శ్రద్ధాద్యాభిశ్చ
సంయుతః ॥౨౯॥ ప్రవర్గ్యాదీని కర్మాణి ఋత్విజశ్చక్రిరే తతః। నియుక్తా
బ్రాహ్మణాస్సర్వే స్నాత్వా నభ్యపూజయన్ ॥౩౦॥ వివిధైరన్నపానై
శ్చ సాయంప్రాతస్సమాహితాః। యథార్హం పూజితాస్సర్వే దేవర్షి
మనుజాదయః ౩౧॥ వస్త్రైరాభరణైః పుష్పైర్ధనధాన్యైశ్చ పూజితాః
బ్రాహ్మణాస్తుష్టువుర్హృష్టా యజమానం పితామహం ॥౩౨॥ క్రియమా
ణే తదా యజ్ఞే విధాత్రా మునిసత్తమ। తృప్తిప్రాసాదయోర్భూమ్యామవకా
శం న లేభిరే ॥౩౩॥ బ్రాహ్మణా వేదపారజ్ఞాః స్త్రియో వృద్ధాశ్చ బాలకాః ।

యగ్నిదేవుండు విప్ర శాపమువలనం బాసెకుశతీర్థమున స్నానము చేసి ఋ
భువను వాడు త్రికాలజ్ఞుండయ్యె నా తీర్థములకెల్ల- యనంతతీర్థము శ్రేష్ఠం
బు నీవా తీర్థమునకు సమానురాలవై యామైదు తీర్థములకు నారవ తీర్థ
ముగా నుండుము యేనరుండైన నీతీర్థమున స్నానము జేయునతండు గంగా
సాగరసంగమంబున స్నానము జేసినఫలముకన్న సహస్రగుణితఫలము
నొందు నెవ్వండైన నీతీర్థమున నొకమారైన స్నానంబు జేసెనేని యా
తండు సర్వపాపంములవలనం బాయునని వసిష్ఠాదులెరుంగించి సప్రీతయై
సరస్వతీదేవి యానదీమధ్యమునుండి వెడలి యజ్ఞశాలం జేరెనంత పంక
జాసనుండా సరస్వతింగూడి సావిత్రీశ్రద్ధాదిసమేతుండై హయమేధంబు జే
సె ఋత్విజులు ప్రవర్గ్యాది కర్మంములాచరించిరి అంత బ్రహ్మదేవుండు
సకలదేవమునిమనుజాదుల నెల్ల వస్త్రాభరణాదులం బూజించి వివిధరసా

ఋత్విజో౽పి మునిశ్రేష్ఠాః ప్రహృష్టేనాబ్జయోనినా ॥౩౪॥ గంధపుష్పాదిభి
ర్వైద్యైః పూజితాశ్చ పృథక్పృథక్ । తోషితాస్సమ్మానాద్యైశ్చ ధాత్రా తాత
స్మిన్మహాక్రతౌ ॥౩౫॥ వస్త్రధాన్యప్రదానేషు హ్యధికారో౽పి విద్యతే । అ
న్నదానప్రదానేన సమాస్సర్వే ప్రకీర్తితాః ॥౩౬॥ ప్రశశంసుః ప్రయోగ
జ్ఞాః క్రియా ఋత్విక్ప్రచోదితాః । బ్రాహ్మణాశ్చ తథైవాన్యాస్సుష్టువుర్యజ్ఞద
ర్శనాత్ ॥౩౭॥ దివసే దివసే తస్మిన్నిష్టకా మునిభిర్వృతాః । ఇష్టకాచి
తయష్షట్చ పురీషచితయస్తథా ॥ ౩౮ ॥ ఉపసద్దివసేష్వేవ తథా నిచయ
నం మునే । నన్యూనం నాతిరిక్తం చ తత్రాసీత్కర్మ కించన ॥౩౯॥ ప్రవ
ర్గ్యాదీని కర్మాణి ద్వాదశైవ దినాని తైః ॥౪౦॥ సుత్యాంత్యేదివసే తత్ర
యూపాశ్చ స్థాపితాః క్రమాత్ । ఏకవింశతియూపాశ్చ స్థాపితాశ్శాస్త్రవిత్త
మైః ॥౪౧॥ ఖాదిరాశ్చ తథా బిల్వాః పాలాశాశ్చ యథాక్రమం । షడ్బిల్వా
ష్షట్చ పాలాశా ఖాదిరాశ్చ తథైవ షట్ ॥౪౨॥ రజ్జువాతస్థితో౽మధ్యే హ్యభితః
ద్వౌ తు దారవౌ । పరితః ఖాదిరా బిల్వాః పాలాశాశ్చ యథాక్రమం ॥౪౩॥
స్థాపితాశ్శాస్త్రకుశలైర్విద్వద్భిర్మునిపుంగవ । సుసూక్ష్మైశ్చ సితైర్వ
స్త్రైస్తతస్సంవేష్టితాశ్చ తే ॥ ౪౪ ॥ గంధమాల్యాదిభిశ్చైవ యూపాస్స

పేతంబైన యన్నంబొసంగి ధనధాన్యములిడి బహూకరించె మరియు
స్త్రీలు బాలురు వృద్ధులు మొదలైనవారెల్ల యథార్హముగా పూజితులైరి
ఋత్విజులు మునులు దేవతలు నానావిధపూజలొందిరి యాక్రతురాజము
నందు వారివారికి యధికారము కొలంది వస్త్రధాన్యభూషణాదిదానం
ములు గల్గెను అన్నదానంబెల్లవారికి సమంబైయుండె నంత నెల్లవారలా క్రతు
సందర్శనము చేయ ఆనందపరిపూర్ణులైయుండిరి అంత ఋత్విజులు మునిగ
ణంబులం గూడి యిష్టకంబులను నిచయము మొదలైన కర్మములాచరించిరి
యేకర్మము లోపములేక జరిగె దినదినము ప్రవర్గ్యాదుల నాచరించిరి
అంత శాస్త్రవేత్తలిరువదియొక యూపంబుల యథాక్రమముగా స్థాపిం
చి వస్త్రభూషణ గంధపుష్పాదులబూజించి నాగాద్రిని యజ్ఞశాలనలం

ర్వేహ్యాలంకృతాః । కల్పయిత్వాధనాగాద్రిం తత్రైవోత్తరవేదికాం
॥ ४५ ॥అగ్నిష్టోమాదికంకర్మ కర్తుంసముపచక్రిరే । తద్దినేపశవోబ
ద్ధా యూపేష్వేకాదశైవతే॥ ४౬ ॥పవిత్రంవిధివత్కృత్వా ప్రోక్షణా
ద్యైశ్చతాంస్తతః । పశూన్సంజ్ఞాపయంతిస్మశ్రపయంతిస్మతానపి॥४౭॥
జుహవాంచక్రిరేవహ్నాఋత్విజోథహావీంషిచ। తతస్సర్వేషుపశుషుహూ
యమానేషుపద్మభూః॥ ४౮॥ యజ్ఞంయజ్ఞేశ్వరంవిష్ణుంవరదంభక్తవత్స
లం । అగ్నిమధ్యేస్థితంధ్యాత్వాత స్మైసర్వంనివేదయత్॥ ॥४౯॥
యజ్ఞమూర్తిరనంతాత్మావైకుంఠఃప్రీయతామితి। తత్సర్వంప్రతిజగ్రాహ
బ్రహ్మణావినివేదితం ॥౫౦॥ సర్వలోకగురుస్సాక్షాద్వరదోహవ్యకవ్య
భుక్ । యఃపశుర్యేనమంత్రేణయద్దైవత్యోభిధీయతే ॥౫౧॥ సపశుస్తేన
మంత్రేణతద్దైవత్యోహిహూయతే । తథాపిత్రిదశైస్స్వాంశోలభ్యతేనక
దాచన॥ ౫౨॥ గృహీతంవిష్ణునాసర్వంధాతుఃప్రియచికీర్షయా । తతః
ప్రకుపితాదేవాస్సర్వేయజ్ఞాంశభాగినః॥ ౫౩ ॥ఉపవిష్టాబభూవుస్తేహ్యా
న్యోన్యముఖవీక్షణాః । అస్మిన్భాగోయమస్మభ్యం దీయతేస్మత్సమక్షతః
॥ ౫४ ॥నచాయంలభ్యతేస్మాభిః కిమేతదితిచాబ్రువన్ । తతస్సర్వేసము

కరించి అగ్నిష్టోమాదులాచరించి యేకాదశపశువులనాయూపంబులబం
ధించి శాస్త్రోక్తమార్గంబునప్రోక్షణాదులనాచరించి యాపశువులవిశస
నంబుజేసి యగ్నిలోహోమంబుజేసిరి అంతబ్రహ్మదేవుండు యజ్ఞేశ్వరుం
డువరదుండైన విష్ణుదేవుని యాయగ్నిమధ్యస్థితుంగా దలంచుచు యాత
నిప్రీతికై సర్వంబును నివేదనంబుజేయ పరమాత్ముండైన నారాయణదే
వుండవియెల్లం గ్రహించె యేమంత్రంబులచే నేదేవతలనాహ్వానంబుజే
యందగునా మంత్రంబులనాదేవతలం బిలిచివారివారికిం జేరదగిన భా
గంబుల నిచ్చిననువానినెల్ల విష్ణుదేవుండు ప్రీతిచే దానెగ్రహించె నంత
నమరులెల్ల తమతమయంశంబులనొందంజాలక పరస్పరముఖంబులంజూ
చుచు నిది యేల మనయంశంబులెల్ల విధాతమనకియ్యండయ్యె ననుచునతి

త్త్వాయసంభ్రాంతాస్త్రిదివౌకసః॥ ౫౫ ॥యజమానం విధాతారం ప్రప్ర
చ్ఛురమితౌజసం । కిమిదం కల్పితోఽస్మాకం త్వయాలోకపితామహ ॥౫౬॥
యజ్ఞభాగో న చాస్మాభిర్లభ్యతే త్వత్సమక్షతః । తతస్తద్వచనం శ్రుత్వా
తానువాచ పితామహః॥ ౫౭॥ ఈషద్విస్మయమానస్తుస్మరన్విష్ణుం సనా
తనం । శృణుధ్వం కారణం తత్ర వక్ష్యేహం వై సురర్షభాః॥ ౫౮ ॥మద్ద
త్తో యేన యజ్ఞాంశో న లభ్యం తే దివౌకసః । న యష్టవ్యా మయా యం కదా
చిదపి దేవతాః ॥ ౫౯ ॥ అన్యేనాపి భవాంభోధిం తర్తుకామేన కేనచిత్ ।
హేయస్థితిపరాయుష్మాన్యే తు స్వర్గాభికాంక్షిణః॥ ... ... ౬౦ ॥
లభంతే చేప్సితాన్కామాన్భవద్భిరుపపాదితాన్ ।తర్తుకామాస్తు యే
లోకే సంసారమయసాగరం॥౬౧॥ తే యజంతి జగన్నాథం సతతం గరుడధ్వ
జం । ద్రష్టుకామస్తమేవాహమచ్యుతం పుష్కరేక్షణం॥౬౨॥అశ్వమేధం
కరిష్యామి తద్దైవత్యమిహావ్యయం।యః పితా సర్వభూతానామాధారః
పరమేశ్వరః ॥౬౩॥ కర్తా భోక్తా చ గోప్తా చ వాసుదేవస్స ఇజ్యతే । మయా
యూయం సమాహూతా మునయస్తు ద్విజాస్తథా ॥౬౪॥యజ్ఞసందర్శనా
యైవ కేవలం త్రిదివౌకసః । ఆగతా యేత్ర తే సర్వే తం ద్రక్ష్యంతి జనార్దనం

కోపంబున వారెల్ల లేచి యజమానుండై పద్మసంభవుం గాంచి ఓచతు
ర్ముఖా మాకొఱకై కల్పింపంబడిన యజ్ఞభాగంబులు మాకేల రావని
యడిగిన నతం డాశ్చర్యంబునొంది కొంతదడవు యోచించి తన మనంబున వి
ష్ణుదేవుం దలంచుచు నిట్లనియె ఓసురులార మీకెల్ల యజ్ఞాంశంబులు రాకుండుట
కు కారణంబు వచించెద వినుండు లోకంబున కామంబులఁ గోరువారెల్ల మి
మ్ముం గూర్చి యజ్ఞంబు లొనర్తురు సంసారార్ణవంబు దాటం గోరువార
లు శ్రీవిష్ణుదేవుం గూర్చి యజ్ఞంబులం జేయుదురు గాన నేమిమ్ముం గూర్చి య
జ్ఞము జేయలేదు జగన్నాథుండైన నగరుడధ్వజుం గూర్చి యీ యజ్ఞం బొన
ర్చెద సర్వలోకముల కాధారంబతండె కర్తయు భోక్తయు నాతండే
మిమ్మెల్ల యీ యజ్ఞసందర్శనమునకై బిలువనంపితి యెట్టివారికైన దుర్లభ

నం ॥౬౫॥ తతస్సర్వేసమారభ్యాం తాలోకానాంహితకామ్యయా । ఆది త్యానాంచరుద్రాణాంవసూనామశ్వినోస్తథా॥౬౬॥సులభందర్శనం విష్ణోస్సిద్ధానాంయోగినామపి ॥దత్తంయుష్మన్ముఖాద్భుంక్తేహవిస్వర్గ ర్థిభిర్హరిః ॥౬౭॥ ముముక్షుభిస్తథాభుంక్తేస్వయమేవజనార్దనః । ఫలందదాతిసర్వేషాంసఏవపరమఃపుమాన్ ॥౬౮॥ నచాన్యఃకర్మణాం భోక్తాఫలదేదేవికశ్చన ।ద్వేరూపేబ్రహ్మణస్తస్యవిష్ణోరమితతేజసః॥౬౯ స్థూలసూక్ష్మవిభేదేనస్వర్గమోక్షఫలప్రదే । స్థూలంస్వర్గాదిఫలదం సూక్ష్మంమోక్షఫలప్రదం ॥౭౦॥ స్థూలంయాయంవయంసర్వేసూక్ష్మం శ్రీవత్సలక్షణం । ద్వివిధావిహితాస్తేనసమస్తావైదికాఃక్రియాః ॥౭౧ స్సంసారఫలదాశ్చైవనిర్వాణఫలదాస్తథా । యుష్మత్కృతంకృతేకర్మ సంసారఫలదంభవేత్ ॥ ౭౨ ॥ విష్ణవేయత్కృతంతస్మైతన్నిర్వాణదము చ్యతే । యజ్ఞదానాదికంకర్మయత్సకామైరనుష్ఠితం ॥ ౭౩ ॥ స్వర్గాది ఫలదంతేషాంతద్భవత్యల్పమేధసాం । అకామైస్తుకృతంకర్మతదేవజ్ఞాన పూర్వకం॥ ౭౪ ॥ అపవర్గప్రదంకర్మ తేషామేవనసంశయః । స్వ ర్గాదిఫలదాయాయంకర్మణాంతత్ప్రచోదితాః ॥ అపవర్గ ప్రదోవి

భుండైవిష్ణుదేవుదర్శనము మీకగులోకమునస్వర్గార్థులగువారుచేయు యాగముల హవిర్భాగముల విష్ణుదేవుండు మీముఖమున భుజించు మో క్షార్థులుజేయుయాగముల తానేభుజించునెల్ల వారలకు ఫలంబిచ్చువాడ తేండెయా విష్ణుదేవునకు స్థూలసూక్ష్మ భేదముల రెండురూపములు గల వందుస్థూలము స్వర్గాదిఫలముల నిచ్చునారూపం బేమనమెల్ల సూక్ష్మము మోక్షప్రదమది శ్రీవత్సలాంఛితంబైయుండు లోకమున క్రియలెల్ల సం సారఫలప్రదములు మోక్షప్రదముల నిరెండువిధములు గానుండునందు మీకొరకైచేశినకర్మములు సంసారఫలదములు విష్ణుదేవుంగూర్చిచేయు కర్మములెల్ల మోక్షప్రదములగు నరులు అల్పమతిచే కామములంగోరి యజ్ఞదానాద్యులంజేసి రేనివారలకు స్వర్గాది భోగంబులుగల్గు నా

ష్ఠురకామానాంస్వయంవిభుః॥౭౫॥ యుష్మానేవయజంతేత్రయేతుస్వ
ర్గాదికాంక్షిణః। తమేవైకంయజంతేత్రియేతునిర్వాణకాంక్షిణః॥౭౬॥
దేవాః॥ ఏకాక్రియాద్విధాబ్రహ్మన్కథంస్వర్గాపవర్గతః। భవేదితిమ
హానేషసంశయోనఃప్రజాయతే॥౭౭॥ ఏతంనోవదతత్త్వేనసంశయోయే
ననశ్యతె। త్వమేవసర్వలోకానాంకారణంపరమంమతః॥౭౮॥ బ్రంహా॥
సంక్షేపేణైవతద్వక్ష్యేశృణుధ్వందేవసత్తమాః। యేనవస్సంశయోనశ్యే
దిహైవాజ్ఞానసంభవః॥౭౯॥ విద్యావిద్యేతివిఖ్యాతె మోక్షభోగఫలప్రదె
జ్ఞాతవ్యేద్వేసురశ్రేష్ఠావేదవేదాంగపారగైః॥౮౦॥ విద్యాజ్ఞానమవిద్యా
తుకర్మకేవలముచ్యతే। అనయోర్దృశ్యతేభేదఃఫలభేదేనసర్వదా॥౮౧॥
యత్కర్మవిద్యయాసార్థంక్రియతేతద్విముక్తిదం। తయావిరహితం
యత్తుతత్సంసారఫలప్రదం॥౮౨॥ తత్రావిద్యాద్విధాభిన్నాగౌణముఖ్యవి
భేదతః। ఐహికార్థప్రదాగౌణాముఖ్యాస్వర్గఫలప్రదా॥౮౩॥ అవిద్యా
విహితావిద్యానైవమోక్షాయకల్ప్యతే। తథైవరహితాచైవనిర్వాణఫల
దాయినీ॥౮౪॥ అశ్వమేధాదికంకర్మవిద్యయాసహనిర్మితం। మోక్షా

భోగంబుల నిచ్చెడువారు మీరకామంబులేక జ్ఞానపూర్వకంబుగా నెట్టి
కర్మంబుజేసిన నదియపవర్గదాయియగు నామోక్షంబిచ్చువాడు వై
కుంఠుండనినవిని దేవతలిట్లనిరి ఓచతుర్ముఖా యొకటియైన క్రియరెం
డైయెట్లు స్వర్గాపవర్గంబుల నిచ్చునిదిమహత్తరంబైన సంశయంబు
గానున్నది యీసందేహంబు పోగొట్టుము యీలోకంబులకెల్ల కారణ
భూతుండ వీవయనిన నలువయిట్లనియె ఓదేవతలారా అజ్ఞానసంభవం
బైన మీసంశయంబు పోవుటకై సంక్షేపంబుగా నెరుంగించెద వినుండు
విద్యావిద్యలనురెండు మోక్షభోగ ప్రదంబులైయుండు నందువిద్యజ్ఞాన
రూపంబుగానుండు అవిద్యకర్మ రూపంగానుండు నీరెంటియందొక భే
దంబుగలదదియెద్దియనిన విద్యతోగూడిచేయుకర్మంబు మోక్షప్రదంబగు
నా కర్మంబేయవిద్యగూడి చేసినసంసారఫలప్రదంబగు నాయవిద్యగౌణ

న్నైవభవేత్సత్యముక్తమేతన్నసంశయః ॥౮౫॥ దదాతిమనసశ్శుద్ధిమవి
ద్యాజ్ఞానసంహితం । విశుద్ధం తేనవిద్యానాంవర్తతేసద్దృఢంమతః॥౮౬॥
కుతశ్శుభాశ్రయేవిష్ణౌ జాయతేజ్ఞానసంతతిః। తయావిముచ్యతేదేహీదుః
ఖసంసారబంధనాత్ ॥౮౭॥ స్వరూపంశ్రూయతాంతస్యావిద్యా యా
గదతోమమ । యన్నజానాతిమూఢాత్మాతమోమోహసమావృతః॥౮౮॥
సర్వేషామపిభూతానామీశ్వరఃకారణంహరిః। తేనసృష్టంజగత్సర్వ మి
దంస్థావరజంగమం ॥౮౯॥ తేనసంవర్ధతేనిత్యంతస్మిన్నేవప్రతిష్ఠితం ।
తస్మిన్నేవలయంయాతిసఏవసకలంజగత్॥౯౦॥ లీలేవతస్యజగతాంసర్గ
స్థితిలయక్రియాః । నతస్యకారణంకార్యంవిద్యతేహ్యవ్యయాత్మనః॥౯౧॥
యథాతరంగఫేనాద్యాజాయంతేమహతోంబుధేః । తథైవవిష్ణోర్జా
యంతేప్రధానపురుషాదయః ॥౯౨॥ ఊర్ణనాభిర్యథాసృష్ట్వా స్వయం
తద్గృహ్యతేపునః । తథాసృష్ట్వైతదఖిలంస్వయంసగ్రసతేహరిః ॥౯౩॥
తేనేదమఖిలంవ్యాప్తంజగత్సదసదాత్మకం। అతస్సఏవసకలంనతదన్యో
స్తికశ్చన॥౯౪॥ విభిన్నమివపశ్యంతినరామాయావిమోహితాః । సఏవస

యనియు ముఖ్యయనియు రెండువిధంబులై యుండు నందు గౌణవిహి
కఫలంబులనిచ్చు [illegible]గర్భోగంబులొసంగు విద్యయవిద్యతో గూ
డియుండెనేని [illegible]ప్రదంబుగానేరదు అవిద్యాహీనయగు విద్యనిర్వా
ణసుఖంబిచ్చు జ్ఞానవంతుండై అశ్వమేధాదులంజేసినవాడు ముక్తినొందు
నిందుకుసం[illegible]యంబులేదు విష్ణునందుమనంబు గలవానికశుభంబుగల్గదు
సంసారబంధవినిర్ముక్తుండగు అజ్ఞానంబుతోగూడినవాడు మూఢుండై
మోహ[illegible]మావృతుండగు విష్ణుదేవుండు సమస్తభూతలంబుల కధీశ్వరుం
డుకారణంబైయుండు నాతనిచే చరాచరాత్మకంబైనయీజగంబు తయు
నిర్మితంబయి వృద్ధిక్షయంబులం బొందుచుండుసర్గస్థితిలయంబులాతనికి
లీలమైయుండు సముద్రంబున తరంగఫేనాదులెట్లు గల్గునట్లనావిష్ణుదే
వునివలన ప్రధానపురుషులెల్ల బుట్టుచుందురు ఊర్ణనాభివిధంబున స్వా

ర్వమిత్యేవసంపశ్యంతిమనీషిణః ॥౯౫॥ యేతుదేవాదయోభేదాదృశ్యం తేత్రిదివౌకసః। సమాయాకేవలంవిష్ణోఃనచాస్తిపరమార్థతః॥౯౬॥ సఏవసత్యమమృతంపరంబ్రహ్మసనాతనం। నిర్గుణోనిర్మలశ్శాంతోనిరాధారోనిరంజనః॥౯౭॥ అవ్యయఃపురుషోనాదిరనంతాత్మాశివఃపరః। ప్రధానపురుషాద్యాశ్చసఏవపురుషోత్తమః॥౯౮॥ తస్మాద్విష్ణోస్సముద్భూతంనజాతంనైవకించన।తస్మాత్కర్మాణిజాతానిఫలానివివిధానిచ॥౯౯॥ సఏవకర్తాభోక్తాచక్రియాకార్యంచకారణం। సఏవహవ్యంకవ్యంచహవనంహవ్యవాహనః ॥ ౧౦౦॥ ఇత్యేవముదితంయత్తుజ్ఞానంవిద్యాహిసుస్మృతం। యోనరస్సమవాప్నోతిసనరోముక్తిమృచ్ఛతి ॥౧౦౧॥ తమేవోద్దిశ్యయత్కర్మక్రియతేవైదికంనరైః। తదేవవిద్యాసంజాతంకీర్తితంబ్రహ్మవాదిభిః॥౧౦౨॥ అతోయత్క్రియతేకర్మ... క్ష్మదారాధనాత్మకం। స్వర్గాదిఫలదంతస్మాత్కేవలంనాత్రసంశయః॥౧౦౩॥ అతస్త్వంద్రష్టుకామోహంవరదంపురుషోత్తమం। అస్మిన్మేధేనయత్యేహంక్షేత్రేసత్యవ్రతేధునా॥౧౦౪॥ అతోవిషాదంయుష్మాభిర్నకర్తవ్యోత్రమాంప్రతి।

హరిసర్వంబు సృజించి మరల గ్రహింపుచుండు నాతనిచే సర్వంబును వ్యాపింపబడియుండు సకలంబాతండే యాతండుకాని దొకటియునులేదు సకలదేవతలు పరబ్రహ్మయు సనాతనుండును నాతనిమాయచే గల్గుదురు అతండుసత్యస్వరూపుండునునిర్గుణుండునుఅవ్యయుండును అమృతస్వరూపుండును శాంతుండునునిరాధారుండునుఆదిమధ్యాంతరహితుండును శివుండునుపరమాత్మయు కర్తయుభోక్తయు కారణంబైయుండు హవ్యకవ్యంబులుమొదలైన సకలకర్మంబులు ఫలంబులుహవ్యవాహుండా తండే యనిజ్ఞానంబుగల్గినవాడు ముక్తుండగు-విష్ణుదేవుంగూర్చి చేయుకర్మంబులు జ్ఞానప్రదంబులై మోక్షంబిచ్చు- మిమ్ముంగూర్చిచేయుకర్మంబలు స్వర్గాది భోగంబుల నిచ్చుగాన యాదేవదేవుం జూడంగోరి ఈ యశ్వమేధంబేనొనర్చువాడ మీరలు విషాదంబునొందకుండు- అహంకారంబువిడువ్రండు

అహంకారో మహానద్య శామ్యతాం వస్సముత్థితః ॥౧౦౫॥ సమూలం సర్వ
పాపానాం రజోగుణసముద్భవః। అపిహన్యాద్గురూంస్తేన సంయుక్తః పు
రుషాధమః ॥౧౦౬॥ అజ్ఞానతిమిరాంధానా మనాత్మజ్ఞానినాం నృణాం ।
అహమేవ మతా బుద్ధిరహంకార ఇతీష్యతే॥౧౦౭॥ శ్లేష్మవిణ్మూత్రసంపూ
ర్ణే నవద్వారే రజోజ్వలే। అనిత్యే శుచిదుర్గంధే మహావ్యాధిసమన్వితే॥
౧౦౮ ॥ పంచభూతమయే దేహే సమదుఃఖసమాశ్రయే । అహంకారవి
మూఢాత్మా కురుతే మమతాం నరః ॥౧౦౯॥ శరీరార్థం చ కురుతే పాతకా
ని సహస్రశః। దానతశ్చ స్వయంభుక్తైయాజ్యాః కర్మనిబంధనాః॥౧౧౦॥
తస్మాత్త్యాజ్యో హ్యహంకారః పాపహేతుస్సుదుస్సహః । తేనైవ దూషి
తం చిత్తం న కదాచిత్ప్రసీదతి॥౧౧౧॥ త్యజత సహజశత్రుం దుఃఖసంతాప
దావజ్వలనదహనభూమిం యూయ మద్యాభిమానం । సపది భవతి యుష్మ
త్క్రోధలోభాద్యసూయామదమదనహయానాం సంప్రణాశశ్చ యేన ॥

రజోగుణసంభవంబైనయీయహంకారంబు సర్వపాపంబులకాకరం
బైయుండు దానితోగూడిన యధముండు గురువులనైనంజంపు అజ్ఞానతి
మిరాంధులై యాత్మజ్ఞానంబు లేనివారలకు నేననియెడి బుద్ధిగల్గు నది
యయహంకారంబుమనుజుండా యహంకారంబుతోగూడి శ్లేష్మవిణ్మూ
త్ర సంపూర్ణంబును రజోయుతంబైనవద్వారంబులుగల్గి యనిత్యంబున
శుచియై దుర్గంధబుం ధురంబై బహుదుఃఖాశ్రయంబై మహావ్యాధియు
తంబై పంచభూతమయంబైన దేహంబుమీద మమత్వంబునొంది దాని
కొరకై యనేకపాపంబులం జేయుగాన నతిదుస్సహంబుబై పాపహేతు
కంబైన నాయహంకారంబు విడుచుటమేలు దానింగూడి యుండువాని
చిత్తంబుకలుషంబయియుండు నెన్నండైననాతనికి సంతసంబులేదు
గావునమీరలు సహజశత్రువు సకలసంతాపజ్వలన భూమియైన యహం
కారంబువిడువుడు దానిచేగామక్రోధ లోభ మోహమద మాత్సర్యా
దులడంగి మీకెల్లసుఖంబుగల్గు ననివిరించి దేవతులకుం జెప్పెను.

ఇతిబ్రాహ్మ్యేపురాణేభృగునారదసంవాదే హ
స్తిగిరిమాహాత్మ్యే హిరణ్యగర్భవిబుధసంవాదో
నామ పంచమోధ్యాయః॥

నారదః॥ఏవముక్తాస్తు తేధాత్రాప్రసన్నాస్తుదివౌకసః।తమూచుర్లోకధాతారమహంకారజిగీషవః ॥ ౧ ॥ దుస్తరోయమహంకారోయస్త్వయాపరికీర్తితః । యేనశక్యంపరిత్యక్తుంతన్నోబ్రూహిపితామహ॥ ౨ ॥ బ్రహ్మా॥గుణత్రయమయీమాయాజనిత్రీవిశ్వభావినీ । ప్రధానామితియాంమాహుఃసాంఖ్యయోగవిచక్షణాః ౩।మహదాఖ్యాభవత్తస్యాబుద్ధిస్తుత్రిగుణాత్మికా ।సత్వంరజస్తమశ్చేతిత్రిగుణాస్సంప్రకీర్తితాః॥ ౪ ॥ అహంకారస్సముద్భూతోబుద్ధేర్భూతాదిసంజ్ఞికః తతఃజాతాస్తస్మాదహంకారాత్వం చతన్మాత్రసంజ్ఞికాః॥ ౫ ॥ శబ్దస్పర్శరసారూపగంధఇత్యేవపంచచ । ఏతైర్వ్యక్తానిభూతానిచ రాణిస్థావరాణిచ॥౬॥ పృథివ్యాపస్తతస్తేజో వాయురాకాశఏవచ । తన్మాత్రేభ్యస్సముద్భూతాఃపంచైతేసురసత్తమాః॥ ౭ ॥ఏకాదశేంద్రియాణ్యస్మాదహంకారాచ్చజజ్ఞిరే । వైకారి

ఇదిబ్రాహ్మ్యపురాణంబునందు భృగునారదసంవాదంబయిన
నహస్తిగిరిమాహాత్మ్యంబున బ్రహ్మదేవునకు దేవతులకుసం
వాదరూపంబయినకథగలపంచమంబయినయధ్యాయము

నారదుండుభృగువునకిట్లనియె॥నిట్లుబ్రహ్మచేదెలుపంబడి దేవతలెల్లప్రసన్నచిత్తులై యహంకారంబుజయింపంగోరి మరలనలువంగాంచియిట్లనిరి ఓమహాత్మా యతిదుస్తరంబైన యహంకారంబెట్లుజయింపందగుదానినెరుంగింపవేయనివేడిన బ్రహ్మదేవుండిట్లనియెఓసురులారా వినుండుగుణత్రయాత్మకంబఇవిశ్వజనకంబయినప్రధానంబైమాయమహత్తనంబడుబుద్ధిసత్వరజస్తమంబులనిమూడు గుణబులుఁగల్గియుండు- నాబుద్ధివలనభూనభూతాదిమైనయహంకారంబుగల్గెదానివలనశబ్దస్పర్శరూపరసగంధం

కాస్తైజసికా త్రైగుణ్యాద్బుద్ధిసంభవః॥౮ ॥ఘ్రాణంజిహ్వాతథాచక్షు
స్త్వక్ఛ్రోత్రమితిపంచచ । బుద్ధీంద్రియాణిభావానాం గ్రాహకానిశరీరి
ణాం॥ ౯ ॥ఉపస్థపాణిపాదౌచ పాయుర్వాగితిపంచచ । కర్మేంద్రియా
ణిచైతేషాం మాహురేకాదశంమనః॥ ౧౦ ॥చతుర్వింశతిధాభిన్నా ప్ర
కృతిస్తుయథాక్రమం। తదాత్మకమిదంసర్వం దేవతిర్యఙ్నరాత్మకం॥ ౧౧॥
పురుషోనామనిర్ద్వంద్వోనిష్కళోనిష్పరిగ్రహః। అదృశ్యోతీంద్రియోవ్యా
పీ నిర్గుణఃపంచవింశకః॥ ౧౨ ॥బధ్యతేనీశయానీశః ప్రసుప్తఇవమాయ
యా । నశక్తోహివినిర్గంతుం యూపబద్ధపశుర్యథా॥ ౧౩ ॥జన్మమృత్యు
జరాదుఃఖ భయవ్యాధిభిరాకులః । ఆత్మానంనైవజానాతిగుణమాయాస
మావృతః॥ ౧౪ ॥జ్ఞానస్వరూపోనిర్దోషో నిర్ద్వంద్వోనిష్పరిగ్రహః ।
నైవస్త్రీనపుమాన్నైష షండశ్చిన్మాత్రసంజ్ఞికః॥ ౧౫ ॥తయాతిరోహిత
జ్ఞాన స్వరూపంమన్యతేయథా । అచేతనమనిత్యంచ ప్రాకృతం దుఃఖభా
జనం॥ ౧౬ ॥తత్సంబధసముద్భూతై రిచ్ఛాద్వేషాదిభిర్యుతః । కళేబరప
రిత్రాణ పరస్తదనురూపతః॥౧౭ ॥పుణ్యపాపాత్మకంకర్మ కురుతేగతచే
తనః । ఆధ్యాత్మికాదికందుఃఖ మనుభుఙ్క్తేవశోవశీ॥ ౧౮ ॥ప్రీత్యప్రీతివిషా

ములను పంచతన్మాత్రలువొడమెవానివలన సకలచరాచ రజంతుజాలంబు
లుగూడియుండు పృథివ్యప్తేజో వాయ్వాకాశంబులను పంచభూతంబులా
పంచతన్మాత్రలవలనంబుట్టెమరియునాయహంకారంబువలనఏకాదశేంద్రి
యంబులుబుట్టెనందు ఘ్రాణంబు జిహ్వ చక్షువు త్వక్కుల శ్రోత్రంబు
యీయైదుజ్ఞానేంద్రియంబులు ఉపస్థ పాణిపా దంబుపాయువు వా
క్కులయీయైదుకర్మేంద్రియంబు లుయీపది ంటితోమనంబుగూడిపదునొ
కండైయుండు ప్రకృతిచతుర్వింశతితత్వాత్మకంబయియుండు దానిచేసర్వం
బుగూడియుండు పురుషుండు నిర్ద్వంద్వుండును నిష్కళంకుండును నిష్ప
రిగ్రహుండును అతీంద్రియుండును నిర్గుణుండు పంచవింశతితత్వాత్మకుం
డైమాయాసమేతుండైనిద్రించువానితెరంగుననుండు నాతండుచిన్మాత్రకుం
డు పురుషుండు స్త్రీయుషండుండును గాడనితెలియుండు మనుజుండు జ

ధాంశ్చ కళేబరసముద్భవాన్ । అహంకారవిమూఢాత్మా పశ్యత్యాత్మగుణానివ॥ ౧౯ ॥ పరిభ్రమతి తద్దేహ తోషేణ పరితోషితః। తద్భోగాయైవకురుతే పరహింసామహర్నిశం॥ ౨౦ ॥ ఇత్థం సంసారదుఃఖేస్మిన్ మాయయా పరివేష్టితః । పరిభ్రమన్నరో దుఃఖాన్నిష్కృతింనాధిగచ్ఛతి॥ ౨౧ ॥ నిబద్ధః క్లేశపాశేన పరిభ్రమతి మోహితః । లూతాతంతువితానేన వేష్టితో మశకోయథా॥ ౨౨॥ పశుపుత్రగృహారామ క్షేత్రబంధుసుహృత్సుచ । మమత్వాకులచిత్తోసౌ ననివృత్తిముపాశ్రితః॥ ౨౩ ॥ గచ్ఛన్ తిష్ఠన్ స్వపన్ బుద్ధ్యాధ్యాయన్నాసీనఏవచ। వ్యాకులో దేహయాత్రాసు వర్తతే పశువన్నరః॥ ధనవాన్ నిర్ధనోవాపి పండితోజడఏవచ। శోకచింతావిమూఢాత్మా న దేహీలభతేసుఖం ॥ ౨౫ ॥ యత్సుఖంలభతే దేహీ శబ్దస్పర్శాదిసంభవం దుఃఖాయైవ సదైవస్యాత్ స్నాత్రికార్యావిచారణా ॥ ౨౬ ॥ స్వభావస్త్రివిధో జ్ఞేయో నియతస్సర్వదేహినాం । సాత్వికో రాజసశ్చైవ తామసశ్చేతిష ర్వదా ॥ ౨౭ ॥ తత్ప్రకారంచవక్ష్యామి శృణుధ్వంవస్సురర్షభాః । యత్ జ్ఞాత్వానపునర్దేహం వర్తతేదుఃఖసాగరే ॥ ౨౮ ॥ జ్ఞానవిజ్ఞానసంతోషశ్రద్ధాసిక్యసమన్వితాః। సదాచారరతాశ్శాంతాజాయంతేసాత్వికా న్మృత్యుజరావ్యాధిపీడితుండై ణగుమాయాసమేతుండై యూపబద్ధపశువుంబోలెచింతించుచు తన్నుందానెఱుంగక ప్రాకృతదుంఖఃబులను భవింపుచు ద్వేషరాగాదులంగూడి కళేబరపోషణంబునకై గతచేతనుండై యనేకపుణ్యపాపంబులం జేయుచు నవశుండైయాధ్యాత్మికాదిదుఃఖంబులంబొందుచు ప్రీతివిషాదంబులనొందుచు నహంకారయుతుండై సంసారభ్రాంతిచేదివానిశంబుసుపరహింసల జేయుచుయనేకక్లేశంబులంబొంది లూతాతంతువేష్టితం బైనమశకంబురీతిపశుపుత్రా రామక్షేత్రబంధుసుహృత్తులయందు మమత్వంబునొంది యతివ్యాకులచిత్తుండై పశువుంబోలె నలుదికుల్లుం దిరుగుచు నిద్రించుచు మేలాటించుచు భుజించుచునుండు. నతండు ధనవంతుండైన, నిర్ధనుండయిన, పండితుండయి న జడుండయునంగాని శోకచింతాసమాకులచిత్తుండగునాతనికెన్నండును

భువి ॥౨౯॥ రాగద్వేషభయక్రోధశోకనాస్తిక్యసంయుతాః।అహంకారబ
లాద్రిక్తాజాయంతేరాజసాస్తథా ॥౩౦॥ అధర్మసహితామూర్ఖా
నిరీహావేదనిందకాః ।ప్రమాదాజ్ఞానమోహాంధా జాయంతేతామసాన
రాః॥౩౧॥సాత్వికామోక్షమార్గస్థారాజసాభోగలాలసాః।ఉభయంనై
వజానంతితామసామోహసంవృతాః ॥౩౨॥సాత్వికస్సత్వసంపన్నో
నిష్కామోవిగతస్పృహః । అపాద్దపాణిచపలః శుచిర్నియతమానసః
॥౩౩॥జ్ఞానయోగపరోమానీశీలాచారసమన్వితః।స్వాధ్యాయశీలోధర్మా
త్మాశాంతోదాంతిసమన్వితః ॥౩౪॥ ఉత్పత్తింసర్వభూతానాంప్రళయం
చయథాస్థితిం । యథావ దభిజానాతిసత్యవాదీమితాశనః॥౩౫॥
సమస్సర్వేషుభూతేషు లోభడంభవివర్జితః ॥
వర్ణాశ్రమాచారరతో వీతరాగోవిమత్సరః ॥౩౬॥ ఆత్మానంసర్వభూ
తేషు పశ్యత్యేకత్వమాస్థితం । అద్రోహీసర్వభూతానాం హితకృత్సత్య
సంగరః ॥౩౭॥ అభేదేనాత్మనానిత్యం సుఖదుఃఖవివర్జితః । హృత్పుం
డరీకమధ్యస్థం శంఖచక్రగదాధరం ॥౩౮॥ అనన్యయాజీసతతం ఇజ్యతే
పురుషోత్తమం । తమేవసర్వయజ్ఞానాం భోక్తారమజమవ్యయం ॥౩౯ ॥

సుఖంబులేదు. స్పర్శాదులంగల్గు సుఖంబెల్ల దుఃఖంబునకగు-నిందుకు
సందియంబులేదు. దేహధారులు సాత్వికుండు, రాజసుండు, తామసుం
డని మూడుతెరంగులనుందురందు జ్ఞానసంతోష శ్రద్ధాదిసమేతులై
సదాచారవంతులై శాంతులైయున్నవారలు సాత్వికులు-రాగద్వేషభ
యక్రోధశోకాదులంగూడి అహంకారయుతులగువారు రాజసులు. అ
ధర్మంబులం జేయుచు మూర్ఖులై వేదనిందకులు నిరీహులై మోహాంగ-
లగుచున్నవారు తామసులు-మరియు సాత్వికులు మోక్షమార్గంబుగో
రుదురు. రాజసులు భోగంబులంగోరుదురు తామసులు మోహయుతులై
యేమియులేకనుందురు. సాత్వికుండునిష్కాముండయి, శుచియైనియ
తమానసుండయి, జ్ఞానయోగపరుండయి, శీలాచారసమన్వితుండై మా
నియై, స్వాధ్యాయశీలుండయి దాంతుడయి శాంతుండయి మితాశనుం

యథావదభిజానాతిజ్ఞానసంశుద్ధమానసః । స్వధర్మైకశాస్త్రవిహితైర్భ
క్తిశ్రద్ధాసమన్వితః॥ ౪౦॥ సర్వదేవమయంవిష్ణుంయజంతేపురుషోత్తమం।
సతతంచింతయన్విష్ణుంసర్వాధారమనామయం॥ ౪౧॥ జపహోమాదిభి
ర్నిత్యంనియత్యత్యంతసంయుతః । ఏకఏవపరోవిష్ణురనంతాత్మాజగద్గు
రుః॥ ౪౨॥ తన్మాయమైవైతదఖిలమితిపశ్యన్ననన్యధీః । ఇత్థంనీత్వానరఃకా
లంసాత్వికస్సుదృఢవ్రతః॥ ౪౩॥ సూర్యద్వారేణదేహాంతేయాతితద్వైష్ణ
వంపదం । విష్ణుభక్తాయతాత్మానఃకామక్రోధవివర్జితాః। యద్గత్వానని
వర్తంతేయాతితద్వైష్ణవంపదం॥ ౪౪ ॥ రాజసఃకర్మనిరతశ్శ్రీవర్గఫ
లలాలసః। అహంకారపరీతాత్మాస్వధర్మవ్యాపకస్సదా ॥ ౪౫ ॥ యక్ష
గంధర్వగణాన్సిద్ధాప్సరోరగాన్ । యజంతేసతతంరాగాన్ని

ద్ధై సర్వభూతసముండై లోభడంభంబులమాని వర్ణాశ్రమాచారంబు
లుగల్గి రాగాదులంబొరయక సర్వభూతంబు లనేకరూపంబుననుండు
పరమాత్మంగాంచుచు సకలభూతరాశియందును దయగల్గి సుఖదుఃఖం
బులవిడచి శంఖచక్రగదాధరుండయిన పురుషోత్తముని దనహృదయకమ
లమధ్యంబునసిడి సర్వయజ్ఞభోక్తయైన యాదేవదేవుంగూర్చి యాగాదు
లంజేయుచు జ్ఞానపరిశుద్ధమానసుండయి భక్తిశ్రద్ధలుగల్గి స్వధర్మశా
స్త్రంబుల జెప్పచుండు ధర్మంబులాచరింపుచు సర్వదేవరూపుండును
సర్వాధారుండయిన విష్ణుదేవునిందలంచుచు నాతనింగూర్చి యజ్ఞంబుల
జపహోమాదులంజేయుచు నిర్మలుండైయుండి దనమనంబున ననంతుం
డయినవిష్ణుదేవుండు దనమాయచే నెల్లలోకంబుల మోహింపంజేయు
చున్నవాడాతం డొకరుడే పరమాత్మయని నిరంతరంబుందలంచుచు దృ
ఢబుద్ధిచే కాలంబుగడపుచు నిట్లుసాత్వికుండు దేహాంతంబున సూర్యద్వా
రంబుచే నియతాత్ములై కామక్రోధంబులు మానియుండు విష్ణుభక్తులేగు
పరమపదంబునకుంబోవు - నాతండు మరలజన్మంబు నొందంజాలడు -
రాజసుండు కర్మలాలసుండయి యహంకారంబునొంది స్వకర్మంబు

యతస్సదృఢవ్రతః ॥ ౪౬ ॥ దంభార్థంయజతేయజ్ఞైః ఖ్యాతిశీలసముత్సు
కః । భోక్తారంసర్వయజ్ఞానాంనైవజానాతికేశవం॥ ౪౭॥ స్వర్గార్థం
యజతేయుష్మాన్ రక్షార్థంభువనస్యచ । నైవజానాతిరాగాంధఃకర్మ
ణాంశాశ్వతంఫలం ॥ ౪౮ ॥ తమాజోధనదుర్మానీస్వాత్మసంభావనాప
రః । యుష్మాభిఃపూజితైర్దత్తాన్యపభుక్తైఫలానిచ॥ ౪౯॥ పితృదేవమను
ష్యాణామృషీణాంచసమర్చనే । వైషమ్యంనైవజానాతిసర్వత్రసమదర్శ
నః॥ ౫౦॥ వాసుదేవేనసర్వేషాంసామ్యంపశ్యతిదుర్మతిః । అతోనవిష్ణుః
కింవైకంయజతేపురుషోత్తమం॥ ౫౧॥ ఇత్థంక్రియాపరోలోకేవర్తమాన
స్తురాజసః।భూమ్యాదిమార్గతశ్చాంతేపుణ్యాన్ లోకానవాప్నుయాత్॥
౫౨ ॥ యమలోకంచపుణ్యాంతేయాతిపాపానుసారతః । నారకీంయాత
నాంభుంక్తేజాయతేచపునఃపునః ॥ ౫౩ ॥ యద్యత్పృధివ్యాముద్భూతంత
త్తద్భవతిదుఃఖితః । తతశ్చసర్వభూతానామంతత్వముపగచ్ఛతి ॥ ౫౪ ॥
తతఃపశుమనుష్యాద్యైః పర్యాయేణోపభుజ్యతే । ఉపభుక్తోన్నరూపేణ
రేతస్త్వముపగచ్ఛతి ॥ ౫౫ ॥ జాయతేచతతోగర్భేపుమాన్ స్త్రీషండఏవ

లంజేయుచు రాగాంధుండయి ఖ్యాతిశీలంబులంగోరి డంభార్థంబుగా
స్వర్గాదులంగోరి మిమ్ముంగూర్చి యజ్ఞంబులంజేయుచు మీచేనివ్వబడిన
స్వర్గాదిఫలంబులనొందుచు నాత్మసంభావనాపరుండయి దుర్మానియై
యుండు నాతండు సర్వయజ్ఞభోక్తయు నపవర్గప్రదుండయిన విష్ణుదే
వునెరుంగంజాలడు మరియునతండు - పితృదేవర్షిమనుష్యుల వైషమ్యం
బునఁబూజించక వాసుదేవునికిసమంబుగా నెల్లదేవతలంజెప్పుచు విష్ణుదే
వుంబూజింపక క్రియాపరుండయియుండి యంతంబున భూమ్యాదిమా
ర్గంబున పుణ్యలోకఫలంబులంబొంది పుణ్యాంతంబున పాపానుసారం
బుగా యమపురంబున ననేకబాధలంబొంది మరల పశుమనుష్యులయో
నులంబుట్టి దుఃఖసాగరంబున మునుంగుచు నెన్నండును సుఖంబునొందం
జాలక పుణ్యపాపంబులంజేయుచు నాయాఫలంబులనుభవించుచు బుట్టుచు

వా । సర్వత్రదుర్లభంజన్మమానుష్యందేహినస్సురాః॥ ౫౬॥ అతస్తల్లభ
తేదేహీపుణ్యకృత్పాపసంక్షయే। జాతశ్చకురుతేకర్మపుణ్యాపాపాత్మకం
పునః॥ ౫౭ ॥ తత్ఫలాన్యుపభుంక్తేచతతోలోకాంతరంగతః । ఇత్థంప్రవ
ర్తమానేస్మిన్ రాజసోదుఃఖసాగరే ॥ ౫౮ ॥ కదాచిదపిసంసారాన్ని
ష్కృతింనాధిగచ్ఛతి । తామసోమోహసంవీతోజడఃపశుసమోవృతః ।
హైతుకోనిరనుక్రోశశ్శౌచాచారవివర్జితః॥ ౫౯॥ దేహత్రాణపరోమూ
ఢశ్శిశ్నోదరపరాయణః । అన్నపానాదిభోగేనకృతకృత్యమతిశ్శఠః॥౬౦
విషయానేవసతతంప్రవదత్యతిదుర్మతిః । వృథాజల్పరతోనిత్యంవైది
కాంశ్చవినిందతి ॥ ౬౧ ॥ జరామరణదుఃఖైశ్చపర్యాయేణాతిపద్యతే ।
గర్భస్థోలభతేదుఃఖంజాయమానశ్చదుస్సహః॥ ౬౨ ॥ అంత్యకాలేమహ
త్క్లేశమనుభుంక్తేపునఃపునః । నతచ్ఛక్యంమయావక్తుందుఃఖముత్క్రాంతి
కాలజం॥ ౬౩॥ నిరుద్ధశ్వాసవిశ్లిష్టగాత్రసంధిస్స్ఫురద్వపుః। శుష్కకంఠో
ష్ఠవదనోఘూర్ణనేత్రోమహావ్యథః॥ ౬౪ ॥ స్మరన్ పుత్రకళత్రాదీంస్తద్వి
యోగాత్సుదుఃఖితః । ఏతేకథంభవిష్యంతీత్యతీవమమతాకులః ॥ ౬౫ ॥
యమస్యకింకరైరుగ్రైశ్శూలముద్గరపాణిభిః। ఘాతితఃకర్మబంధేషుమ

జచ్చుచునుండు నాతనికెన్నండయిన సంసారనివృత్తిగల్గంజాలదు-తామ
సుండు మోహసమేతుండయి జడుండయిపశుసమానుండయి శౌచాచా
రంబులవిడిచి దేహపోషణ శిశ్నోదరపరాయణుండయి అన్నపానాది
భోగంబులందృప్తుండయి విషయాసక్తుండయి దుర్మదంబున వైదికా
చారంబులనిందించుచు-బహుప్రగల్భంబులాడుచు-జరామరణాది బహు
దుఃఖంబులంబొందుచు గర్భంబున జాయమానకాలంబున నంత్యంబున
బహుదుఃఖంబులనొందు - నాతండు మరణకాలంబుననొందు దుఃఖంబు
వచింపంజాలనెట్లనిన - నాతండు మరణకాలంబున నిరుద్ధశ్వాస సంవృ
తశరీరుండయి శుష్కకంఠుండయి బాధలచేకన్నీరిడుచు పుత్రమిత్రకళ
త్రాదులవిడిచి పోవంజాలకదుఃఖించుచు నతిభయంకరులై శూలముద్గర

హ్యమానఃపునఃపునః॥ ౬౬॥ నిధూన్వన్ పాణిపాదాంశ్చవివశఃపాశసం
యుతః । పాశేనమహతాయుక్తోనిగచ్ఛన్ శరీరవాన్॥ ౬౭॥ అంధకారేమ
హాఘోరేశిలాకంటకసంయుతే । మార్గేనిమ్నోన్నతేదుర్గేకృష్యమా
ణఇతస్తతః ॥ ౬౮ ॥ క్షుత్పిపాసాదిభిర్దుఃఖైఃపీడితోత్యంతదుస్సహైః ।
సింహవ్యాఘ్రమృగవ్యాళైర్భక్ష్యమాణోభయంకరైః॥ ౬౯॥ తర్జ్యమా
నోవిరూపాక్షైర్మార్గేస్త్రైర్యమకింకరైః । నేత్రేసముద్ధరిష్యంతిక్రవ్యా
దాస్తస్యదేహినః॥ ౭౦॥ యాభ్యామతిథయోగేహేక్షుధార్తానప్రవీక్షి
తాః । పాటయంతిచవజ్రేణతస్యవక్త్రంపథిస్థితాః॥ ౭౧ ॥ ప్రత్యాఖ్యా
తాపురాయేనభిక్షవోగృహమాగతాః । నారాచైరగ్నిసంతప్తైఃక్షోధ
యంతివిలోచనే॥ ౭౨॥ పరదారాఃపరస్వంచయాభ్యామేవాభివీక్షితాః ।
సాలావృకాశ్చదంశంతిసుతీక్ష్ణరశనాపథి ॥ ౭౩ ॥ పోషితానిపరద్రవ్యై
ర్యానిగాత్రాణిదేహినః । పాదౌబధ్వాస్యపాశేనకషంతిచపథిస్థితాః॥
౭౪ ॥ యాభ్యాంవినాశితావిప్రాగురవఃపశవస్తథా । ఇత్థంమార్గేబ
హూన్ క్లేశాననుభూయసుదుస్సహాన్ ॥ ౭౫ ॥ యమస్యసదనంగత్వాతం
ప్రవిశ్యాతిభీషణం । యాతనాఃకర్మనిరతానారకాయమచోదితాః ॥

ధారులైన దండధరకింకరులచే పీడింపంబడుచు-కరంబుల పాదంబుల
విదళింపుచు పాశబద్ధుండయి శిలామయంబును కంటకయుతంబును ని
మ్నోన్నతంబును అంధకారబంధురంబైన మార్గంబున క్షుత్పిపాసా
పీడితుండయి సింహవ్యాఘ్రాదిమృగంబులచే భక్షింపంబడుచు - నతిభ
యంకరరూపులైన యమకింకరులచే ననేకవిధంబుల పీడింపంబడు -
యేనరుండయిన పరస్త్రీల ననురాగంబునజూచు నాతని నేత్రంబుల క్ర
వ్యాదులుపీకింతురు యెవ్వండయిన నాకలిగొని తనయింటికివచ్చినయ
తిథుల గర్వంబుననిరాకరించు నాతనిముఖంబును వజ్రాయుధంబునంగొ
ట్టుదురు - యేమానవుండయిన భిక్షుకులకుభిక్షంబిడకుండు నాతనినే
త్రంబుల నగ్నితప్తంబులగు భల్లంబులంబొడుతురు - యేజనుండయిన

౨౬॥ అనుభుంక్తైర్ధృఢైర్గాఢైస్త్రైర్నిజకర్మాణ్యనుస్మరన్ । నరకానిసు
దుఃఖానినశక్యంగదితుంమయా॥ ౨౭॥ సర్వేభ్యోప్యస్పృహందుఃఖంయమ
స్యముఖదర్శనం । ఛేదయంతిచశస్త్రౌఘైర్దహయంతిపునఃక్వచిత్॥౨౮॥
ఛిత్వాభిత్వాకుఠారేణక్షిపంతిక్షారకర్దమే । ప్రక్షిపంతిసముద్దీప్తైమహా
జ్వాలాకులేతథా॥ ౨౯॥ ఉత్క్షిప్యఖడ్గధారాసుపాతయంతిపునఃపునః ।
బధ్వాదాస్యంతిసింహేభ్యోవ్యాఘ్రేభ్యశ్చాపినిఘృణాః॥౩౦॥ క్వథయం
తిచమహాపాయాంతైలాంతర్దేహినంపునః । ఉచ్చాన్నిపాత్యశూలాగ్రా
సుద్ధరిష్యంతికింకరాః॥ ౩౧॥ విశస్యంతేచశస్త్రైర్నిశైస్త్రిభిఃపరికుంఠితాః।
దంశంతిజంతవస్తస్మాత్తస్మిన్పాపాఃదుఃఖితాః। ౩౨॥ ఏవంబహువిధైర్దు
దుఃఖైర్నిజకర్మనిబంధనైః । భ్రాంతస్తాన్యోనిగత్యేష్వనర్గళంప్ర
యాంతిచ॥ ౩౩॥ అండజంస్వేదజంవాపిజరాయుజోద్భవంతథా । మృదు
గాత్రోద్భవప్రజ్ఞోగర్భస్థోవషణాతథా॥ ౩౪॥ క్లేశాద్గర్భసముద్భూతా
ద్గర్భస్థోభుంజతేపశుః। తమోదుఃఖేనమహతాజాయతేయోనిసంకటాత్॥
౩౫॥ చండాలఃపుల్కసోవాపిశూద్రోనాగఃఖమోహితః । జేవత్స్వజగు

రద్రవ్యంబులపహరించి దేహపోషణంబొనర్చుచు నాతఁ బట్టి కట్టికొట్టు
దురు - యేమానవుండయిన గురువులం బశువులనాదరింపకుండ నతని
శూలంబులం బొడుతురు- ఇట్లనేకదుఃఖంబులఁ బొంది యతిభయంకరం
బైన యమపురంబునకేగి యనేకయాతనలఁ బొందిపొంది స్వకృతకర్మం
బులందలంచుచుండు - నేనా ననేకబాధలవచింపఁ జాల నాబాధలకన్నిటి
కన్న యమదర్శనం బతిభయంకరంబు గనుండు - యమకింకరులు అట్టి
పాపులంబట్టి కుఠారంబులఖండించుచు నిశితబాణంబులం బొడుచుచు క్షా
రకర్దమంబులముంచుచు మహాజ్వాలాఖిలంబులగు మంటలఁ బొర్లింపుచు-
తీక్ష్ణధారలుగల ఖడ్గంబులపైనెత్తివేయుచు శూలాగ్రంబులఁబొడుచుచు
సింహవ్యాఘ్రాదులచేభక్షింపంజేయుచు ననేకవిధంబులఁ బీడింతురు-ఇట్లతి
దుఃఖంబులంబొంది మరలభూలోకంబున ననేకయోనుల నండజస్వేదజ

రూణాంచ హైతుకోదూషకోశుచిః॥ ౮౬॥ నాస్తికోభిన్నమర్యాదః పాప
కృత్పాపభన్నధీః । మూర్ఖః శ్శుర్భోతిదుర్మార్గీ కామక్రోధవశంగతః ॥
౮౭॥ బహ్వాశీకుత్సితాకారోవిరూపః కులపాంసనః । అస్నాతభోజీనిర్ల
జ్జోబ్రహ్మస్వహరణేరతః॥ ౮౮॥ ఏవంనీత్వావృథాజీవివర్షాణిసుబహూ
నిచ । తతోలోకాంతరంగత్వాజాయతేచపునస్తథా॥ ౮౯॥ ఇత్థంసంసా
రచక్రేస్మిన్ వర్తమానస్యదేహినః । కల్పకోటిశతైర్వాపినిష్కృతిర్నక
దాచన॥ ౯౦॥ ఏవంగుణవిభేదేనవిభిన్నాదేహినస్సురాః । కర్మాణిచవి
భిన్నానిభిన్నాశ్చగతయస్తథా॥ ౯౧॥ సాత్వికాకీర్తితాయత్ర మోక్షధ
ర్మపరాయణాః । తేసర్వేనిరహంకారానిర్మమావీతమత్సరాః॥౯౨॥
రాజసానాంతుసర్వస్వమహంకారఉదాహృతః । తామసానాంతుభవ
తితమసాసంవృతోహిసః॥ ౯౩ ॥ సర్వానర్థకమూలోయమహంకారో
భిధీయతే । తేనమూఢానవిందంతిగర్హణాందేహినస్సురాః ॥ ౯౪ ॥
అచేతనమనిత్యంచదుఃఖాలయమశాశ్వతం । దేహమేవైకమాత్మానంమ

జరాయుజాదులంబుట్టి యనేక గర్భదుఃఖంబులంబొంది చండాలాదిరూ
పంబులంబుట్టి దేవద్విజగురుదూషకుండయి నాస్తికుండయి మర్యాదులు
లేక మూర్ఖుండుదుర్మార్గనియు కామక్రోధదూషితుండు బహుభక్షకుం
డువిరూపుండు కులపాంసనుండునిర్లజ్జుండు స్నానాదికర్మరహితుండు
బ్రహ్మస్వహారియునై యనేకకాలంబుండి మరలం జచ్చుచుంబుట్టుచు సం
సారచక్రంబునం బరిభ్రమించుచుండు నాతనికి కల్పకోటులకైన నిష్కృ
తిగలుగదు- ఓసురులారా గుణభేదంబుల మనుజులిట్లువిభిన్నగతులై భిన్న
కర్మంబులం జేయుచుందురు - సాత్వికులునిరహంకారులై మచ్చరంబు
లవిడిచి మోక్షధర్మపరాయణు లగుదురు - రాజసుల హంకారయుతు
లై యుందురు - తామసులు తమోవృతులై యుందురు - అహంకారంబెల్ల
యనర్థంబులకు మూలంబుగానుండు - దానిచేగూడియుండువాడు దుః
ఖాలయంబై యశాశ్వతంబైనదేహంబే యాత్మంగానెంచి మూఢుండై

న్యతేస్త్వచయూషితః ॥ ౯౫ ॥ నగతిర్విద్యతేతేషాంకదాచిదపిముక్తిదా ।
అతస్త్యాజ్యోహ్యహంకారఃదుఃఖాన్నిపతితీషుణాభిః॥ ౯౬॥ అహంకారంప
రిత్యజ్యస్వస్థాంతఃకరణోవశీ । సమర్పయతియోవిష్ణుంసయాతిపరమాం
గతిం ॥ ౯౭ ॥ అతోయూయమహంకారంవిసృజ్యయతమానసాః । అన
సూయాపరాశ్శాంతాఃక్రోధలోభవివర్జితాః॥ ౯౮॥ క్రియమాణాంహ
రేఃపూజాంవైదికీమాశ్వమేధికాం । దృష్ట్వామయాచసంతుష్టింవ్రజధ్వం
త్రిదివౌకసః॥ ౯౯॥ అథోపదిష్టంవచనంనిశమ్యపితామహేనాత్మసముద్భ
వేన । వ్యపేతదోషాస్త్రిదివౌకసోపివినిర్గతాహంకృతయోబభూవుః ॥

ఇతి శ్రీహస్తిగిరిమాహాత్మ్యే అహంకారస్వరూప
కథనంనామ షష్ఠోధ్యాయః.

యుండు నాతనికెన్నటికైన మోక్షంబుగల్గదుగావున సుజనుండా య
హంకారంబుమాని దుఃఖంబులంబొరయక స్వస్థచిత్తుండయి నిరంతంబు
విష్ణుదేవుంబూజింపుచు దేహాంతంబున పరమపదంబునొందుగావున మీ
రెల్ల యహంకారంబువిడిచి యనసూయాపరులై క్రోధలోభవివర్జితులై
నేజేయు నీయశ్వమేధయాగంబున హరిపూజంగాంచి పరితుష్టింబొందుం
డని యిట్లువిరించి యుపదేశించినదేవతలెల్ల యహంకారంబువిడిచి వి
గతదోషులైరి.

ఇది హస్తిగిరిమాహాత్మ్యంబునందు అహంకార
స్వరూపకథనంబైన యారవయధ్యాయము.

నారదః॥ తతస్తేషు ప్రశాంతేషు మునయస్సంశితవ్రతాః । ప్రాతస్సవనశేషంచ చక్రిరేముని సత్తమాః ॥ ౧ ॥ మాధ్యందినంచ సవనం తృతీయసవనం తథా । స్వాహ్నికం ధ్యానికం కర్మకృత్వామారేభిరే తతః ॥ ౨ ॥ అశ్వం బధ్వా తు యూపే తం తస్మాదాలభ్య మంత్రతః । విసృజ్యాశ్వం సుసంస్కృత్య హోమార్థం చక్రిరే హవిః ॥ ౩ ॥ వపాహోమాధ్యమశ్వస్యలోహితం సుశృతం కృతం । నిరుప్తాని తథాన్యాని హవీంషి సుశృతాని చ ॥ ౪ ॥ ఋత్విక్ప్రయోజితస్సర్వైశ్చ మునిపుంగవైః । ఋగ్యజుస్సామఘోషైశ్చ సముత్తస్థౌ మహాధ్వనిః ॥ ౫ ॥ సర్వేభ్యో వేదఘోషేభ్యస్సామఘోషో మహానభూత్ । అన్వఘోషయదత్యర్థం తేన బ్రహ్మాండమండలం ॥ ౬ ॥ తేనైవ వేదఘోషేణ సర్వే రక్షఃపిశాచకాః । త్రైలోక్యాన్నిర్గతాస్స్థానాద్వినిర్జగ్ముస్తతస్తతః ॥ ౭ ॥ మనుష్యాణాంచ సర్వేషాం పశ్యతాం త్రిదివౌకసాం । ఆసీన్మనోహరో ధాతురశ్వమేధవిధిస్తదా ॥ ౮ ॥ తతో వసిష్ఠో ధర్మాత్మా వహ్నిముఖ్యే ధూమకే । మంత్రేణ జుహువాంచక్రే వపాంపర

భృగుపుత్రునకు నారదుండిట్లనియె:—ఓ మునీంద్రా! ఇట్లాయ మరులెల్ల పితామహుని వాక్యంబులవిని ప్రశాంతులై యుండ మునీంద్రులెల్ల ప్రాతస్సవనంబును మాధ్యందినంబును ఆహ్నికంబును ధ్యానికంబును మొదలగు కర్మంబులాచరించి యశ్వంబును యూపంబున బంధించి దాని విశసనంబు గావించి మంత్రపూర్వకంబుగా హోమంబు చేసి దానిలోహితంబు సుశృతంబును నిరుప్తంబును మొదలుగాగల హవిస్సులొనరించి ఋత్విజులెల్ల మునిగణంబులం గూడి ఋగ్యజుస్సామఘోషంబులు గావింప నాధ్వని బ్రహ్మాండంబెల్ల నిండె దానివిని త్రిలోకంబులనుండు రక్షఃపిశాచాదులు భీతింబొంది పలు దెరంగుల పలాయనంబు లొనరించె నిట్లా చతుర్ముఖుని యశ్వమేధ మహాయజ్ఞంబు సకల దేవతలకు ఋషిగణంబులకు మనుష్యుల కానందంబొనరించె నంత వసిష్ఠ మహామునీంద్రుం డాయశ్వ వపంబును హోమంబొనరించె నలువయు సమాహిత చిత్తుండయి విష్ణు

మహావనాం ॥ ౯ ॥ యజమానశ్చ తాం భక్త్యా పద్మయోనిస్సమాహితః ।
తస్మైనివేదయామాసవిఘ్నవేపరమాత్మనే ॥ ౧౦ ॥ సర్వలోకేశ్వరో దేవః
ప్రణతార్తిహరోహరిః । అనయావపయాసాక్షాద్గురుమేప్రీయతామి
తి ॥౧౧॥ తతోగ్నిమధ్యేవరదం దధ్యాసరసిజాసనః । అంజలింప్రయతో
బధ్వా నిమీలితవిలోచనః ॥ ౧౨ ॥ మనాంసిసుప్రసన్నాని సర్వేషామభవ
త్తదా । ప్రదక్షిణార్చిర్జజ్వాల వహ్నిరుత్తరవేదికః ॥ ౧౩ ॥ హవిర్భు
జోమహానాసీ త్పావనస్సర్వలౌకికః । తమామోదంసమాఘ్రాయ మో
దంతిస్మదివౌకసః ॥౧౪॥ సుప్రసన్నమభూద్వ్యోమమానసంయోగినోయ
థా । ప్రసన్నాశ్చదిశస్సర్వా విధాతరిసమాహితే ॥ ౧౫ ॥ వవౌసర్వసుఖ
స్పర్శస్సౌరకల్హారశీతలః । దివ్యగంధవహోవాయుఃవిధాతరిసమాహితే॥

శ్రీవరదరాజ ప్రాదుర్భావఘట్టః.

తతఉత్తరవేద్యంతర్వహ్నిమధ్యాన్మహాముసే । సముద్బభూవసహస్రా
నియుతార్కసమప్రభః ॥౧౭॥ తేజసా తేనమహతావిద్యోతితమిదంజగత్
అంతర్బహిశ్చసర్వేషాం నష్టమంధతమస్తధా ॥౧౮॥ తందృష్ట్వావిస్మితా
స్సర్వేవహ్నిమధ్యాత్సముత్థితం । కిమేతదితిసంభ్రాంతా స్సముత్తస్థుస్సభాస
దః ॥ ౧౯ ॥ అశ్రూయతమహాశబ్దో దివ్యశ్శ్రోత్రసుఖావహః । శుద్ధభ

దేవునకు నావపంబునునివేదించి నాయగ్నిసమీపంబున నంజలిబద్ధుండై
నిమీలితలోచనుండయి మనంబున పుండరీకాక్షుని ధ్యానించుచునుండె
నప్పు డాయగ్నిదేవుం డాయుత్తరవేదికయందు ప్రదక్షిణార్చియై వెలుం
గ - నప్పు డెల్లవారిమనంబులు నిర్మలంబులయ్యె - నాకాశంబు మహా
యోగిమనంబుచేతి సుప్రసన్నంబుగానుండె-దెసలువెలుంగ గంధవహుం
డు దివ్యగంధవహుండై వీచెనంత నావహ్నిమధ్యంబున దేదీప్యమానంబై
నియుతప్రభాకరులభంగి యొకతేజంబుద్భవంబయ్యె దానింగాంచి యెల్ల
వార లిదయేమేమని విస్మయంబునొందుచుండ పరమైకాంతిగణంబులు
ఓపుండరీకా - ఓదేవదేవా - ఓప్రణతార్తిభంజనా - ఓజనార్దనా - ఓ

క్షోభ్యపసంపన్నైరేకాంతిభిరుదీరితః ॥౨౦॥ ప్రసీద దేవ దేవేశ ప్రణతార్తిహరాచ్యుత । త్వమేవ గతిరస్మాకం ప్రపన్నానాం జనార్దన ॥ ౨౧ ॥ వాసుదేవ నమస్తుభ్యం త్వదావేశిత చేతసః । కరుణాపరిపూర్ణాభ్యాం లోచనాభ్యాం విలోకయ ॥ ౨౨ ॥ ఓతప్రోతమిదం సర్వం త్వయ్యేవ పరమేశ్వర। తవ సౌమ్యమిదం రూపం ధన్యా వయముపాస్మహే ॥౨౩॥ ఇత్థం ప్రశు తే తస్య సంజజ్ఞె దివ్యదుందుభినిస్వనః । తతో మధురగీతిశ్చ కిన్నరీభిరుదీరితా ॥ ౨౪ ॥ తత ఉత్తరవేద్యంతర్వహ్నిమధ్యాన్మహాద్యుతి । విమానమతులం దివ్యం సముత్తస్థౌ స్వయం మహత్ ॥౨౫॥ తన్మధ్యే పుండరీకాక్షో వరదో భక్తవత్సలః । ఆవిర్బభూవ సర్వేషాం భూతానామభయప్రదః ॥౨౬॥ నీలజీమూతసంకాశః పూర్ణచంద్రనిభాననః । కరుణాపూర్ణదృష్టిభ్యాం వీక్షమాణశ్చతుర్ముఖం ॥౨౭॥ దివ్యమాల్యాంబరధరో దివ్యగంధానులేపనః । దివ్యకౌశేయవసనో దివ్యాభరణభూషితః ॥౨౮॥ జ్వలత్కిరీటకేయూర స్ఫురత్కర్ణావతంసకః । విచిత్రహారకేయూరలసత్కంధరబంధనః ॥౨౯॥ సుకపోలోచితాసంగస్ఫురన్మకరకుండలః। ప్రహర్షోత్ఫుల్లనయనైస్సేవ్యమానః ప్రహసంపూర్ణమానసైః ॥౩౦॥ సనందనాదిభిస్సిద్ధైర్వీక్ష్యమాణో ముహుర్ముహుః । అనన్యమానసైర్నిత్యైరసురక్లేశనాశకైః ॥ ౩౧ ॥ సంస్తూయమానో మునిభిర్దివ్యలోకనివాసిభిః । సేవ్యమానశ్శ్రియా పార్శ్వే

వాసుదేవా మాకెల్ల నీవ గతివి యీలోకంబులెల్ల నీయందనణంగియున్నది నీ రూపంబు మాకుంజూపి కరుణాదృష్టిచే మమ్మున్ జూడుమనుచు వేడుచుండిరంత దివ్యదుందుభిధ్వానంబు వెలుంగె కిన్నరీగానంబులు చెలంగెనంత నాయుత్తరవేదీ వహ్నిమధ్యంబుననుండి నొకదివ్యంబైన విమానంబు వెడలె - నంత దానిమధ్యంబున సకలభూతాభయప్రదుండును నీలజీమూత సంకాశదేహుండును- పూర్ణచంద్రనిభాననుండును- పుండరీకాక్షుండును దివ్యమాల్యాంబరధరుండును దివ్యగంధధారియు కిరీటకేయూరహారాది దివ్యాభరణభూషితుండును సనకసనందనాది మునిసేవితుం

శాతకుంభనిభశ్రియా ॥౩౨॥ నీలజీమూతసంకాశస్థిరవిద్యుత్ప్రకాశయా। ధరణ్యాచసుతన్వంగ్యాలోకధాత్ర్యాసమన్వితః ॥౩౩॥ అతసీకుసుమశ్యామ గాత్రలక్ష్మ్యామహామునే । తతోబభూవసహసా పుష్పవృష్టిర్నభస్థలాత్ ॥౩౪॥ దివ్యదుందుభినిర్ఘోషస్తాళకాహాళసంయుతః । తతఉత్తరవేద్యంతః ప్రభామండలమండితం ॥౩౫॥ పశ్చిమాభిముఖంవిష్ణుం దదృశుస్తేదివాకసః । తందృష్ట్వావిస్మితాస్సర్వేకృతాంజలిపుటాస్సురాః ॥౩౬॥ సహస్రాదిత్యసంకాశేవిమానేగిరిమూర్ధని । తిష్ఠంతంహవిరశ్నంతం దదృశుస్తేదివాకసః ॥ ప్రణేమునర్మమఇత్యేవం వదంతోవరదంతదా । భాస్వంతంవేదిమధ్యస్థంవరదంత్రిదివౌకసః ॥౩౭॥ సంభ్రాంతాస్తుష్టపుష్టాః పశ్యంతస్తన్ముఖాంబుజం ॥౩౮॥ దేవాః ॥ ప్రసీదదేవదేవేశపురాణపురుషోత్తమ । వరదంసర్వభూతానాంత్వాంప్రపన్నాస్స్మమాధవ ॥౩౯॥ విశ్వేశ్వరంవిశ్వసృజంవిశ్వరూపమనీశ్వరం । పరాత్పరతరంవిష్ణుంసర్వకారణకారణం ॥ ౪౦ ॥ నిర్గుణంనిర్మలంశాంతంనిరవద్యంనిరంజనం।నిష్కళంనిష్ప్రియంశుద్ధం నిరపేక్షంనిరామయం ॥౪౧॥ నీరనిష్టమనాధా

డునునైకనకాంగియైవెలుంగు లక్ష్మీదేవియు విద్యున్నిభయగుధరణియుసేవింప సకలలోకంబులవారెల్ల జయజయశబ్దంబులుజేయుచుండ వరదుండు కరుణాదృష్టిచే నాచతుర్ముఖుంజూచుచు పశ్చిమాభిముఖంబుగా నాహవిస్సునుభుజింపుచు నావిర్భవింప - నాతనింగాంచి యమరులెల్లవిస్మితులై కృతాంజలులై పరమసమ్మదంబున నివ్విధంబునబొగడిరి - వోదేవదేవా - వోపురాణపురుషోత్తమా నీవువిశ్వేశ్వరుండు విశ్వనిర్మాణకారివి విశ్వపాలకుండవు పరాత్పరుండవు సర్వకారణుండవు నిర్గుణుండవు నిర్మలుండవు శాంతుండవు నిరపేక్షుండవు నిరామయుండవు సర్వలోకాధారుండ వనంతుండ వాదిమధ్యాంతరహితుండవు నీయందీలోకంబులెల్ల బుట్టువృద్ధిం బొందుననంగు నీమహిమలుగొనియాడ మాకుందరంబే- మేమనన్యశరణ్యులమై మీమరుంగుజేరితిమి ప్రపన్నులమగు మమ్ముంగావుము

రంలోకాధారంధరాధరం।అచింత్యమక్షయంవిష్ణుంత్వాంప్రపన్నాస్మి
మాధవ ॥౪౨॥ అనన్యశరణంనాథంమత్వావ్యాకులచేతసః। త్వామేవశ
రణంప్రాప్తాఃరక్షాస్మాన్మధుసూదన ॥౪౩॥ త్వత్తోజాతమిదంసర్వంత్వ
య్యేవస్థితమచ్యుత। తయ్యేవలయమభ్యేతిత్వమేవసకలంజగత్ ॥౪౪॥ త్వ
మవ్యయఃపరశ్శాస్తాపరమాణువివర్జితః। ఈశానస్సర్వభూతానాం పు
రుషఃపరమోవ్యయః ॥౪౫॥ తవమాయైవనిర్వాతెనియంతేవాదికల్పనా।
త్వమేవకారణంబ్రహ్మన్ శాశ్వతంచామరేశ్వర ॥౪౬॥ పరమార్థంనజా
నంతిత్వామజ్ఞానవిమోహితాః। త్వమేవచింత్యసేనిత్యంప్రధ్వస్తాశేషకి
ల్బిషైః ॥౪౭॥ తవలీలైవసకలంజగత్స్థావరజంగమం। నామరూపవిక
ల్పాఢ్యంనచాస్తిపరమార్థతః ॥౪౮॥ త్రాతాభోక్తాతథాజ్ఞాతాజ్ఞానంజ్ఞే
యమనామయం। అవికల్పంవికల్పాఢ్యంత్వమేవాఖిలమవ్యయం ॥౪౯॥ అ
నాదినిధనావేదాశ్శాస్త్రాణివివిధానిచ। ఇతిహాసాఃపురాణానిత్వమేవపు
రుషోత్తమ ॥౫౦॥ ఆబ్రహ్మస్తంబపర్యంతం విశ్వంవిశ్వేశ్వరావ్యయ।
త్వయైవవిధృతస్తస్మాత్త్వత్సమోనాస్తికశ్చన ॥౫౧॥ త్వమాదిరంతోమ
ధ్యంచజగతోస్యజనార్దన। త్వయిసర్వమిదంప్రోతంసూత్రేమణిగణా

వోమహాత్మా పరమాణుస్వరూపుండవు - నిత్యుండవు పరాత్పరుండవయి
లోకకారణుండవైననీమాయచే పరమార్థంబెరుంగంజాలక నెల్లవా
రును అజ్ఞానమోహితులై యుందురు - మహాయోగులు సమస్తపాపంబుల
నాశనంబుజేసి నిన్నుంగోరుచుందురు - నీమాయచే స్థావరజంగమరూ
పంబైన నీలోకంబెల్ల నామరూపంబులంబొందు - పరమార్థంబు విచా
రంబుజేసిన నెవ్వియునులేదు - కర్తయు భోక్తయు జ్ఞానంబును జ్ఞేయం
బును వేదంబులు శాస్త్రంబులు సకలపురాణంబులు ఇతిహాసాదులుమొ
దలై వెల్లనీవ స్తంబంబుమొదలు బ్రహ్మపర్యంతం బీలోకంబెల్ల నీవధరి
యించియున్నవాడవు నీకుసమానుం డెవ్వడునులేదు యీలోకంబులకెల్ల
నాదియు మధ్యంబునంతంబును నీవసూత్రంబునంగూర్చిన మణిగణంబు

ఇవ ॥ ౫౨ ॥ తారితాస్మస్త్వయంనాథబ్రహ్మణాపరమేష్టినా । అథామి
ర్యోగిచింతానాంయ స్త్వమస్మాభిరీక్షితః ॥౫౩॥ అహోమహానుభావోయ
మబ్జయోనిఃపితామహః । త్వమాగతోసియద్ధస్తైహవిర్గ్రహణతత్పరః ॥
యజ్ఞదానతపోహోమధ్యానాధ్యయనకర్మభిః । దుర్లభందర్శనంయ
స్యసత్వమస్మాభిరీక్షితః ॥ ౫౫ ॥ ప్రసీదపుండరీకాక్షప్రసీదపురుషోత్తమ ।
ప్రసీదదేవదేవేశరక్షాస్మాన్ శరణాగతాన్ ॥ ౫౬ ॥ నారదః ॥ ఏవంసం
స్తుత్యవిబుధా వైకుంఠంపురతఃస్థితం । తత్పాదాంభోరుహద్వంద్వ శర
ణంసంప్రపేదిరే ॥౫౭॥ ఇత్థమాదౌకృతయుగేజంబూద్వీపేతుదక్షిణే।భా
గేభారతవర్షేతుక్షేత్రేసత్యవ్రతాఖ్యకే ॥౫౮॥ చైత్రమాసిసితేపక్షేచ
తుర్దశ్యాంతథామునే । శోభనేహస్తనక్షత్రేరవివారసమన్వితే ॥౫౯॥
వపాహోమేప్రవృత్తేతుప్రాతస్సవనకాలికే ధాతురుత్తరవేద్యాంతః
ప్రాదురాసీజ్జనార్దనః ॥౬౦॥ అథసురమనుజాదయస్తగానీంవరదముదీ

లట్లనీలోకంబులెల్ల నీయందనున్నయవి - యీమహానుభావుండైన నలువ
చే యోగిజనంబులకైన నగమ్యుండవగు నిన్నుంగాంచి కృతార్థులమై
తిమి- యీపితామహుండు తనహస్తంబుననిచ్చిన హవిస్సును నాదరంబు
నంగ్రహించితి వీతనిభాగ్యం బింతయనివచింపంజాలము యజ్ఞతపోదా
నాధ్యయనాదికర్మంబులనైన నిన్నుంజూడనలవిగా దట్టినీవు మాకుదర్శ
నంబిచ్చితివి ఓపుండరీకాక్షా- ఓదేవదేవా శరణాగతులమగు మమ్ముం
గావవేయని దేవతలెల్ల యావరదుండైన విష్ణుదేవుంగాంచి యాతని పా
దకమలంబులకెరంగి శరణంబునొంది రిట్లు కృతయుగాదియందు జంబూ
ద్వీపంబున దక్షిణభాగంబున భారతవర్షంబున సత్యవ్రతమహాక్షేత్రం
బునందు చైత్రమాస శుక్లపక్షంబున రవివార హస్తానక్షత్రయుక్తచతు
ర్దశినాడు బ్రహ్మదేవుండుగావించిన యశ్వమేధ ప్రాతస్సవనకాలం
బున నుత్తరవేదియందు వపాహోమంబున విష్ణుదేవుండువరదుండయి
యావిర్భవించినదేవతలు ఋషులును మనుజులుమొదలగువారెల యాచే

త్స్యవిమానవేదీమధ్యే । రజనికరమివోదయాద్రిశృంగే కుముదవనానియ
ధాయయుఃప్రమోదం ॥ ౬౧ ॥

ఇతి బ్రహ్మ్యాపురాణే భృగు నారదసంవాదే హస్తిగిరి మహాత్మ్యే
భగవత్ప్రాదుర్భావో నామ సప్తమోధ్యాయః ॥

నారదః ॥ తతఃప్రదీప్తానలవేదిమధ్యగంనిజప్రభామండలమండితంహ
రిం । సునిర్మలంనిర్మలచిత్తగోచరం దదర్శసంతుష్టమనాశ్చతుర్ముఖః ॥ ౧ ॥ నిశాచరాకప్రభశంఖచక్రిణంజ్వలత్సహస్రాంశుసమానశేఖరం । సముజ్జ్వలద్రత్నకిరీటకుండలంసురేంద్రచాపప్రతిమభ్రువంవిభుం॥౨
మహేంద్రనీలాభలలాటనిశ్చలప్రదీప్తసంపత్తిలకోజ్జ్వలాననం । ఉదార
సౌభాగ్యసితావతంసకంలలాటలోలాలకరాజితాకృతిం ॥ ౩ ॥ సముల్లస

దిమధ్యంబున విమానస్థితుండైన వరదుంగాంచి వుదయించుచంద్రుం
గాంచి రంజిల్లు కుముదవనంబు లట్ల పరమసంమదంబునందేలిరి.

ఇది బ్రాహ్మ్యపురాణంబున హస్తిగిరిమాహాత్మ్యంబున
భృగునారద సంవాదంబునందు భగవత్ప్రాదుర్భావ రూ
పంబై వెలుంగు సప్తమంబైనయధ్యాయము..........✻

నారదుండుభృగువునకిట్లనియె:—ఓమునీంద్రా-ఇట్లు యజ్ఞవేదియందు
ప్రదీప్తానలమధ్యంబున నావిర్భవించి కోటిసూర్యకాంతులుగల్గి నిర్మ
లుండై చిత్తగోచరుండై సూర్యచంద్రులంబోలు శంఖచక్రగదాధారియు
ప్రకాశించెడు కిరీటధారియునై యింద్రచాపంబురీతిప్రకాశించు భ్రూ
యుగంబులుగల్గి మహేంద్రనీలసదృశంబయిన లలాటంబునం బ్రదీపిత
తిలకధారుండై ఉదారసితావతంసకుండై లలాటచంచలాలకవిభాసమా

కాంచనబాహుబంధనంసముల్లసత్కాంచననూపురద్వయం । కుశేశ
యాపేశితపాదపంకజం విభక్తగుల్ఫంత్రసురస్థిరేస్థితం ॥ ౪ ॥ అవిశ్లథ
వర్ణాంసళిగూఢజానుకంక్రమానువృత్తోరుయుగోచితాంబరం । ప్రసన్నవ
క్త్రస్మితశోభితాధరంవిశాలలోలాంబుజలోచనద్వయం ॥౫॥ ఉదారసౌ
భాగ్యకపోలమండలం సునాసికాకల్పితతంమహాభుజం । తతస్తముద్వీక్ష్య
పురస్థితంహరింవితానవేద్యామతసీసమప్రభం ॥౬॥ సతత్క్షణోద్భూత
సుఖార్ణవాప్లుతో యయౌతదాకృత్యవివేకమూఢతాం । ఉపావిశన్మౌన
ముపాగతఃక్షణంజగౌననతౌక్రమతానకంపునః ॥౭॥ రుద్రోధభూయ
స్తనుమైత్యక్షణంతతఃపరంక్ష్వేళనతత్పరోభవత్ । ప్రదక్షిణంప్రీతిత
థాప్రదక్షిణంప్రయాతిరుద్రంపునరేతిసన్నిధిం ॥౮॥ అజిఘ్రదాస్వాదయ
దబ్జలోచనంవవర్షపుష్పాణిననాదవిహ్వలః । కరేణపస్పర్శముమూర్జ
తద్వపుఃప్రియేణగాఢంపరిషస్వజేక్షణం ॥౯॥ పునఃపరిక్రమ్యననామపాద
యోఃబహుప్రధాపప్రవణోభవత్క్షణం। ఇతిప్రహర్షాద్వివశశ్చతుర్ముఖ
శ్చకారచేష్టావివిధాస్తదగ్రతః ॥౧౦॥ తతస్సమాధాయమనఃప్రసన్నధీ

నుండై కాంచనబాహుబంధనుండై కాంచనమయ నూపురద్వయధారియై
పంకజంబులంబోలు పాదంబులుగల్గి విభక్తగుల్ఫుండై స్మితవక్త్రశోభి
తాధరుండై పంకజవిశాలలోచనుండై ఉదారసౌభాగ్యకపోలంబులుగల్గి -
సునాసికాధరుండై మహాభుజుండై సర్వాంగసుందరుండై యతసీపుష్పస
మానభాసురశరీరుండైయున్న హరింగాంచి చతుర్ముఖుం డానందాం
బుధిందేలి కృత్యాకృత్యంబు లెఱుంగంజాలక కొంతప్రొద్దుండి మరలలేచి
నర్తనంబు గావింపుచునుండ రుద్రుండేతెంచియావరదుంగాంచి యా
నందకందళితహృదయుండై యతిశయంగా క్ష్వేళనంబు గావింపుచుండే
సలువయు నాచంద్రశేఖరుతో గూడి విష్ణుదేవునకు ప్రదక్షిణంబుగా
వందనంబు జేసి పుష్పంబులపై జల్లుచు కరంబుల శరీరం
బెల్ల నిమురుచు - ప్రియంబున గాఢాలింగనంబుచేసి - మూర్ధాఘ్రాణం

జగద్గురుం ప్రేత్యపునశ్చతుర్ముఖః । ప్రణమ్యబద్ధాంజలిరాననతాననః
ప్రచక్రమేస్తోతుమనుక్రమాద్ధరిం ॥౧౧॥ బ్రహ్మ ॥ ప్రసీదదేవప్రణతార్తి
నాశనప్రభావితోహంభవతావ్యయాత్మనా । అగోచరస్సర్వమనోగిరా
మపిత్వమేవమద్దృష్టిపథంగతోసియత్॥ ౧౨ ॥ అనాదిమధ్యాంతమజంప
రంపదంనిరంజనంనిర్గుణమక్షయంశివం । తదవ్యయజ్యోతిరచింత్య
మక్షరంత్వమేవవిజ్ఞానమయంజనార్దన॥ ౧౩॥ అణోరణీయ్యాంసమనం
తమవ్యయంమహాంతమవ్యక్తమనీశమీశ్వరం । పరాత్పరంకారణకార
ణంహరింనిరాశయంత్వాంప్రవదంతిసూరయః॥ ౧౪॥ యథాగ్నితప్తాః
పయసస్స్ఫులింగకాఃసహస్రశోస్యపరితఃస్ఫురంతిహి । తథైవజీవాశ్చ
భవత్ప్రకాశతోపినిర్గతాస్సత్వరజస్తమోవృతాః॥ ౧౫॥ యజ్ఞాంతకృద్య
జ్ఞపతిహుతాశనోహవిర్విధిఃకర్తృఫలానికర్మణాం । వికారహీనో
జగదేకకారణస్త్వమేవవిజ్ఞానమయంగుణాధికం ॥ ౧౬ ॥ అసచ్చసచ్చా
న్యమపారమక్షయంనిరస్తదుఃఖంచవిశోకమవ్యయం । అసూక్ష్మమస్థూల

బు గావించి ప్రదక్షిణంబు జేసి పాదంబులపైబడి మరియు ననేకవిధచేష్ట
లు గావించి బద్ధాంజలియై ప్రసన్నమానసుండై యివ్విధంబునంబొగడె-
వో దేవదేవా - వో ప్రణతార్తిభంజనా - మనోవాగగోచరుండవగు నీవు
నాదృష్టిగోచరుండవైతివిగాన నేకృతార్థుండనైతి - నీవాదిమధ్యాంత
రహితుండ వజుండవు పరమపదస్వరూపుండవ క్షరుండవు శివుండవు నిర్గు
ణుండవు పరంజ్యోతి వాత్మజ్ఞానమయుండవు అణురూపుండవు మహాత్స్వ
రూపివి పరాత్పరుండవు కారణకారణుండవు నిరాశయుండవు అగ్నిత
ప్తంబులగు పయఃస్ఫులింగంబు లంతటంబ్రకాశించునట్లు జీవలోకంబు
లెల్ల రజస్సత్వ తమోగుణసహితంబులై నీయందులీనంబులై ప్రకాశిం
చుచున్నయవి - యజ్ఞపతివి - యజ్ఞభోక్తవు - యజ్ఞఫలదుండవు - నీవ లో
కంబులకెల్ల కారణభూతుండవు - నీవ జ్ఞానస్వరూపుండును గుణాధికుం
డును సదసత్స్వరూపుండును నిరస్తదుఃఖుండును స్థూలసూక్ష్మరూపుండు

మదీఘుణమవ్యయంనిరాశ్రియంత్వాంవరదంసమాశ్రియే॥ ౧౭॥ మేఘా ఝ్జాతాన్యద్రిగుహాంతరేషుయథాసముద్రంసలిలానియాంతి । తద్వైవసర్వ ప్రభూతానియానివిశంతితాన్యేవభవంతమీశం ॥ ౧౮ ॥ త్వన్మాయయావి శ్వమిదంవిమూఢంనచైవజానాతినిజస్వరూపం । త్వయ్యేవజాతంత్వయి వృద్ధిమేతిత్వయ్యేవవిశ్వేశలయంప్రయాతి ॥ ౧౯ ॥ స్థూలంసూక్ష్మంపార మపారభూతంత్వయ్యేవవిజ్ఞానమయంచధామ । పరాపరేశంనిహితం గుహాయాంనిరత్యయంనిష్కళమామనంతి ॥ ౨౦ ॥ త్వమీశ్వరస్సర్వగురు గరీయాన్నతిర్యగూర్ధ్వంచతథాప్యధస్తాత్ । నచక్షుషాపశ్యతికశ్చన త్వాంహృదిస్థితంవ్యక్తమచింత్యరూపం॥ ౨౧॥ యదవ్యయంసాంఖ్యవిదో వదంతిసునిర్మలంకేవలమప్రమేయం । వికారహీనంప్రకృతేఃపరంచత్వ మేవవిశ్వేశ్వరవిశ్వరూప॥ ౨౨ ॥ అదృశ్యమగ్రాహ్యమగోత్రమవ్యయంమ హత్సుసూక్ష్మంత్వమనంతమీడ్యం । పరాత్పరంనిత్యమజంశివంచతవప్ర భావోభువనాతిరిక్తః ॥ ౨౩ ॥ సురామనుష్యాఃపశవశ్చవృక్షాస్సరీసృపా

నై ప్రకాశించుచుందు వట్టి నిన్ను నేనాశ్రయించెద - మేఘంబు లద్రిగు హాంతరాళంబుల వర్షించినజలంబులు సముద్రంబు జేరినట్లు నెచ్చటహు తంబుగావించిన నిన్నుం జేరు - నీమాయచే నీలోకంబులెల్లబుట్టు - వృద్ధి నొందునణంగు - యీలోకంబులకెల్ల నీశ్వరుండవు - గురువు నీవనీవంత ట వ్యాపించియుందువు - హృత్పుండరీకమధ్యస్థుండవగు నిన్నెట్లు నేత్రం బులంజూడనగు - అచింత్యరూపుండ వవ్యయుండవు - నిర్మలుండ నప్ర మేయుండవు - వికారహీనుండవు - ప్రకృతికింబరుండవు - విశ్వరూపుండ వదృశ్యుండవు - అగ్రాహ్యుండవు - అగోత్రుండవు - పరాత్పరుండవు - అజుండవు - శివుండవై ప్రకాశించుచుందువు - నీప్రభావంబు భువనాతిరి క్తంబు నీరూపంబు సాంఖ్యయోగులెరుంగంజాలుదు రితరులకెరుంగం దరంబుగాదు సురాసురులు- మనుజులు - సర్పంబులు- శైలంబులు- నదు లు- సముద్రంబులు- పిశాచ యక్షరక్షోగణంబులు- తారకంబులు- సుర

శైలసరిత్సముద్రాః । పిశాచ యక్షోగ్రహతారకాశ్చరక్షాంసిభూతానీ
సురద్రుమాశ్చ॥ ౨౪॥ పయోముచో మేఘవరాశ్చవిద్యున్నభో మరుద్వహ్ని
జలానిపృథ్వీ । ఏతానిసర్వాణిహరేత్వదీయసంకల్పమాత్రేణసముద్భవం
తి॥ ౨౫॥ సురేశవైశ్వానరకాలరక్షోజలేశవాయూత్తరదిక్పతీశాః। దిశా
గజాశ్శేషకులాచలాశ్చత్వైవరూపాణినచత్వదన్యే ॥ ౨౬ ॥ బహూనిదుః
ఖానిసురేశజన్మజరామయోత్థాన్యతిసముద్భవాని। అతీత్యనిర్వాణమహా
సుఖకామాస్త్వామేవధీరాశ్శరణంప్రయాంతి॥ ౨౭॥ అనేకజన్మార్జితపా
పరాశేర్నజాతుచిత్తంత్వయిసన్నిధత్తే । వికృష్యమాణంవిషయైరసం
ఖ్యైఃచరత్యజస్రంపరమప్రహృష్టం॥ ౨౮ ॥ నిరుద్ధనిశ్వాసకథాదియోగా
త్ప్రదుష్ప్రధర్షస్త్వమనీశయోగైః । తథాపికారుణ్యతయైవనాథచిరా
యమేదృష్టిపథంగతోసి॥ ౨౯॥ యాన్యేవకర్మాణికరోతిజంతుస్తాన్యేవ
పాపానిభవంతితస్య । నవిప్రియఃకశ్చిదిహాస్తిలోకేసత్వంకథంపశ్యతి
లోకనాథ॥ ౩౦ ॥ మహార్ణవేదుఃఖమహాజలౌఘభయాతిశోకాభినివేశ
పూర్ణే। ప్రియాసుహృత్ప్రేమరసాతిగాఢేనిమగ్నమభ్యుద్ధరమామనంత॥
౩౧ ॥ క్షేత్రాణిమిత్రాణిధనానినాథపుత్రాశ్చదారాఃపశవోగృహాణి ।

ద్రుమంబులు- మేఘంబులు- భూమియు- వాయువు- జలంబులు- అష్టదిక్ప
తులు- దిగ్గజంబులు- కులాచలంబులుమొదలగు సర్వంబునునీరూపంబు -
నీసంకల్పమాత్రంబునంబుట్టు-నణంగు. జన్మజరాదిదుఃఖంబులనెల్లమాని-
నిర్వాణంబుగోరువారు నిన్నుశరణంబుజొత్తురు - అనేకజన్మంబుల నేజేసి
నపాపపుంజంబులచే- నొకప్పుడైన- నాచిత్తంబు నీయందుదగలదు- నిరు
ద్ధనిశ్వాసకథాది సంయోగాదుల నిన్నెరుగనశక్యంబైనను - నాయందు
దయచే- ననేకదినంబులకు- నాదృష్టిగోచరుండవైతివి- జనుండాచరించు
కర్మంబులెల్ల - పాపంబులకు- కారణంబులగు - మహాదుఃఖజలంబులు
గల్గి- భయశోకాభిపూర్ణంబై - ప్రియాప్రియరసాతిగాఢంబైన- సం
సారసముద్రంబున- మునుంగు నన్నుద్ధరించుము- క్షేత్రమిత్రధనంబులు-

త్వత్పాదపద్మప్రవణాత్మవృత్తేర్భవంతిసర్వేప్రతికూలరూపాః॥ ౩౨॥ అజ్ఞానమోహాంధతమోభిభూతా నత్వాంప్రపశ్యంతిసదాహృదిస్థం। పునఃపునర్జన్మజరాభయేషుసుఖేషుదుఃఖేషుపరిప్లవంతి॥ ౩౩॥ భవాబ్ధిమధ్యేవినిమజ్జతాంతుపరాగతిర్దేహభృతాంత్వమేవ। పితాచమాతాచసుహృచ్చబంధుస్త్వమేవసర్వంమమదేవదేవ॥ ౩౪॥ భక్తింప్రసీదభగవంస్త్వయినిర్మలాంమేనిత్యంత్వదీయపదపద్మనిషేవణాంచ।త్వద్దర్శనైకరసతాంచదృశోరజస్రంత్వన్నామకీర్తనపటుత్వమనంతవాచాం॥ ౩౫ ॥ మాయావిమోహితమతిర్భగవన్నజానే కృత్యంకృతంచకరుణాంచహితాహితేచ।త్వత్పాదపద్మకరుణాపహృతాత్మమోహస్త్వామాత్మనోగతిమహంశరణంగతోస్మి॥ ౩౬॥ పాపానిపూర్వచరితానిబహూనియానిశక్యంనతానిగదితుంయుగకోటిభిర్మే। వేత్థత్వమేవసకలంజగదంతరాత్మన్తస్మాత్త్వదంఘ్రియుగళంశరణంగతోస్మి॥ ౩౭॥ త్వన్నాభిరుహపుండరీకజనితస్సర్గాదికాలేహ్యహం త్వాంస్తోతుంకథమీశ్వరోస్మిజగతః పూర్వంపరంకారణం। తేజోవీర్యబలావబోధజలధింజ్యోతిఃపరస్తాత్పరం

పుత్రదారపశుగృహంబులెల్ల నీపాదభక్తిభరితుండగు వానికింబ్రతికూలంబులగు - అజ్ఞానమోహాంధతమోదూషితులగు వారునిన్నెరుంగంజాలరు- జన్మజరాభయదుఃఖాదుల మునుంగువారికింగతినీవ- నాకుందల్లిం-దండ్రివి- బంధుండవు - సర్వంబునునీవ- నాకునిరంతరంబు నీపాదకమలంబులయందు నిశ్చలంబైన భక్తిని నీదర్శనంబుచేయుదృష్టిని - నీనామంబులకీర్తింపంజాలు వాక్పటుత్వంబునిచ్చి- రక్షింపుము. నేమాయామోహితుండనై- కృత్యాకృత్యంబుల - హితాహితంబుల- నెరుంగంజాలకున్నవాడ. నీపాదపద్మదర్శనంబున - విగతమోహుండనై- నిన్నుశరణంబుజొచ్చితి. నాకునీవగతివి- నేననేకజన్మంబుల- జేసినపాపంబులలెక్కింపంజాల. దానినెల్ల నీవయెరుంగుదువు. నేపూర్వంబున - నీనాభికమలంబుట్టినవాడ - నిన్నుంగొనియాడ నాదరంబుగాదు. తేజోవీర్యబలాధి

త్వామేవంశరణంగతోస్మి కృపయా సంరక్ష మాం కేవలం॥ ౩౮॥ నారదః॥ ఇత్యుక్త్వా శిరసా పపాత సహసా తత్పాదపద్మద్వయే ప్రీతః పూర్ణమనోరథంచ పురుషం ధ్యాయన్పురోవస్థితం । వైకుంఠం వరదం వరేణ్యమనఘం భక్తప్రియం పద్మభూర్నిర్దోషం నిరసిష్టమచ్యుతమజం నీలాభ్రపింఛప్రభం॥

ఇతి బ్రాహ్మ్యపురాణే హస్తిగిరిమాహాత్మ్యే బ్రహ్మస్తోత్రం నామ
అష్టమోధ్యాయః.

నారదః॥ తతః ప్రసన్నో భగవాన్పుండరీకాయతేక్షణః । శ్లక్ష్ణగంభీరనిర్ఘోషముచాచ స చతుర్ముఖం ॥ ౧॥ శ్రీభగవాన్॥ ప్రసన్నోస్మి సముత్థిష్టస్తోత్రేణ చతురానన । దర్శితా మయి తే భక్తిరంజసాత్యంతదుర్లభా॥ ౨॥ మత్ప్రీతేసు చిరంకాలం త్వయా తప్తం మహత్తపః । అతస్సందర్శితం రూపం తుభ్యమేతన్మమావ్యయం ॥ ౩ ॥ యజిష్టోహం త్వయా క్షేత్రే

కుండవై- పరంజ్యోతివైన- నిన్నుశరణంబుజొచ్చితి. ననుం గృపం గావుమని- యివ్విధంబున- పరిపూర్ణమనోరథుండై- పురోవర్తియై- నిర్దోషియు భక్తసులభుండు - అనఘుండును - అచ్యుతుండును - అజుండును - వరేణ్యుండు - వరదుండైనవిష్ణుదేవుని పాదపద్మంబులపైబడి చతుర్ముఖుండు వేడుచుండె.

ఇది బ్రాహ్మ్యపురాణంబునందు - హస్తిగిరిమాహాత్మ్యంబున -
బ్రహ్మస్తోత్రరూపంబైన - యష్టమంబైనయధ్యాయము.

నారదుండు భృగువునకిట్లనియె:—నంత - నలవకు - విష్ణుదేవుండు - ప్రసన్నుండై- మేఘగంభీరవంబుగా నిట్లనియె. ఓచతుర్ముఖా- లేలెమ్ము- బహుకాలంబునుంచి- నీవొనర్చినతపంబునకు- హయమేధయజ్ఞంబునకు- భక్తికి- నీవు జేసినస్తోత్రంబునకు మెచ్చి- ప్రసన్నుండనై- నారూపంబుజూ

హాయమేధేనభక్తితః। తతఃప్రసన్నేనమయాదర్శితంరూపముద్భుతం॥ ౪॥ మమసౌమ్యమిదంరూపంశంఖచక్రగదాధరం । నదేవానచగంధర్వానచ పశ్యంతియోగినః॥ ౫ ॥ యజ్ఞదానతపోహోమైర్నదృశ్యోహంకదాచన । అనన్యయైవభక్త్యామాంపశ్యంతిబ్రహ్మవాదినః॥ ౬ ॥ అనన్యాంమయితేభక్తింజానామికమలోద్భవ । అతఃప్రియతమంవిద్ధిత్వయాదత్తంహవిర్మమ॥ ౭॥ అగతోహ్యహమత్రైవయదర్థంవ్యక్తవిగ్రహః । నకేవలంచతుర్వక్త్రతవప్రియచికీర్షయా॥ ౮ ॥ యదేతద్భవతాదృష్టంవిమానందివ్యముత్తమం । పుణ్యకోటీతివిఖ్యాతంసర్వపాపవినాశనం ॥ ౯ ॥ అస్యసందర్శనంబ్రహ్మన్దుర్లభంయోగినామపి । మత్ప్రసాదాదిదంలబ్ధంభవతాశుద్ధచేతసా॥ ౧౦॥ పుణ్యకోటివిమానాంతర్యేమాంద్రక్ష్యంతిజంతవః । బ్రహ్మహత్యాదికైఃపాపైర్ముచ్యంతేనాత్రసంశయః ॥ ౧౧॥ హితాయసర్వభూతానామావిర్భూతమిదంమహత్ । విమానందివ్యమతులంపుణ్యకోటీతివిశ్రుతం॥ ౧౨॥ అత్రాహంహయమేధేనతోషితోభక్తితస్త్వయా । అతోవిమానమధ్యేస్మిన్దృష్టవానసిమాంస్వయం ॥ ౧౩ ॥ వైదికీభిఃక్రియాభిర్మాంయజంతేత్రదృఢవ్రతాః । నచతత్సదృశాస్సంతి

పితి - యీరూపంబును సకలదేవతలు - మహాయోగులు - యజ్ఞదానతపోహోమాదులం గావించినవారైన-జూడంజాలరు. అనన్యంబైన నాయందలి - భక్తిగల్గిన - బ్రంహవాదు లీరూపం జూడందగుదురు. నీకనన్యంబైనభక్తి- నాయందుగలదుగాన - నీకుంబ్రీతుండనై నీవొనర్చినహవిస్సు భుజింప. వ్యక్తరూపంబునొంది- యేతెంచితి. యీదివ్యవిమానంబు- పుణ్యకోటియను- నామంబునంబరగు- దీనింజూడ- మహాయోగులకైన నలవిగాదు. సకలపాపంబుల నాశనంబుజేయు - నీకుమెచ్చి- యీవిమానంబుజూపితి. యీవిమానమధ్యంబున నుండు- ననుంగాంచువారు- బ్రంహహత్యాదిపాపంబులం బాయుదురు. యిచ్చటననుంగూర్చి యజ్ఞాదులొనర్చినవారికిం బ్రీతుండనగుదు. నీకుదుల్యుండైన-నాభక్తుండెవ్వఁడు లేఁడు.

మమప్రియచికీర్షయా॥ ౧౪ । వరంవృణీష్వభద్రం తేవాంఛితంయత్తవ
యానఘ।తదేవతవదాస్యామిధ్రువంనాస్త్యత్రసంశయః॥ ౧౫॥ నారదః॥
తస్యతద్వచనంశ్రుత్వావిష్ణోరమితతేజసః । ప్రణిపత్యాంజలింబధ్వాత
మాహచతురాననః ॥ ౧౬ ॥ బ్రహ్మ॥ పరిపూర్ణంమయాలబ్ధంవాంఛితం
త్వత్ప్రసాదతః । నచాన్యంనాధమేలబ్ధమేతస్మాదేవదర్శనాత్ ॥ ౧౭ ॥
ఇదంహిపరమంరూపంతవదివ్యంసురేశ్వర । ప్రార్థితంసుచిరంకాలం
లబ్ధమేతన్మయాధునా ॥ ౧౮ ॥ ఇదంహిప్రార్థ్యతేనిత్యంయోగిభిర్విజితేం
ద్రియైః । అనాయాసేనతేలబ్ధంత్వత్ప్రసాదాన్మయాధునా ॥ ౧౯ ॥
త్వద్రూపంద్రష్టుమృషయోమునయస్సంశితవ్రతాః । బ్రహ్మచరంచరంత్య
న్యేసర్వభూతహితేరతాః॥ ౨౦ ॥ త్వాంద్రష్టుకామామునయోచరంతిప
రమంతపః । ద్రష్టుకామామహాయజ్ఞైస్త్వాంయజంతేచయజ్వనః ॥ ౨౧ ॥
ప్రాణాయామాన్ప్రకుర్వంతినిరాహారాద్విజోత్తమాః। తీర్థానిచనిషే
వంతేత్వద్దర్శనసముత్సుకాః ॥ ౨౨ ॥ గంధపుష్పాదిభిర్నిత్యంయజంతే
త్వాందృఢవ్రతాః । పుత్రమిత్రకళత్రేషునిస్పృహాయోగినస్సదా ॥ ౨౩ ॥

నీవుగోరినవరంబులెల్ల నిచ్చెద - వేడుము. నిందుకు సందియంబులేదని - ప్రీతుండై- పలుకుచున్న - విష్ణుదేవుంగాంచి - నలువ - ప్రణతుండైయిట్లని యె. ఓదేవదేవా- నీప్రసాదంబున- నాకన్నియు- పరిపూర్ణంబులై - యున్నవి. నీదర్శనంబుకన్న- గోరందగిన నొండువరంబులేదు. నేబహు దినంబులనుండి - దివ్యంబైన- నీరూపంబు - జూడంగోరి యుంటి - నది యిప్పుడుజూడంగల్గె. జితేంద్రియులగు- మహాయోగులు- ప్రార్థింపద గిన నీయీరూపంబ నాయాసంబుగా నేగంటి - సర్వభూతదయాళులైన వారును-బ్రంహజ్ఞానులును- నియమవ్రతులును-పరమతపంబుజేయువారు ను- యజ్ఞంబులొనర్చువారును - ప్రాణాయామపరును- సకలతీర్థసేవ కులును- నియతాహారులును- గంధపుష్పాదులచే నిత్యంబు నినుంబూజిం చువారును- జితక్రోధులు- జితేంద్రియులును- నిర్ద్వంద్వులు. పరిగ్రహ

త్వాంయజంతిజితక్రోధానిర్ద్వంద్వానిష్పరిగ్రహాః । యజ్ఞైర్దానైర్జపై
ర్హోమైస్తపస్స్వాధ్యాయసంయమైః॥ ౨౪॥ తవసందర్శనార్థాయ దేవేం
ద్రస్త్వాముపాసతే । తవసౌమ్యమిదంరూపందుర్లభంసర్వదేహినాం॥
౨౫॥ త్వత్ప్రసాదాన్మయాలబ్ధంకేవలంమధుసూదన । సుతప్తంసుచిరం
కాలంమయాత్వద్దర్శనేచ్ఛయా ॥ ౨౬ ॥ స్వప్నేష్వపినదృష్టంయదిహప్ర
త్యక్షతాంగతం । స్ఫురత్కమలపత్రాక్షపీతవాసశ్చతుర్భుజ ॥ ౨౭ ॥
శ్రీవత్సాంకమహాబాహోసర్వభూతహితేరత। నచాన్యత్ప్రార్థనీయం
మేదుర్లభాత్తవదర్శనాత్। నహ్యలబ్ధంమయాకించిదధునామధుసూదన॥
౨౮ ॥ ఇదమప్రార్థనీయంమేయదిమయ్యస్త్యనుగ్రహః । సర్వలోకహి
తంనాథదుర్లభంచజగత్త్రయే॥ ౨౯॥ తవదివ్యమిదంరూపంసర్వభూ
తాభయప్రదం। ఫుల్లేందీవరసంకాశంపీతాంబరధరంశివం॥ ౩౦॥ దేవ
తిర్యఙ్మనుష్యాణాంసదాప్రత్యక్షగోచరం । అత్రతిష్ఠతుదేవేశహస్తిశైల
స్యమూర్ధని॥ ౩౧॥ వైకుంఠేతుయథైవస్యాద్యథైవక్షీరసాగరే । తథా
సత్యవ్రతక్షేత్రేవాసస్తేత్రభవేదహ॥ ౩౨॥ హస్తిశైలస్యశిఖరేసర్వలోక
నమస్కృతే । పుణ్యకోటివిమానేస్మిన్ పశ్యంతుత్వాంసదాసురాః॥౩౩॥

పరాఙ్ముఖులును - తపోహోమ స్వాధ్యాయపరులును - వీరలెల్ల - నిన్నుఁ
జూడంగోరుచుందురు. నిన్నుంజూచుటకై - దేవేంద్రుం డీడవచ్చియున్న
వాఁడు. నెల్లవారికిం- దుర్లభంబయి - సౌమ్యంబగు- నీరూపంబేగంటి-
నాతపంబీడేరె. స్వప్నంబందైన- నిట్టిరూపంబే నెన్నఁడుంజూచియెరుం
గ. ఓకమలపత్రాక్షా - ఓచతుర్భుజా - నీదర్శనంబుకన్న మరియొండు
వరంబు వేడఁజాల. నైననొకటిం గోరెద. నాపై - యనుగ్రహంబు
గలదేని- వినుము. దివ్యంబయిన - యీరూపంబుతో - సర్వలోకహితం
బుగా- దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదులకుం బ్రత్యక్షగోచరుండవై- సకలభూతా
భయప్రదుండవై- వరదుండనంబరగి- యీసత్యవ్రతక్షేత్రంబున- యీ
హస్తిశైలంబుపై- యీపుణ్యకోటివిమానంబుతోడ- వైకుంఠంబునందు
ను- పాలకడలియందున్నవిధంబున- నుండుము. దేవతలెల్ల నిన్నుంగో

చతుర్బాహుముదారాంగం వనమాలావిభూషితం । వరదం సర్వభూ
తానాం సర్వైశ్వర్యసమన్వితం ॥ ౩౪ ॥ అత్రైవ ద్రష్టుకామా మాం సమాగ
చ్ఛంతి మానవాః । సర్వపాపవినిర్ముక్తాస్తే యాంతు పరమం పదం॥౩౫॥
ఇత్థం సంప్రార్థితస్తేన వరదో వేదిమధ్యగః । ప్రసన్నవదనశ్శ్రీమానిద
మాహ మహామునే॥ ౩౬॥ శ్రీభగవాన్॥ ప్రార్థితం యత్త్వయా బ్రహ్మన్
తద్దత్తమధునా మయా । యేన యత్ప్రార్థితోఽహం తస్య తద్భవితా
ధ్రువం॥ ౩౭॥ అభివ్యక్తోఽహమత్రైవ కేవలం త్వత్కృతేఽధునా। త్వదారా
ధనసంతుష్టః కిం ప్రదాస్యామి సువ్రత॥ ౩౮ ॥ అత్రాహం నివసిష్యామి త్వ
త్ప్రియార్థం పితామహ। వాంఛితం సర్వభూతేభ్యో దాస్యామి చ సుపూ
జితః ॥ ౩౯ ॥ యే యజంతేఽత్ర మాం నిత్యం శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితాః । తే ల
భంతేప్సితాన్కామాన్మమైతదనుశాసనం ॥ ౪౦ ॥ యత్రకుత్రవసన్వాపి
ధార్మికోఽధార్మికోఽపి వా । మాం స్మరన్పుణ్యకోట్యంతః సర్వపాపైః
ప్రముచ్యతే ॥ ౪౧ ॥ అయనాదిషు కాలేషు పుణ్యేషు యతమానసః । మాం
స్మరన్పుణ్యకోట్యంతస్సముక్తస్సర్వకిల్బిషైః॥ ౪౨॥ యస్త్రిరాత్రముపో
ష్యాత్ర మామర్చయతి భక్తితః । కృతకృత్యస్తు సహసా బ్రహ్మహత్యావ్యపో

ల్చుచుందురు. మానవులెల్ల- నిన్నుం గాంచి- కృతార్థులయ్యెదరని వేడు
చున్న. వరదుండు - ప్రసన్నుండై - నలువం గాంచి - యిట్లనియె. ఓప
ద్మజా- నీగోరినట్ల-వరంబిచ్చితి. నీప్రీతికై నేనిందభివ్యక్తవిగ్రహుండనై
యెవ్వం డేదిగోరిన - దానినెల్లనిచ్చుచు - సర్వలోకపూజితుండనై యుం
డెద. యేనరులైన - శ్రద్ధాభక్తులచే - ననుం బూజింతురు. వారెల్ల కో
రికలంబొందుదురు. జనుండు- ధార్మికుండైనను- అధార్మికుండై
నను- యచ్చటనైననుండి- నీపుణ్యకోటివిమానంబుననుండు- నన్నుస్మరిం
చు- నాతండెల్ల పాపంబులంబాయు- అయనాదిపుణ్యకాలంబుల- నియ
తమానసుండై- నన్నుస్మరించువానికి- పాపంబులెల్లనశించు. యేజనుం
డైన- యీక్షేత్రంబుజేరి- త్రిరాత్రోపవాసంబుండు నాతండు- బ్రంహ

హతి॥ ౪౩॥ హేమరత్నాదికం ధాన్యం వస్త్రభృత్యపశూనపి । క్షేత్రోద్యా
నాదికం వాపి పత్రపుష్పఫలాదికం॥ ౪౪ ॥ దదాతి శ్రద్ధయా మహ్యమస్మిన్
క్షేత్రే తు మానవః । ప్రతిగృహ్ణామి తత్సర్వమహమత్యంతగౌరవాత్॥ ౪౫॥
తేభ్యో దదామ్యభీష్టాని ఫలాని చ పితామహ । యత్ర చేత్ప్రాతరుత్థాయ మ
మ క్షేత్రమిదం నరః । పురీమిమాం చ సనరో ముచ్యతే సర్వకిల్బిషైః॥ ౪౬ ॥
సత్యవ్రతమిదం క్షేత్రం సతతం యస్తు కీర్తయేత్ । మమలోకం సమాప్నో
తి న చేహ జాయతే పునః॥ ౪౭॥ మత్సమారాధనే యేయం నిర్మితా మహతీ
పురీ । అతస్సర్వపురీణాం చ పుణ్యశ్లోకా భవిష్యతి॥ ౪౮ ॥ జాతో వాత్ర మృ
తో వాపి పాపానామతి పాపకృత్ । మమలోకమవాప్నోతి న పునర్భవమృ
చ్ఛతి॥ ౪౯॥ శ్వఃఖరోష్ట్రమృగవ్యాళపశుపక్షిసరీసృపాః। అస్మిన్ క్షేత్రే
సముత్పన్నా మద్భక్తిం యాంతు నైష్ఠికీం॥ ౫౦ ॥ శ్రద్ధయాశ్రద్ధయా వాపి క
ర్మ యత్క్రియతే త్వత్ర వై । తత్సర్వం ఫలదం తస్య న కదాచిద్వినశ్యతి॥ ౫౧॥
రూపమేతిమయా వ్యక్తం పురా స్యత్రైవ తిష్ఠతి ॥ నిత్యం సన్నిహితో స్మ్యత్ర
యథాహం క్షీరసాగరే॥ ౫౨॥ అత్రైవార్చ్యయతే నిత్యం శేషఃఫణభృతాం

హత్త్యాదులం బాయు- యేమానవుండయినను- ధనకనకవస్తు వాహన క్షే
త్రోద్యానాదికంబుల-పత్రపుష్పాదుల శ్రద్ధచే నీక్షేత్రంబున - నాసంగు
దానినెల్ల-నేఁబ్రియంబునం గ్రహించి- వానియభీష్టంబులెల్ల నిత్తు-జనుండె
చ్చటనుండిన్మైన ప్రాతఃకాలంబున లేచి- ఈ క్షేత్రంబును- యీపురఁబు
ను స్మరించుచుండు నాతండు మదీయలోకంబు జేరి-మరల జన్మాదులంబొం
దడు. నన్నుంబూజింప నీపురంబు నిర్మించితివి గాన నీపట్టణంబెల్ల పు
రంబులకు శ్రేష్ఠంబై యుండు-ఇందుబుట్టినవారైనను-జచ్చినవారైన- వా
రలెట్టి పాపాత్ములైనను-నాలోకంబున కేగుదురు- ఇచ్చటంబుట్టిన శ్వాన-
ఖర-వ్యాళ- పశు-పక్షిమృగాదులైన మద్భక్తిగల్గి ముక్తింబొందు- జనుం
డీక్షేత్రంబున నశ్రద్ధచేనైన - శ్రద్ధచేనైన - గావించిన కర్మంబనంత
ఫలంబునిచ్చు- పాలసముద్రంబుననున్న విధంబున-నిత్యంబునన్నిహితుం

వరః। త్వత్కృతేనివసామ్యత్రనమాంద్రక్ష్యంతిమానవాః॥ ౫౩॥ అస్మిన్
గిరివరేపూర్వందిఙ్నాగాఃకిలధావితాః। గంధపుష్పాదిభిర్దివ్యైర్భ
క్త్యైమామభ్యపూజయన్ ॥ ౫౪ ॥ పురావరాహరూపేణధరణీయంమ
యోద్ధృతా। తస్మైర్నిహత్యదైతేయాన్ పాతాళతలవాసినః॥ ౫౫॥ తదా
మాంద్రష్టుకామోయమనంతోలోకధారకః। "అత్రైవవసుధాంభిత్వా
సముత్తస్థౌరసాతలాత్ ॥ ౫౬ ॥ తదాప్రభృతివిఖ్యాతమేతత్పుణ్యజలంస
రః। అనంతతీర్థమిత్యేతత్ సర్వపాపవినాశనం॥ ౫౭ ॥ నివసత్యత్రవ
ల్మీకేపన్నగేంద్రోమమప్రియః। తదాప్రభృతితీర్థస్యసఏవాస్యాధిదైవ
తం॥ ౫౮॥ అనంతసరసిస్నాత్వామామర్చయతియోనరః। ససర్వైఃపూ
జ్యతేలోకేదేవగంధర్వదానవైః॥ ౫౯॥ సత్యవ్రతంసత్యఫలప్రదమేతత్పి
తామహ। పుణ్యానామపిసర్వేషాంపావనంసిద్ధసేవితం॥ ౬౦॥ ఇదానీం
సన్నిధానేనవిమానస్యాస్యభాస్వతః। అశ్రద్ధయాకృతంవాపిబధ్యతేక
ర్మకోటిభిః॥ ౬౧॥ నిత్యంసన్నిహితోత్రాహంప్రత్యక్షోనైవకస్యచిత్।
త్వయాహందృష్టవానత్రప్రత్యక్షేణపితామహ ॥ ౬౨ ॥ అభివ్యక్తోహమ

దనై యిందుండెద - పూర్వంబున - దిగ్గజంబులిందులకేతెంచి - గంధ
పుష్పాదుల ననుంబూజించె - నే వరాహరూపంబునొంది రసాతలంబు
ననుండు రక్కసులనుక్కడించి - భూదేవినుద్ధరించి నిందులకేతెంచితి -
నప్పుడనంతుండు ననుం బూజించుటకై పాతాళంబున నుండి భూవి
పాటనంబు జేసి కొనివచ్చి - ననుంగాంచె- నాదినంబుమొదలీ వివరంబ
నంత తీర్థంబని ఖ్యాతినొంది - సర్వపాపహారియై పుణ్యజలపూరితంబై
యున్నయది - నిందొకవల్మీకంబున - నాకుంబ్రియుండును నీతీర్థాధిదైవ
తంబైన - పన్నగేంద్రుండున్నవాడు - యేనరుండైన నీసరోవరంబునం
గ్రుంకెనేని - నాతం డుసర్వలోక పూజ్యుండగు - నీ క్షేత్రంబు - సత్యవ్ర
తంబనునది- సకలపుణ్యంబులనిచ్చుచు- సిద్ధసేవితంబై యుండు - నిందెప్పు
డు పుణ్యకోటి విమానంబుపై - నే సన్నిహితుండనై యుందుంగాన- జ

త్తైత్రివహవిగ్రహణతత్పరః । త్వత్ప్రియార్థంత్వయాతస్మాత్తారితం భువనత్రయం ॥ ౬౩ ॥ దేవామనుష్యాఃపశవోమద్భక్తామేపితామహ । త్వామర్చయంతుతేసర్వేమమైతదనుశాసనం ॥ ౬౪ ॥ క్రతుశేషంత్విదానీంత్వంయజస్వయతమానసః । నమేయజ్ఞేనసదృశంపూజనంవిద్యతేబ్జజ॥ ౬౫॥ దేవతిర్యఙ్మనుష్యాణామహంప్రత్యక్షతాంగతః। అత్రైవనివసిష్యామిసత్యమేతద్బ్రవీమితే॥ ౬౬॥ ఆగతాశ్చాత్రయేబ్రహ్మన్నశ్వమేధదిదృక్షవః । మత్ప్రియాస్తేచసంసిద్ధింలభంతేత్రనసంశయః॥ ౬౭॥ ప్రణతార్తిహరేత్యేవంసతతంకీర్తయస్వమాం। వినశ్యంతిచదుఃఖానివివర్ధంతిసుఖానిచ॥ ౬౮॥ చైత్రమాసేసితేపక్షేచతుర్దశ్యామనన్యధీః । మామేవాభ్యర్చయాత్రత్వంవేదీమధ్యేవ్యవస్థితం॥ ౬౯॥ మాధవేమాసినక్షత్రేశ్రవణేపుణ్యవర్ధనే । అనంతసరసిస్నాత్వాయేమాంద్రక్ష్యంతిమానవాః ॥ ౭౦ ॥ సతతంమాంనమస్యంతఃకథయంతశ్చమత్కథాః । జన్మబంధవినిర్ముక్తాఃతేయాంతిపరమాంగతిం॥ ౭౧॥ ఆషాఢశుక్లద్వాదశ్యామర్చయంతిచయేనరాః । చతురష్వేషుమాసానామత్సామ్యంయాంతితేధ్రువం ॥

నుండెచ్చట- నశ్రద్ధచేనైనం జేసిన కర్మంబులనేకకోటి గుణితంబై ఫలంబిచ్చుచుండు- నీకొరకై నేవ్యక్తరూపంబున - హవిర్గ్రహణంబాచరింపవచ్చితి - గానలోకంబులెల్ల ననుంగాంచి -పవిత్రంబులగు సకలదేవముని మనుష్యాదులగు నాభక్తులెల్ల - నినుంబూజింపుచుందురిది - నాచేసిన మర్యాద - నీవింకనీక్రతు పూర్తింజేయు- మేనిందెల్లవారలకుం-ప్రత్యక్షరూపంబున - నభిమతసుఖంబులొసంగుచునుండెద - నీయశ్వమేధంబు జూడనేతెంచినవారెల్ల - నాకుంబ్రియులై - సకల సిద్ధులంబొందుదురిందుకు సందియంబులేదు. ప్రణతార్తిహరుండనైన - ననుంబూజింపుము - నీకుంగల దుఃఖంబులెల్ల నశించి సుఖంబులు గల్గు- నీవెల్లప్పుడు చైత్రమాస శుక్లపక్ష చతుర్దశినాడిందుండు ననుంబూజింపుము - యేనరుండైన మాధవమాసంబున - శ్రవణ నక్షత్రంబున - నీయనంత

౭౨॥ ఏకరాత్రం త్రిరాత్రం వా సప్తరాత్రమథాపి వా । నివసేద్యస్స సహసా ముచ్యతే సర్వకిల్బిషైః ॥ ౭౩ ॥ బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వా వానప్రస్థోథ భిక్షుకః । పూజయిత్వా త్రిమామేవ ముచ్యతే మహతో భయాత్ ॥ ౭౪ ॥ నారదః ॥ ఇత్యుక్తో దేవదేవేన కృతకృత్యః పితామహః । ప్రణమ్య శిరసా భూమావచనం చేదమబ్రవీత్ ॥ ౭౫॥ బ్రహ్మా॥ ధన్యోస్మ్యనుగృహీతోస్మి సర్వం లబ్ధమిహాత్మనా । త్వయి ప్రసన్నే దేవేశే దుర్లభం నైవ విద్యతే ॥ ౭౬ ॥ గృహాణ మత్కృతాం పూజాం మదనుగ్రహకామ్యయా । అపేక్షా భవతో నైవ విద్యతే కేనచిత్ప్రభో ॥ ౭౭ ॥ నారదః॥ ఇత్యుక్త్వా శిరసా బ్రహ్మా భక్తిపూతేన చేతసా । అర్చయామాస దేవేశం వరదం భక్తవత్సలం ॥ ౭౮॥ పంచరాత్రోక్తమార్గేణ విధిం పరమపావనం । గంధపుష్పాదిభిర్దివ్యైర్భావశుద్ధైర్మనోరమైః ॥ ౭౯॥ పంచరాత్రవిధిః ప్రోక్తస్సర్వామ్నాయసమన్వితః । విధిమోక్షప్రదః శుద్ధస్సిద్ధికృత్సర్వదేహినాం ॥ ౮౦ ॥ తేనమార్గేణ వరదం వేదిమధ్యవ్యవస్థితం । రాజోపచారైర్వివిధైః పూజయామా

సరోవరంబున స్నానంబు జేసి నను బూజించి నాకథలు విను - నాతండఖిల జన్మబంధంబులం బాసి పరమగతి నొందు యేనరుండైన ఆషాఢశుద్ధ ద్వాదశి నాడిందు ననుం బూజించు నంతండు సంవత్సరంబెల్ల నాపూజ గావించిన ఫలంబు నొందు- మనుజుండొక రాత్రియందైన-మూడు రాత్రులైన- యేడు రాత్రులైన నిందుం డేనేని సకలపాపంబులం బాయు బ్రహ్మచారియైన- గృహస్థుండైన- వానప్రస్థుండైన- భిక్షుకుండైన నిందున్న ననుం బూజించిరేని- వారలు సకల భయంబులం బాయుదురని- వరదుండు వచించిన విని ప్రీతుండై పితామహుండనేక వందనంబులాచరించి కృతకృత్యుండై యిట్లనియె. ఓ దేవదేవా- నేధన్యుండనైతి- నీవు ప్రసన్నుండవైన - జనులకు - దుర్లభంబేదిగలదు - నీకిష్టంబుగలదేని నేనొనర్చిన పూజం గ్రహింపుమనుచు-భక్తిచే బ్రణతుండై బ్రహ్మదేవుండు- భక్తవత్సలుండైన వరదుని- పరిశుద్ధంబులు- మనోహరంబులైన-గం

సపద్మకాః ॥ ౮౧ ॥ తతోవిజ్ఞాప్యభూతానామీశ్వరాయపితామహః ।
ఉద్ధ్యానశేషమఖిలంచక్రేచసమహర్షిభిః॥ ౮౨ ॥ అతిరాత్రాహ్ణికంక
ర్మతతశ్చక్రుర్యథావిధి । సమాహితధియోభూత్వాఋత్విజఃపరమపా
వనాః॥ ౮౩॥ తత్పాదాంభోరుహాధారజ్వలనేచసముజ్జ్వలే।జుహ్వాయాం
చక్రిరేసర్వేహవీంషిమునయస్తథా ॥ ౮౪ ॥ త్రిదశామునయస్సిద్ధావసు
ష్యాశ్చసమాగతాః । తద్ధవిస్సర్వమశ్నంతంవరదందదృశుస్తదా॥ ౮౫॥
తతస్తంతుష్టువుస్సర్వేహావిర్గర్భముఖంహరిం। కృతాంజలిపుటాస్థిత్వా
సంపశ్యంతోహరింమునే ॥ ౮౬ ॥ జ్యోతిష్టోమాతిరాత్రౌచఅభిజిద్విశ్వజి
త్తథా । ఆప్తోర్యామశ్చవిధివన్నివృత్తాస్తైమహర్షిభిః ॥ ౮౭ ॥ ఇత్థంక
ర్మాణిసంపూర్యసర్వాణిమునిసత్తమైః । ఋత్విగ్భ్యశ్చతతోబ్రంపకఃస
మృద్ధాందక్షిణాందదౌ ॥ ౮౮ ॥ సదస్యేభ్యస్తథాన్యేభ్యఃబ్రాహ్మణేభ్యః
పితామహః । ప్రదదౌధనధాన్యానివస్త్రాణ్యాభరణానిచ ॥ ౮౯ ॥ చతు
ర్ధాకృత్యవసుధామృత్విగ్భ్యఃప్రదదౌక్రమాత్ । గవాంశతసహస్రాణి

ధ పుష్పాదులచే- నామ్నాయసమన్వితంబై- సకలసిద్ధిప్రదంబై- మోక్ష
కారియై- వెలయు- పంచరాత్రోక్తవిధిచే- సకల రాజోపచారంబుల-
బూజించి- యామహాదేవు ననుజ్ఞగొని- మహర్షులంగూడి యజ్ఞశేషం
బు పూర్తిగావించె. నంత ఋత్విజులు మునులతోడంగూడి- అతిరాత్రం
బాహ్నికంబు మొదలగు వానినెల్ల విధివంతంబులుగా జేసి- తత్పాదాం
బురుహాధారంబై- సముజ్జ్వలజ్వాలంబై యొప్పుచున్న హుతాశనునందు-
హవిస్సులొనరించిరంత- వరదుండా హవిస్సులెల్ల భుజింపుచుండె-వా
నింజూడ సకల దేవముని సంఘంబులు- మనుష్యులువచ్చి కృతాంజలులై
యాదేవదేవుం జూచుచుండిరంత నలువ మునిగణంబులం గూడి- యగ్ని
ష్టోమాతి రాత్రంబుల- అభిజిద్విశ్వజిత్తుల- అప్తార్యామంబుల- విధి పూ
ర్వకంగా పూర్తిగావించి ఋత్విక్కులకు సమృద్ధదక్షిణలిచ్చి సదస్యుల
గు బ్రాహ్మణులకెల్ల ధనధాన్య వస్త్రాభరణాదులొసంగి- భూమినెల్ల

నియుతాన్యయుతానిచ ॥ ౯౦ ॥ తతస్తామృత్విజస్సర్వేవసుధాంచపశూ
నపి । ప్రదదుర్దేవరాజస్యచరణాంబుజయోర్ముదా ॥ ౯౧ ॥ ఇత్థమారా
ధ్య దేవేశంహయమేధేనకేశవం । దేవర్షిగణసంయుక్తశ్చక్రేవబృథమ
బ్జభూః ॥ ౯౨ ॥ తదా దేవర్షిభిస్సార్ధంకృతకృత్యో౽పి తామహః । నిర్య
యౌయజ్ఞశాలాయాఃస్నానార్థమృషిభిస్సహ ॥ ౯౩ ॥ ఉదక్పశ్చిమదిగ్భా
గేవేద్యాస్త్రింశద్ధనుర్మితే । అనంతసరసిస్నాతుంమనశ్చక్రేమహామనాః ॥
౯౪ ॥ ప్రసన్నసలిలేపుణ్యేగంభీరేపుణ్యవర్ధనే । లోలకల్లోలవిలసత్కాం
చనాంబుజకాననే ॥ ౯౫ ॥ రాజహంససమాకీర్ణేమత్తకారండసంకులే ।
మత్తషట్పదసన్నాదనిమిత్తాశేషకిన్నరే ॥ ౯౬ ॥ మహావరాహదేవేశం
ద్రష్టుకామోరసాతలాత్ । నిర్యయౌతత్రభగవాననంతఃపన్నగేశ్వరః ॥
౯౭ ॥ తీర్థేతస్మిన్మహాపుణ్యేసిద్ధసంఘనిషేవితే । సమాహూతానిసర్వా
ణితీర్థానిమునిభిస్తదా ॥ ౯౮ ॥ తానిసర్వాణిసరసిసంగతానిస్వయంత
దా । ఉదతిష్ఠత్తదాగంగాప్రసన్నసలిలోద్వహా ॥ ౯౯ ॥ ప్రాప్పూర్వంతత

నాల్గు భాగంబులుగా- భాగించి ఋత్విజులకనేక- గోదానయుతంబుగా
నిచ్చిన- వారలు ప్రీతులై- నాభూమినిం గోవులనెల్ల- దేవరాజైన వర
దరాజునకిచ్చిరి. ఇవ్విధంబున నలువ- హయమేధంబొనరించి- కృతకృ
త్యుండై- దేవర్షిగణంబులంగూడి- యవబృథ స్నానంబు జేయ- నాయజ్ఞ
శాలవెడలి- యుదక్పశ్చిమ భాగంబున- ముప్పదివిండ్లదూరంబున- ప్రస
న్నసలిలంబులుగలిగి- పుణ్యవృద్ధి జేయుచు- తరంగంబులవెలుంగు కాం
చనకమలంబులుగల్గి- రాజహంససేవితంబై - మత్తకారండవాకులంబై -
యొప్పుచున్న యనంతతీర్థంబు జేరెనదిపూర్వంబున-మహావరాహరూ
పుండైన- విష్ణుదేవుని సేవింప పన్నగేంద్రుండైన- యనంతుండు పాతా
ళంబున- నుండివచ్చిన చోటుగాన యనంతతీర్థంబనంబరగె- నట్టిసరో
వరంబున కెల్ల- వారలు నేతెంచిరంత- మునీంద్రులు- సర్వతీర్థంబుల-నా
హ్వానంబు జేయ- గంగాదినదులెల్ల- ప్రసన్నజలోపేతంబులై - యా య

గాయోమహానాగాహ్వయం సరః । తాం దృష్ట్వా విస్మితాస్సర్వే గంగాలభువనపావనీం ॥ ౧౦౦ ॥ ప్రణేముః ప్రీతమనసః ప్రశంసంతః పరస్పరం । హేమకుంభాత్సమాదాయ గంగాసలిలమబ్జభూః ॥ ౧౦౧ ॥ అభ్యషించత్తతో భక్త్యా వరదం వేదిమధ్యగం । పునః ప్రక్షాళ్య సలిలైస్తత్పాదాంబురుహద్వయం ॥ ౧౦౨ ॥ ఋత్విగ్భ్యశ్చాథ దేవేభ్య ఋషిభ్యశ్చ తదాదదౌ । తతో నాగాహ్వయం తీర్థం సర్వతీర్థసమన్వితం ॥ ౧౦౩ ॥ పశ్యంతో మునయస్సర్వే ప్రశంసుశ్చ పరస్పరం । అత్రిః - అస్మిన్ సరసి యస్స్నాత్వా ॥ పూజయేద్వరదం హరిం । సర్వ పాపవినిర్ముక్తస్సయాతి పరమం పదం ॥ ౧౦౪ ॥ పులస్త్యః- అస్మిన్ నాగాహ్వయే తీర్థే స్నాత్వా భక్తిపురస్సరం । వరదం ప్రణమేద్భక్త్యా ముచ్యతే సర్వపాతకైః ॥ ౧౦౫ ॥ బృహస్పతిః ॥ అస్మిన్నాగాహ్వయే తీర్థే యస్స్నాయాదవశోపి సః । సముక్తస్సర్వపాపేభ్యః భవితా పుణ్యకృద్ధ్రువం ॥ ౧౦౬ ॥ వసిష్ఠః ॥ యస్మిన్నవభృథస్నానం చకార చతురాననః । తస్మిన్ సరసి యస్స్నాయాత్స ముక్తస్సర్వకిల్బిషైః ॥

నంత తీర్థంబు జేర- నా సరోవరంబధిక జలంబుచే వెలుంగె. దానిం జూచి- మునులెల్ల ప్రీతులై యుండ- నలువయానందంబున- సువర్ణకుంభంబున నాజలంబుగొనివచ్చి- వరదుని పాదంబులుగడిగి- అభిషేకంబు జేసె. నెల్లవారు నాతీర్థంబున మునింగి- యాప్రభావంబు పరస్పరంబు జెప్పుచుండ- నత్రి యిట్లనియె. యేనరుండైన నీతీర్థంబున- స్నానంబు జేసి- వరదుం బూజించు- నతండు సర్వపాపంబులం బాసి- పరమపదంబు జేరు ననియె- నంత పులస్త్యుండిట్లనియె. ఈ యనంతతీర్థంబున - భక్తి మునింగి- వరదుని సేవించినవానికి- సకలపాపంబులు- నశించుననియె- బృహస్పతి- యీతీర్థరాజంబు ననవశుండైన గ్రుంకెనేని- యాతండధిక పుణ్యాత్ముండగుననియె- నంత వసిష్ఠుండు- యీతీర్థంబున- చతురాననుండవబృథస్నానంబు జేసెంగాన- నిందు స్నానంబు జేసినవారెల్ల- పాపంబులం బాయుదురనియె. నివ్విధంబున వారెల్ల బలుకుచుండ - పితామ

౧౦౭॥ నారదః॥ ఇత్యుక్త్వామునయస్సర్వేతస్మిన్ సస్నుర్యథావిధి। విమానంపుణ్యకోట్యాఖ్యం వీక్షమాణాముహుర్ముహుః॥ ౧౦౮॥ పద్మయోనిశ్చ తైస్సార్ధం నాగతీర్థే విగాహ్యచ। దధ్యౌపద్మపలాశాక్షంపశ్చిమాభిముఖంహరిం॥ ౧౦౯॥ కృతకృత్యస్తతోబ్రంహాప్రాప్తసర్వమనోరథః। వరదంసర్వభూతానాంసమారాద్ధుంప్రచక్రమే॥ ౧౧౦॥ తతోదేవమనుష్యాద్యాస్సమాహూతాశ్చయేజనాః। విధాత్రాసమనుజ్ఞాతాఃప్రయయుస్తేయథాగతం॥ ౧౧౧॥ బ్రహ్మణశ్చరితంసర్వమావిర్భావంతథాహరేః। ఆశ్చర్యంప్రయయుఃప్రీతాఃప్రశంసంతఃపరస్పరం॥ ౧౧౨॥ అథసరసిజసంభవఃకృతాత్మాసురవరమౌళివిరాజితాంఘ్రియుగ్మం। వ్యవసితమతిరగ్ర్యగంధపుష్పైర్వరదమపూజయదాత్మయోనిరీశం॥ ౧౧౩॥

ఇతి బ్రాహ్మ్యేపురాణే భృగునారదసంవాదే హస్తిగిరి
మాహాత్మ్యే అశ్వమేధావభృథస్నానంనామ
నవమోధ్యాయః.

హంసంఘాములనులంగూడి- అవభృథస్నానంబుజేసి-కృతకృత్యుండై- సంప్రాప్త సర్వమనోరథుండై- యావరదుంబొగడుచుండ- నాయజ్ఞంబుజూడనేతెంచిన- సురమనుజాదులెల్ల - నాపితామహునిచే ననుజ్ఞగొని - యామహానియ్యాని చరితంబును - వరదుని యావిర్భావంబునుం - పరస్పరంబు జెప్పుచు యథేచ్ఛంబోయిరి. అంతసరసిజభవుండు - ఏకాగ్రచిత్తుండై- దేవదేవుండైన వరదుని- గంధపుష్పాదులం బూజింపుచుండెను.

ఇది బ్రాహ్మ్యపురాణంబునందు - భృగునారదసంవాదంబున-
హస్తిగిరి మాహాత్మ్యంబునందు - బ్రంహ్మదేవుని
అశ్వమేధావభృథస్నాన రూపంబైన
తొమ్మిదవయధ్యాయము.

భృగుః ॥ భగవన్ పుణ్యకోట్యంత వరదం వేదిమధ్యగం । కియంతం కాలమేకాగ్ర్యః పూజయామాస పద్మభూః ॥ ౧ ॥ నారదః ॥ యావత్త్రేతాయుగప్రాప్తి స్తావద్బ్రహ్మాభ్యపూజయత్ । జితేంద్రియో జితక్రోధో యతవాక్కాయమానసః ॥ ౨ ॥ దివ్యైర్భోగైర్దివా నక్తం స్తుతిభిర్వందనైరపి । ధ్యానైః ప్రదక్షిణైర్జప్యైః స్తోషయామాస కేశవం ॥ ౩ ॥ తతః కృతయుగే తీతే ప్రాప్తే త్రేతాయుగే హరిః । పితామహమువాచేదం వచనం ప్రీతిపూర్వకం ॥ ౪ ॥ శ్రీభగవాన్ ॥ త్వయాత్రైవ చిరం కాలం పూజితోఽహం పితామహ । అనన్యేనైవ యోగేన దుర్లభేనైవ యోగినాం ॥ ౫ ॥ అతస్తవ ప్రసన్నోఽస్మి వృణీష్వవ మీప్సితం । వరదానాయ సర్వేషా మత్రైవాహం వ్యవస్థితః ॥ ౬ ॥ బ్రహ్మ ॥ అత్ర సర్వం మయా లబ్ధం త్వత్ప్రసాదాత్సుదుర్లభం । నచాస్తి ప్రార్థనీయం మే కృతార్థోఽస్మి జగద్గురో ॥ త్వయ్యేవ వర్తతే నాథ మచ్చిత్తమనియంత్రితం । కిమన్యత్ప్రార్థనీయం మే త్వత్పాదాంభోరుహస్మృతేః ॥ ౭ ॥ త్వత్ప్రసాదాచ్చిరం కాలం తపస్త

భృగువు నారదుంజూచి ఓ మునీంద్రా- పద్మభవుండెంత కాలంబు- వరదుం బూజింపుచుండె- నెరుంగింపవేయనిన- నారదుండిట్లనియె. ఓ మహాత్మా- వినుమట్లు - నలువ జితేంద్రియుండై- యతవాక్కాయమానసుండై- క్రోధంబుమాని- దివ్యభోగంబుల- రాత్రింబగళ్ళు- ప్రదక్షిణ నమస్కారంబులు - స్తుతులు గావింపుచు - నా దేవదేవుం బూజింపుచుండ- కృతయుగంబు పూర్తియై- త్రేతాయుగంబు వచ్చెనంత- విష్ణుదేవుండు ప్రీతిపూర్వకంబుగా- పితామహునితో నిట్లనియె. ఓ చతుర్ముఖా- నీవనేకదినంబులునుండి- యోగి దుర్లభంబైన-భక్తిచే - నను బూజించితివి- గాన నే ప్రీతుండనైతి- నీకిష్టంబైన వరంబు వేడు మిచ్చెద- నెల్లవారికి- వరంబులొసంగ- నిందున్నవాడ- ననిన బ్రహ్మ యిట్లనియె. వో మహాత్మా నీప్రసాదంబున- నాకన్నియు సమృద్ధంబుగానున్నది - నే కృతార్థుండనైతి- నేగోరందగినది- యొండులేదు- నేబహుకాలంబు- తపంబు గావిం

ష్టంసుదుష్కరం । తతస్త్వేపరమంరూప మీదృశంద్పుష్ట వానహం॥౯॥ ప్రార్థనీయమిదంనాథ యదిమయ్యస్త్యనుగ్రహః । అత్రైవత్వత్పదాంభోజ పరిచర్యాంప్రసీదమే ॥౧౦॥ త్వత్పాదకమలాదన్యం నైవవాంఛతి మేమనః । త్వద్దర్శనసమాహ్లాద సదృశంనాస్తికించన ॥౧౧॥ అతోఽత్ర నివసిష్యామి త్వత్పాదకమలాశ్రయః । బ్రహ్మలోకనివాసోమే త్వయాహీనోనరోచతే ॥౧౨॥ నారదః ॥ ఇత్యుక్త్వాశిరసాబ్రహ్మా వందయిత్వాజనార్దనం । తత్పాదాంభోరుహద్వంద్వం ప్రతిజగ్రాహబాహుభిః - తమువాచజగన్నాథః పద్మపత్రనిభేక్షణః । అనాదిర్జగతోహేతుః స్థావరస్యచరస్యచ ॥౧౪॥ శ్రీభగవాన్ ॥ సర్గస్థితివినాశాశ్చ లీలైవజగతో మమ । నమేస్తికారణంకించిత్కార్యంవాపికదాచన ॥౧౫॥ త్వమేవభూత్వాసర్గాదౌ సృజామిభువనాన్యహం । చరస్థిరవిభాగేన ప్రతిభిన్నాన్యనేకశః ॥ ౧౬ ॥ యజ్ఞయోనిరనంతాత్మా దుర్విజ్ఞేయస్సనాతనః । అహమింద్రానుజోవిష్ణుః జాతస్తదనుపాలనే ॥ ౧౭ ॥ అచింతమహిమవ్యాపీ

చిన కతంబున- నీరూపంబు స్పృశింప నర్హుండనైతి- నీపాదస్మరణంబుకన్న- నొండువరంబువలదు, నేనిరంతరంబు నిన్నుసేవించుచుండెద- నాయందనుగ్రహంబుగలదేని- నావరంబిమ్ము - నిన్నుంబూజించుచు - నీపాదంబులు సేవించుచుండుటకన్న నీవులేక - సత్య లోకంబున నేనుండుట మేలగునే- యనుచు ప్రణతుండై యావరదుని పాదంబులంబడి-బాహువుల పరిరంభంబొనరించుచుండ- జగన్నాథుండిట్లనియె. ఓ చతురానా- యీలోకంబు లసర్గస్థితి లయంబులు- నాకు లీలలైయుండు-నాదికాలంబున నేనీరూపంబుననెల్ల సృజింపుదు- రుద్రుండనై- వినాశంబు కావింతు- నేననంతుండ - సురాసురాదులకగమ్యుండ- అచింత్యమహిమ గలవాఁడ- నే వామనుండనై యింద్రుంగాచితి- నేన యగ్ని వాయు వరుణ యింద్ర యమ చంద్రాదిరూపంబులం బ్రకాశింతు - సకలదేవతలు॥ మనుజులు- పశుపక్షి వృక్ష తృణ గుల్మాదులు-సర్వంబు- నాయంశంబునం

దుర్విజ్ఞేయస్సురాసురైః । రుద్రోహంశంకరోభూత్వా నాశయామిజగ
త్త్రయం ॥ ౧౮ ॥ అవ్యక్తంచవికారాశ్చ భూతేంద్రియగుణాస్తథా ।
వసవోగ్నిర్యమోవాయు ర్వరుణోధనదస్తథా ॥ ౧౯ ॥ సర్వేదేవాశ్చగం
ధర్వా మనుష్యాయక్షకిన్నరాః । పశవఃపక్షిణోవృక్షా స్తృణగుల్మలతా
దయః ॥ ౨౦ ॥ భూతంభవ్యంభవిష్యచ్చ సర్వంస్థావరజంగమం । సర్వే
మమాంశసంభూతా మత్తోనాన్యంనవిద్యతే ॥ ౨౧ ॥ వర్ణానామాశ్ర
మాణాంచ కర్తాహంకర్మభేదతః । శ్రుతిస్మృత్యుదితంకర్మ కుర్వం
తిమమశాసనాత్ ॥ ౨౨ ॥ నశక్నోతిజనఃకశ్చి న్మదాజ్ఞామతివర్తితుం । పా
తయామియమోభూత్వా మదాజ్ఞాలంఘినోనరాన్ ॥ ౨౩ ॥ అశాస్త్రవి
హితేనైవ మార్గేణగతచేతనః । మామర్చయతియోనిత్యంసనరఃపాతకీ
భవేత్ ॥ ౨౪ ॥ మమప్రీతికరంవిద్ధి మదాజ్ఞాపరిపాలనం । అతిక్రమ్యతు
యోమూఢో మాముపాస్తేహతోహిసః ॥ ౨౫ ॥ శ్రుతిస్మృత్యుదితంకర్మ
మదాజ్ఞాత్యభిధీయతే । మత్కర్మకరణేవాసౌ యస్తస్మిన్ప్రతితిష్ఠతి ॥ ౨౬ ॥
కరోతి పతిషిద్ధాని ధర్మబుద్ధ్యాపియోనరః । సయాతినరకంఘోరం ప
రమజ్ఞానవానపి ॥ ౨౭ ॥ మమప్రియచికీర్షుస్త్వం యదిపద్మసముద్భవ ।
బ్రహ్మలోకమితోగత్వా మదాజ్ఞాంపరిపాలయ ॥ ౨౮ ॥ మత్సమీపనివాస

బుట్టు- నేనుగానిది యొకటైనలేదు. వర్ణాశ్రమాచారంబులకు- కర్తనేన
నెల్లవారలు నాయాజ్ఞచే- శ్రుతిస్మృత్యుక్త కర్మంబు లాచరింపుచుందు
రు- యెవ్వండైను నాయాజ్ఞ నుల్లంఘింపజాల - డట్లుజేసినవారి - యంత
కుండనై సంహరింపుదు. యేమానవుండైన శాస్త్రమార్గంబువిడచి- న
న్నుం బూజించినను- నతండు పాతకియగు - నాయాజ్ఞ పాలించుటయే
నాకు ప్రీతికరంబు- నాయాజ్ఞారూపంబులగు శ్రుతిస్మృతి ప్రతిషిద్ధకర్మం
బులు- ధర్మబుద్ధిచాచరించువాడు-పరమజ్ఞానవంతుండైన నరకంబునంబ
డు గావున నోచతుర్ముఖా- నాకుం బ్రియంబుగోరి- నాయాజ్ఞ పాలిం
పుచు- స్వస్థచిత్తుండవై - నన్నుం దలచుచు- బ్రంహలోకంబున కేగ

స్తే మద్భక్తస్సుదుర్లభః । ధీరో భవ మమ ప్రీత్యై జగతాం సర్వకర్మ
సు ॥ ౨౮॥ మద్భక్తో మన్మనా భూత్వా మామేవ సతతం స్మరన్ । బ్రహ్మలో
కే స్వయం స్థిత్వా మదాజ్ఞాం పరిపాలయ ॥ ౨౯ ॥ భవతా నవ్యథా బ్రహ్మ
న్యావదాభూతసంప్లవం । అత్రాహం నివసిష్యామి ప్రళయేష్వపి సర్వ
దా ॥ ౩౦ ॥ గ్రసిత్వా సజ్జగత్సర్వం తదా మాం ప్రాప్స్యసి ధ్రువం । య
స్త్వేవం చరయతి సంయుక్తో నియతాత్మా దృఢవ్రతః ॥ ౩౧ ॥ దేవతిర్యఙ్మనుష్యే
షు మద్భక్తస్సభవిష్యతి । జగతస్సర్గకరణే జ్ఞాపితోసి మయా పురా । త
త్త్రైవ తవ కర్తవ్యా స్థితిమద్దనుశాసనాత్ ॥ ౩౨ ॥ చైత్రమాసే సితేపక్షే
చతుర్దశ్యామిహాగతః । పౌర్ణమాస్యామనన్యాత్మా మాముపాస్వ ది
వానిశం ॥ ౩౩ ॥ విశేషేణ మయా దత్తం తవేదం మమ పూజనం । సమాగ
మ్యేహ లోకేస్మిన్ తద్దినే పూజయస్వ మాం ॥ ౩౪ ॥ ఇయం కాంచీతి విఖ్యా
తా పురీ త్వత్కీర్తివర్ధనీ । మమ ప్రీతికరీ పుణ్యా న కదాచిద్వినశ్యతి ॥ ౩౫ ॥
పుణ్యకోటీతి విఖ్యాతే విమానేస్మిన్ సనాతనే । మామనుస్మరయుక్తాత్మా స
తతం పద్మసంభవ ॥ ౩౬ ॥ సమతీతే కృతయుగే త్రేతాఖ్యస్సముపాగతః ।
ఇతో గత్వా స్వకం లోకం ప్రశాధి భువనత్రయం ॥ ౩౭ ॥ గజేంద్రో నామ

న్నిర్మాణ కర్మంబాచరింపుచుండుము. చింతనొందకుము- నే సర్వకా
లంబునింద యుండెద- ప్రళయకాలంబున- సర్వంబు లీనంబయిన- నన్నుం
జేరగలవాడవు పొమ్ము ధీరుండవై యుండుము- పూర్వం బేనియమించిన
ట్లు- ప్రజాసర్గంబు జేయుచు- సకల దేవతలయందును- నాకు బ్రియుండ
వగుచు- ప్రతిసంవత్సరంబును- చైత్రశుద్ధ చతుర్దశినాడిందులకేతెంచి-
పౌర్ణమినాడు- రాత్రింబగళ్ళు - నన్నుం బూజింపుచుండుము. నీచే ని
ర్మితంబయిన ఈకాంచీపురంబు- సకలలోకప్రసిద్ధంబయి-మదీయప్రియజ
నకంబై- యెంతకాలంబును నశింపకుండు - నీవెల్లప్పుడు నీపుణ్యకోటి వి
మానంబున నుండు ననుం దలంపుచుండుము - కృతయుగంబు గడచి- త్రే
తాయుగంబు వచ్చుచున్నదిఇక నీలోకంబునకుం బొమ్ము - నాభక్తుండగు

ధర్మార్థాత్మా మద్భక్తోభువివర్తతే । తస్మైదత్తంమయాపూర్వం త్రేతా
యాంమమపూజనం ॥౩౮॥ త్రేతాయుగేవ్యతీతేతు ద్వాపరేధసమాగతే।
అర్చయిష్యతిమామత్ర బృహస్పతిరుపాగతః ॥౩౯॥ తతఃకలియుగేప్రా
ప్తే శేషఃఫణభృతాంవరః । అర్చయిష్యతిమామత్ర యావదాభూతసం
ప్లవం ॥ ౪౦ ॥ గచ్ఛన్ తిష్ఠన్ స్వపన్ భుంజన్ మామేవానుస్మరన్నిహ । ప
రమంసర్వమంత్రాణాం మంత్రమేనంజపస్వమే ॥ ౪౧ ॥ ఓంకారమగ్ర
తఃకృత్వా ద్వ్యక్షరంనమఇత్యథ । ప్రణతార్తిహరాయేతి పదమేనంస
ముచ్చరన్ ॥ ౪౨ ॥ కీర్తయేద్యన్త్విమంమంత్రం మామేవానుస్మరన్స
దా । మామేవేష్యతిదేహాంతే సముక్తస్సర్వకిల్బిషైః ॥ ౪౩ ॥ తత్సమీపం
నగచ్ఛంతి పిశాచగ్రహరాక్షసాః । చోరవ్యాఘ్రాదయస్తద్వ త్తథా
వ్యాధిభయాదయః ॥ ౪౪ ॥ విమానమేతత్పశ్యంతియత్రస్థిత్వానరామమ।
నతత్రభూతరక్షాంసి వర్తంతేమమశాసనాత్ ॥౪౫॥ అవయోఃపరమం

గజేంద్రుం డొకండుగలండాతనికి త్రేతాయుగ పూజనంబు పూర్వంబె
నిచ్చితి- యింక నాతండు నాకుంబూజచేయుగలవాడు- త్రేతాయుగం
బుగడచిన- ద్వాపరంబు వచ్చెనేని దేవగురుండైన బృహస్పతి యిచ్చటి
కివచ్చి- ద్వాపరాంతంబువరకు నన్నుంబూజించు - పిమ్మట కలియుగంబు
వచ్చిన- సహస్రఫణా శోభితుండగు శేషుండు నన్నుంబూజించు- నీవు న
డుచునప్పుడు నిద్రబోవునప్పుడు- భుజించునప్పుడు- నన్నుస్మరింపుచుండు
ము- సకల మంత్రోత్తమంబై ఓంకారపూర్వంబై- యార్తినివారకంబ
యిన- నామంత్రంబు నెల్లప్పుడు స్మరింపుచుండుము. యేనరుండైన నా
మంత్రంబు- జపించుచుండు - నాతండు దేహాంతంబున- సకలపాపంబు
లంబాసి- నాతని సమీపంబున- పిశాచగ్రహ భయంబులు- రాక్షసచో
ర వ్యాఘ్రాదిబాధలు- జేరవెరచు. యీపుణ్యకోటి విమానదర్శనంబు-
జేసిన వారలకు- భూతరక్షః పిశాచాదిభయంబులులేవు. ఈరహస్యంబ
యిన మనల సంవాదంబు బఠించువాడును- వినువాడును-నాభక్తులగుదు

గుహ్యం సంవాదంపుణ్యమద్భుతం । కీర్తయేచ్ఛృణుయాద్వాపి మద్భ
క్తస్సభవిష్యతి ॥ ౪౬ ॥ ఇత్యుక్తస్తుతదాబ్రంహా విష్ణునాప్రభవిష్ణునా । గ
గమనాయమతించక్రే తదాజ్ఞాంపరిపాలయన్ ॥ ౪౭ ॥ ప్రదక్షిణంపరిక్ర
మ్య ప్రణిపత్యపునఃపునః । ప్రేక్షమాణోముఖంవిష్ణో ర్నిజగామశనైశ్శ
నైః॥ ౪౮॥ యావత్సత్యవ్రతక్షేత్రేన్యవసత్కమలాసనః । తావత్కాం
చీముపాగమ్య పురీంపరమభాస్వరాం ॥ ౪౯ ॥ న్యవసత్ప్రాణినస్సర్వేబ్ర
హ్మలోకనివాసినః । సమర్చయంతో దేవేశంవరదంభక్తవత్సలం ॥౫౦॥
తైస్సర్వైస్సహితోబ్రంహాకృతకృత్యస్తదామునే। ప్రణమ్యశిరసాదేవంప్ర
యయౌస్వాలయంప్రతి ॥ ౫౧ ॥

అథసురమునిసిద్ధైస్సేవ్యమానఃకృతాత్మా విగళితభయశోకక్రోధమో
హాభిలాషః నవమృదుగళకంఠైఃకిన్నరైర్గీయమాన స్సరసిజవనసూతి
ర్ధామభూయఃప్రపేదే ॥

ఇతి బ్రాహ్మ్యపురాణే భృగునారదసంవాదే శ్రీహస్తిగిరి
మాహాత్మ్యే - హిరణ్యగర్భప్రయాణంనామ
దశమోధ్యాయః.

రు. అనిఇవ్విధంబున వరదుండు పలికినవిని పద్మసంభవుం డాదేవదేవున
కనేక- ప్రదక్షిణ నమస్కారంబులుచేసి-యాతని ముఖంబు జూచుచు-నతి
ప్రయాసంబున వెడలి- సకలముని సమేతుండై- కిన్నరీగానంబు లువినుచు
తనలోకంబునకుంబోయె.పూర్వంబున సత్యలోకవాసులెల్ల- పితామహు
తోగూడివచ్చి యాతండుండుపర్యంతంబు- కాంచీపురంబున- వరదుంపూ
జించుచునుండి యానలువంగూడి- వారెల్ల మరల బ్రంహలోకంబుజేరిరి.

ఇది బ్రాహ్మ్యపురాణంబునందు - భృగునారదసంవాదంబున-
హస్తిగిరి మాహాత్మ్యంబునందు - బ్రహ్మ తనలో
కంబునకుం - బోవు కథగల
దశమంబైనయధ్యాయము.

భృగుః ॥ తస్మిన్ కృతయుగేతీతే గతేసరసిజాసనే । త్రేతాయాంతుగ
జేంద్రేణకథంతత్రార్చితోహరిః ॥ ౧ ॥ నారదః ॥ గతేతస్మిన్ సురజ్యేష్ఠే
క్షేత్రేసత్యవ్రతేహరిః । అతిష్ఠద్వరదోనిత్యైర్దివ్యైఃపరిజనైర్వృతః॥ ౨॥
గరుడఃపక్షిరాట్చైషోవిష్వక్సేనాదయస్తదా । సుదర్శనశ్శుభగవాన్ చ
క్రరూపోమహాద్యుతిః ॥ ౩ ॥ పాంచజన్యోజలాధీశశ్శంఖరూపోమహాధ్వ
నిః । కౌమోదకీచతచ్ఛక్తిస్సర్వదుష్టభయంకరీ॥ ౪ ॥ పద్మాఖ్యోవసుధా
ధీశోమహానంబుజరూపధృక్ । శార్ఙ్గాఖ్యోగగనాధీశోధనుర్వేదధరోమ
హాన్ ॥ ౫ ॥ కౌస్తుభోధివసాధీశోమణిరూపధరశ్శివః ॥ సర్వేషామీశ్వరీ
లక్ష్మీఃపద్మహస్తాయశస్వినీ ॥ ౬ ॥ వసుంధరాచచార్వంగీనీలోత్పలద
ళేక్షణా । విష్వక్సేనోమహాతేజాగణానామీశ్వరోవ్యయః ॥ ౭ ॥ తదధీ
నాస్తథైవాన్యేపరిపారాస్సహస్రశః । స్వాధికారేషునిరతాదేవరాజం
నిషేవిరే ॥ ౮ ॥ మహద్వనమభూద్దుర్గంతదాకాంచీమహాపురీ । సింహ
వ్యాఘ్రమృగాకీర్ణఘోరవింధ్యాటవీయథా ॥ ౯ ॥ మహాగహ్వరదుర్గ

భృగువు నారదుం గాంచి వో మునీంద్రా - కృతయుగంబు గడచిన-
త్రేతాయుగంబందు - గజేంద్రుం డెవ్విధంబున - వరదుం బూజించె-దా
ని నెరుంగింపుమనిన నారదుండిట్లనియె. వో మహాత్మా- వినుమట్లునలువ
తనలోకంబునకేగిన త్రేతాయుగాదియందు వరదుండు - పక్షిరాజగు గ
రుడుండును - మహాకాంతియుతంబైన సుదర్శనచక్రంబును - జలాధీ
శంబై మహాధ్వనిసనాథంబై వెలయు పాంచజన్యంబును - సకల దుష్టభ
యంకరంబైన కౌమోదకియును - సకల రాక్షసవినాశకారియగు నంద
కంబును- ధనుర్వేదధారియగు శార్ఙ్గంబును - విష్వక్సేనాది పరిజనులును
సర్వైశ్వర్య దాయినియగు లక్ష్మీదేవియు నీలోత్పలాభయగు వసుంధర
యు - మొదలగువారెల్ల సేవింపనతివైభవంబుననుండె - నంతబహు
కాలంబు గడచిన- నాకాంచీపురంబెల్ల వింధ్యారణ్యంబురీతియతిభయంక
రారణ్యంబయ్యె- చందనాగరుపున్నాగ చంపకాది బహువృక్షసమేతం

షే సర్వర్తుకుసుమోచితే । కోకిలాలాపలలితేమత్తషట్పదనాదితే ॥ ౧౦ ॥ మత్తమాతంగసంఘుష్టపద్మకాననశోభితే । హంససారసనన్నాదేకిన్నరీగణనాదితే ॥ ౧౧ ॥ సిద్ధచారణగంధర్వయక్షవిద్యాధరాన్వితే । చందనాగరుపున్నాగచూతచంపకసంవృతే ॥ ౧౨ ॥ స్నిగ్ధగంభీరమధురమయూరస్వననాదితే । విశుద్ధసలిలోపేతదీర్ఘికాశతశోభితే ॥ ౧౩ ॥ నదీపులినవిశ్రాంతరాజహంసోపశోభితే । తరుణార్కద్యుతిస్మేరపంకజామోదసంవృతే ॥ ౧౪ ॥ స్ఫురత్పాటలకల్హారకైరవోత్పలకాననే । స్మేరకేసరసౌగంధికజితామరనందనే ॥ ౧౫ ॥ వికసత్కేతకీసంగమందమారుతసౌరభే । కదాచిల్లీలయాసార్ధంలక్ష్మ్యాలక్ష్మీపతిర్మునే ॥ ౧౬ ॥ సంచచారవనేతస్మిన్ సర్వర్తుకుసుమోచితే । క్రీడన్నైవసనదీతీరేపుణ్యావృక్షసమాశ్రితే ॥ ౧౭ ॥ ప్రవివేశవనంఘోరంలక్ష్మ్యాసహజనార్దనః । ఘర్మాభితప్తాంవసుధామసించజ్జలదాస్తదా । తత్రైవకర్దమక్లిన్నానభవేత్సావనస్థలీ ॥ ౧౮ ॥ యత్రయత్రచరేత్తస్మిన్ వనేలక్ష్మీసహాయవాన్ । తత్రతత్రచచారోచ్చైఃపక్షౌవిస్తార్యపక్షిరాట్ ॥ ౧౯ ॥ చరత్యఖిలలోకేశలీలయైవతదావనే । చరితార్థాభవన్ సర్వేతంద్రష్ట్వావనచారిణః ॥

బై సర్వర్తుధర్మంబులుగల్గి కోకిలారావ సుందరంబయి మత్తషట్పఝుంకారంబులుగల్గి మత్తమాతంగ భయంకరంబయి - సిద్ధచారణగంధర్వసేవితంబై - నిర్మలజలసంయుత దీర్ఘికాశతసమేతంబై - నదీపుళినదేశంబుల విహరించు రాజహంసలుగల్గి - అరుణకిరణస్ఫురత్కమలామోదంబులుగల్గి సుగంధనిర్జితామర నందనంబై - కేతకీగంధసుగంధమారుతసేవితంబయి - మనోహరంబగు నావనంబున నొకనాడు వరదుండు లక్ష్మీదేవింగూడి వినోదంబుగా వేగవతీ తీరంబున విహరింపుచుండ - ఘర్మతప్తంబయిన భూమియందెల్ల వలాహకంబులు వర్షించెనా విష్ణుదేవుండు సంచరించు చోటెల్ల - గరుడుండు తన రెక్కలంగప్పుచుండె నంత వనచారులెల్ల - నా మహామహుంగాంచి కృతార్థుల

౨౦ ॥ విచిత్రకుసుమాకీర్ణాం ప్రసన్నసలిలాశయాం । స్ఫురత్కమలకల్హా
రచరన్మీనకులాకులాం ॥ ౨౧ ॥ ఘనశైవలసంఛన్నాం మహాహ్రదసమా
కులాం । నదీం వేగవతీం దృష్ట్వా ప్రహర్షమతులం యయౌ ॥ ౨౨ ॥ చర
త్యఖిలలోకేశే శేషీతుమాణే వనస్థలీం । ససృజుః పుష్పవర్షాణి స్థలే వన్యస్థలీ
రుహాః ॥ ౨౩ ॥ రరాజ తరుభిర్ముక్తైః పుష్పైశ్చ సుమనోహరైః । సత్యవ్రత
మహీ సర్వా నభస్తారాంకితం యథా ॥ ౨౪ ॥ సహకల్హారసంభేదసం
వృతామోదశీతళః । పవనః పూగకాంతారసంగమందగతిర్వవౌ ॥ ౨౫ ॥
న తతాప తిఘర్మాంశురంశుమానపి తద్వనే । పూర్ణబింబశ్చకాశేందుర్వ
నే చరతి మాధవే ॥ ౨౬ ॥ వాసంతికాని శరది వసంతే శారదాని చ । స
మృద్ధాన్యభవంస్తత్ర సన్నృతుశ్చ ముదాన్వితాః ॥ ౨౭ ॥ లక్ష్మీం లక్ష్మీపతిం దృ
ష్ట్వా మేఘం సౌదామనీం యథా ॥ ౨౮ ॥ యే తు తస్మిన్ వనే పూర్వం నిర్మి
తా విశ్వకర్మణా । తాస్సర్వాః కుముదాంభోజైర్విచేరుర్గృహదీర్ఘి
కాః ॥ ౨౯ ॥ మత్తద్విపగణాస్తస్మిన్ విచేరుశ్చ మహావనే । విచేరుర్మృగ
యూథాని నవశాద్వలభూమిషు ॥ ౩౦ ॥ మాధవీమల్లికానాగాః కేతకీకర
వీరకాః । మందారాశ్చ మధూకాశ్చ నీపాః కురవకాస్తథా ॥ ౩౧ ॥ వంజు

లైరి - వృక్షంబులెల్ల పుష్పంబులు వర్షించె - నాభూమియెల్ల తారా
గణయుతంబయిన నభంబురీతిం బ్రకాశింపుచుండె - కమలకల్హారామో
దశీతలుండయి పవనుండు వీచె. సూర్యుండు తపింపకుండె - పూర్ణచంద్రుం
డు ప్రకాశించె - వసంతంబున శరత్కాలధర్మంబులును - శరత్కా
లంబున వసంతకాలధర్మంబులుం గల్గియుండె - మేఘవిద్యుల్లతలభం
గిం బ్రకాశించు నాలక్ష్మీనారాయణులం జూచి యెల్లవారు సంతసంబునం
దేలిరి - యావనంబున పూర్వంబు విశ్వకర్మనిర్మితంబులైన దీర్ఘికా
లెల్ల కుముదాంభోజలలితంబులై ప్రకాశించె - చిత్రవిచిత్రంబులైన మృ
గసమూహంబులు నవశాద్వలభూముల సంచరించె నిట్లు సర్వలోకనా
యకుండయిన దేవదేవుండు యావనంబునంగల విచిత్రంబులెల్ల లక్ష్మీదే

లాశ్చతపత్రాక్ష్యఖభూవుఃపుష్పశాలినః । తత్సర్వందర్శయత్ దేవై్యచచా రవరదోవనే॥ ౩౨॥ సర్వలోకేశ్వరస్సాక్షా దక్షయోవిశ్వకృద్విభుః । విని వృత్యతథాతస్మాత్ తయాసహమనోహరాత్ ॥ ౩౩ ॥ అనంతసరస స్తీరం సకదాచిత్సమభ్యధాత్ । తస్యపశ్చిమతీరేతు తపస్యంతంతపోధనం॥ ౩౪॥ దదర్శసుమహాభాగం దివ్యందేవపురోహితం । తిష్ఠంతమేకపాదేన బాహూవిక్షిప్యచోర్ధ్వగౌ ॥ ౩౫ ॥ ఉత్పింజరజటాహారం త్వగస్థిస్నాయు బంధనం । ఉదీక్షమాణమనిశం విమానంపుణ్యవర్ధనం ॥ ౩౬ ॥ జపం తంసతతంవాచా గాయత్రీంవేదమాతరం । నివాతదీపనిష్కంపం ని ర్ద్వంద్వంనిష్పరిగ్రహం ॥ ౩౭ ॥ నిర్మలంనిరహంకారంక్రోధలోభవి వర్జితం । క్షుత్పిపాసాదిభిర్దుఃఖైః పీడితంచాప్యచంచలం॥ ౩౮ ॥ సత తందంశమశకైఃపీడ్యమానమనాకులం । ఆత్మవత్సర్వభూతాని పశ్యం తంమునిపుంగవం ॥ ౩౯ ॥ తందృష్ట్వాసహసాతస్య సమీపంససమభ్య గాత్ । శ్రియాచసహతన్వంగ్యా భూత్వాషోడశవార్షికః ॥ ౪౦ ॥ రాజలక్షణసంపన్న స్సర్వాభరణభూషితః । పద్మపత్రవిశాలాక్షః చం

వికింజూవుచు కొంతప్రొద్దువిహరించి యనంతసరోవర తీరంబుజేరి - యందు యేకపాదంబుననిలిచి యూర్ధ్వబాహుండయి పుణ్యకోటివిమా నంబుదలంచుచు వేదమాతయగు గాయత్రింజపించుచు నివాతదీపంబు భంగినొప్పుచు నిర్ద్వండునునిరహంకారుండును క్రోధలోభవర్జితుం డును అచంచలుండునునై నిరంతరంబు మశకాదులపీడింపంబడియు - ఆనాకులుడయి సమస్తభూతంబుల నాత్మసమానంబులుగా నెంచుచు నతి ఘోరతపంబు చేయుచును నిరూపుండైయున్న దేవగురుం గాంచి లక్ష్మీదేవియుం దానును పదియారువత్సరంబులుగల మనుష్యరూపంబుల దాల్చి సర్వరాజలక్షణసమేతుండై సర్వాభరణభూషితుండై పద్మపత్ర విశాలనయనంబులుగల్గి చంద్రబింబ సమానముఖంబువెలుంగ - హంసవి ధంబుననడుచుచు సర్వాభరణభూషితయైవెలుంగు లక్ష్మీదేవి సేవింప

ద్రబింబసమాననః ॥౪౧॥ సదృశీతస్యతన్వంగీ హంససుందరగామినీ । చ
చార పార్శ్వతస్తస్య సర్వాభరణభూషితా ॥ ౪౨ ॥ తమువాచతపస్వం
తం భగవాన్భూతభావనః । సమస్తజగదాధారః సదారోమానుషాకృ
తిః ॥౪౩॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ కస్త్వంతపసిదుర్ధర్షే వర్తసేవిజనే
వనే । కింత్వయాప్రార్థితంబ్రహ్మన్ వదస్వయదిరోచతే ॥౪౪॥ ఇత్యుక్త
స్సతదా తేన తాపసోమునిసత్తమః । ఉపరమ్యసమాధేస్తం ప్రత్యువాచ
పురఃస్థితం ।౪౫॥ బ్రాహ్మణః ॥ రాజపుత్రమయాకింతే ।బ్రాహ్మణేనతపస్వి
నా । గచ్ఛగచ్ఛవనాదస్మాత్సింహవ్యాఘ్రభయాకులాత్ ॥౪౬॥ కిమర్థమ
నయాసార్థం వర్తసేత్రనిరాయుధః । మనుష్యానాత్రవర్తంతె సిం
హత్రస్తామహావనే ॥౪౭॥ కింయువామనుజానంతే బాంధవావనగోచరా।
కిమర్థంనిర్జనేబాల్యా దాగతౌనిర్భయావిహ ॥౪౮॥ అత్రైవబహవో
వ్యాఘ్రాః క్షుధార్తా ఘోరదర్శనాః । మామాదాన్నైవనిస్సార మి
తిమత్వాచతత్యజుః ॥౪౯॥ తావదస్మాదితోగచ్ఛ నస్థాతవ్యంక్షణంత్వయా
ఆగమిష్యంతితేవ్యాఘ్రాః క్షుధార్తాసలిలార్థినః ॥ ౫౦ ॥ ఇత్యుక్తస్సేన
విప్రేణ దేవరాజఃశ్రియఃపతిః । ఈషదుత్స్మయమాన స్తంపునర్వచన
మబ్రవీత్ ॥ ౫౧ ॥ శ్రీభగవాన్ ॥ అరణ్యేవాగృహేవాపి నిర్భయంతప

చుండ - నామునితో ఓబ్రాహ్మణోత్తమా - యీవిజనంబైన యరణ్యం
బున నిట్టియుగ్రతపంబేమిగోరిచేసెద వెరింగింపుమనిన నాతాపసుండిట్ల
నియె - ఓరాజనందనా నీవు నిరాయుధుండవై సింహవ్యాఘ్రాది ఘోర
మృగభయకరంబగు నీయడివికి వనితంగూడి యేలయరుదెంచితి బాలభా
వంబున నిర్భయుండవై యిందేలసంచరించెదవు - నీవచ్చుట నీబంధుజనం
జనంబులెరుంగరే - యిచ్చట వ్యాఘ్రాదులు - నాశరీరంబ నిస్సారంబని
విడిచియున్నవి - నవి జలపానార్థంబైవచ్చు - నినుంగాంచిన పీడించు -
నిందేలనుండెద వతివేగబొమ్మనిన నావరదుండునవ్వుచునిట్లనియె-ఓతాప
సోత్తమా సర్వభూతహితంబుగోరి సర్వభూతాభయప్రదులకు మాకర

తాంబర । యత్రకుత్రచవర్తేహం నభయంమేకదాచన ॥౫౨॥ అభ
యంసర్వభూతేభ్యో యః ప్రయచ్ఛతిసర్వదా। కుతస్తస్యభయంభూయా
త్సర్వభూతహితైషిణః ॥౫౩॥ యత్త్వయా పృష్టస్త్వంమయాపూర్వం తద్వద
స్వతపోధన । మహాకౌతూహలంతస్య శ్రవణేమమజాయతే ॥౫౪॥
బ్రాహ్మణః ॥ భరద్వాజసుతస్యాహం పౌత్రోయంప్రజితఃసుతః । జా
తిస్మరోస్మిదేవానాం గురుఃపూర్వత్రజన్మని ॥౫౫॥ బహూన్యబ్దసహస్రా
ణి ఘోరేతపసితిష్ఠతః । మమాత్రైవవ్యతీతాని నిజనేపుణ్యవర్ధనే॥౫౬
తపశ్చరణహేతుర్మే శృణుష్వకథయామితే । యదికౌతూహలంశ్రో
తుం విద్యతే రాజపుత్రక ॥౫౭॥ పరిత్యక్తామయాపూర్వం శ్వవధూఃశర
ణంగతా । తద్దోషక్షాళనాయైవ క్రియతేత్రమయాతపః ॥౫౮॥ అత్రయ
త్క్రియతేకర్మ పుణ్యాపాపాత్మకంనరైః । జ్ఞానతోజ్ఞానతోవాపి య
త్సమ్యక్ ధృతికోవిదః ॥౫౯॥ పశ్యైతదఖిలంవస్వవిమానమతిద్యుతి । బ్ర
హ్మకోటీతివిఖ్యాతం స్మరణాదేవముక్తిదం ॥౬౦॥ స్వయంవ్యక్తమిదంధా

న్యంబునంగాని గృహంబునంగాని సంచరించిన భయంబెల్లఁ నీవృ
త్తంబెఱింగింపుమనిన నామునియిట్లనియె- ఓరాజనందనా నేభరద్వా
జపుత్రునకుం బౌత్రుండ- నేపూర్వభవంబున దేవతాగురువగు బృహస్ప
తిని నాకు పూర్వజన్మజ్ఞానంబుగలదు - నేననేకకాలంబునుంచి తపంబు
జేయుచున్నవాఁడ - నేతపంబుజేయుటకుం గారణంబువినుము - పూర్వం
బున నన్నుశరణంబుజొచ్చి నశ్వవనితంగర్వంబునంగొట్టితి నాపాపశాం
తికై యిట్టి యుగ్రతపంబుజేసెద - యీక్షేత్రంబునంజేసి కర్మంబులు
కోటిగుణితంబుగా ఫలంబిచ్చు - ఓబాలకా యమితకాంతియుతంబయిన
విమానంబదెజూడుము దానిస్మరించిన సకలపాపంబులునశించు యీక్షే
త్రంబున బ్రహ్మదేవుం డశ్వమేధంబొనర్చె నిందు వ్యక్తరూపుండై వర
దుండున్నవాఁడు - నేపూర్వంబునజేసిన పాప బాహుళ్యంబున నాదృష్టి
గోచరుండు గాకున్నవాఁడు-గాన నాపాపంబెల్లనశింప నీతపంబుజేసెద-

తు మహాయమేధేమహాత్మనః । అస్మిన్ హిభగవాన్ విష్ణుః వ్యక్తరూపశ్చ తుర్భుజః ॥ ౬౧ ॥ నమయాశక్యతేద్రష్టుం పాపసంవృతచేతసా । అత స్త్వందృష్టకామోహం తపామ్యహమకల్మషః ॥౬౨॥ కరిష్యేత్రతపోఘోరం నమేనిష్కృతిరన్యథా । బహవస్తాపసావిష్ణు ముపాస్యేహగతాం హసః ॥౬౩॥ విముక్తాకర్మబంధేభ్యః పరాంసిద్ధిమరోగతాం । అత్రవిష్ణుముపాస్యైవ నిర్వాణంద్వావితమత్సరాః ॥౬౪॥ యోగసిద్ధింపరాంప్రాప్తా యోగినోబహవఃపురా । చతుర్బాహురుదారాంగః పీతవాసాశ్చతుర్భుజః ॥ దివ్యైపరిజనైరస్మిన్ పూజ్యతేగిరిమూర్ధని ॥౬౫॥ నసశక్యోత్రసంద్రష్టుం నరైర్దురితకారిభిః । స్వధర్మనిరతాశ్శాంతా స్తంపశ్యంతిజనార్దనం ॥౬౬॥ చరంతివిష్ణుభూతాని బహూన్యత్రాభితోవనే । తానిపాపసమాచారం దృష్ట్వానిఘ్నంత్యసంశయః ॥౬౭॥ అత్రగక్షఃపిశాచాద్యా నవర్తంతేకదాచన । విష్ణుదూతపరిత్రాసాః పరితోయోజనద్వయే ॥ ౬౮ ॥ త్వమస్మిన్ సరసిస్నాత్వా కృతకృత్యోనయాసహ । ప్రణమ్యవరదంతత్ర ప్రార్థయస్వాభివాంఛితం ॥ ౬౯ ॥ రాజ్యంవా విజయంవాథ పుత్రాన్వాథయదిచ్ఛసి । తత్సర్వంప్రార్థితోదేవ । స్తవదాస్యత్యసంశయః ॥ ౭౦ ॥ మహాభాగ స్త్వమస్మిన్ కి మాగతోస్యనివారితః। దుష్ప్రధర్షోఽహ్యయందేశః । ప్రవేశోహ్యయతాత్మనా ॥ ౭౧ ॥ తవసంద

నీక్షేత్రంబున ననేకమునులుతపంబులుచేసి కర్మబంధంబులంబాసి యోగసిద్ధింబొందిరి - యీపర్వతశిఖరంబున వరదుండు దివ్యపరిజనంబులుగొల్వనుండు నావంటిపాపకములకు గానంబడడు - స్వధర్మమార్గంబుననుండి శాంతులైతపంబుజేయువారలా దేవదేవుంగాంతురు-యిచ్చట యోజనద్వయంబువరకు విష్ణుదూతలు సంచరింపుచు పాపంబులహరింపుచుందురు - వారిభయంబున నిచ్చట రక్షఃపిశాచభయంబులులేవు - నీవీ సరోవరంబున నీభార్యంగూడి స్నానంబుజేసి వరదునకెరగ వాంఛితంబువేడుము- మోక్షంబుదేదిగోరిన దానినెల్ల నీదేవుండిచ్చు- గాన రాజ్యం

శయనా నాసీ త్ప్రసిద్ధంమనోమమ । ఇత్యుక్తోమునినా తేన స్మయమాన ముఖాంబుజః ॥ ఆరురోహ శ్రియాసార్ధం హస్త్యద్రిశిఖరంతతః ॥౨౨॥ భృగుః ॥ శ్రియాసార్ధంహృషీకేశః తస్యప్రత్యక్షతాంగతః । అదత్త్వైవ స్వయంకించిదిష్టమర్థంగతవాంస్తదా ॥౨౩॥ నారదః ॥ గుహ్యమేతత్త్వయాపృష్టం శ్రోతవ్యంహితకాంక్షిభిః । కథయామ్యధునాసమ్య క్ఛృణుష్వసుసమాహితః ॥౨౪॥ సర్వదాసర్వగోవిష్ణు రచ్యుతఃపురుషోత్తమః । నతేనరహితంకించి ద్దృశ్యతేశ్రూయతేపివా ॥ ౨౫ ॥ యథాతైలంతిలే సర్పిః దధ్నిదారుష్వివానలః । అదృశ్యస్సర్వభూతేషు తథాసర్వగతో హరిః ॥౨౬॥ మథనాద్వ్యర్థ్యధాతాని సువ్యక్తంయాతియత్నతః । భక్తిని మథితేనైవ వ్యక్తింయాతితథాహరిః ॥ ౨౭ ॥ కరస్థంనైవజానాతి యథాంధోరత్నముత్తమం । తమసామాథమనసో నైవజానంతికించన॥౨౮॥ తిరోదధృతిపాపాని విష్ణుసందర్శనేనచ । తేషునష్టేషుతస్యైవస్వయం భాతిజనార్దనః ॥౨౯॥ సతతంవేష్టిభిఃపాపై ర్దుస్తరైర్బ్రాంహణోగురుః

బును విజయంబు సవేడుము- నీవు మహాసుఖంబుగలవాడ వెందులకేలవచ్చితివి - యీప్రదేశం బెట్టివారికగమ్యంబు - నిన్నుంజూచిన నామనం బ్రసన్నంబుగా నున్నదనిన - వరదుండు నవ్వుచు భార్యంగూడి హస్తిగిరిశిఖరం బెక్కెనననవిని భృగుమహర్షి యిట్లనియె - ఓనారదా నాదేవగురువునకు వరదుండు శ్రీసమేతుండై ప్రత్యక్షంబయ్యును - నాతనికేమియు నేలనొసంగండయ్యె దాని నెరుంగింపవేయనిన నారదుండిట్లనియె - ఓమహాత్మా యతిరహస్యంబైన దాని నడిగితివి-హితంబుగోరువారు దీనిని వినందగు నెరింగించెద సమాహితచిత్తుండవై వినుము - విష్ణుదేవుండు దారువులవెలుంగు నగ్నిరీతి తిలంబులనుండు తైలంబువిధంబున సర్వంబున నదృశ్యుండై యున్నవాడు - అతండులేని చోకటుటియులేదు - భక్తిచే నాతనినెరుంగందగు-అంధుండు కరస్థంబైనరత్నంబు నెరుంగని యట్లమూఢుండు తమోవృతుండై సర్వగతుండైన విష్ణు నెరుంగఁజాలడు జను

ఆతో దృష్ట్వై వశపురత్రో నైవజానాతికించన ॥౭౮॥ అనస్తత్సంనిధింగత్వా తేనచాష్టాష్యసంవృతః। నతస్మైదర్శనయామాసస్వకంరూపంతథాహరిః॥

ఇతిశ్రీ బ్రాహ్మ్యపురాణే హస్తిగిరిమహాత్మ్యే
వరదబృహస్పతి సంవాదో నామ
ఏకాదశోధ్యాయః.

భృగుః ॥ కథం దేవగురోర్బ్రహ్మన్ మహాతః పాపసంభవః । తారితో యన్నిమిత్తంస దేవరాజస్యదర్శనే ॥౧॥ నారదః॥ పురాదేవసభామధ్యే మహేంద్రస్సముపావిశత్ । సర్వైః పరివృతో దేవైః బృహస్పతిపురోగమైః ॥౨॥ వసిష్ఠప్రముఖాస్సర్వే మునయస్సంశితవ్రతాః । ఉపతస్థుస్తదా సర్వేమహేంద్రమమితద్యుతిం ॥౩॥ మునిభిఃకథితాఃపుణ్యాఃకథాశ్శుశ్రా

లకు పాపంబులు విష్ణుదర్శనంబున కడ్డంబగు పాపంబులునశించిన నాదేవు నెరుంగందగు - గాన నాదేవగురుండనేకపాపంబులు జేసినవాడుగాన - నాదేవదేవుండైన వరదుంజూచియు నెరుంగండయ్యె - వరదుండును నాతనికిప్రత్యక్షుండయి మాటలాడియు - తన నిజరూపంబు చూపండయ్యెను.

ఇది బ్రాహ్మ్యపురాణంబునందు హస్తిగిరిమాహాత్మ్యంబున -
వరదరాజ బృహస్పతిసంవాదరూపంబైన పదు
నొకండవ యధ్యాయము.

భృగువు నారదుంగాంచి యోమహాత్మా దేవగురుండైనబృహస్పతి కట్టిపాపం బెట్లుగల్గె పిమ్మటనది వరదదర్శనంబున నెట్లునశించె నాతెరంగెరుంగింపుమని వేడిన నారదుం డిట్లనియె.

పూర్వంబున దేవేంద్రుండు గురువుతోగూడి సకలదేవతలు వసిష్ఠాదిమునులుగొల్వ-నిండుగొలువైయుండ సకలపుణ్యకథలు వినుచుండుత

వవృత్రిహా । ప్రసంగాత్కథయామాసుర్నియమంచసతాంమతం ॥౪॥ ధ
ర్మనిర్ణయశుశ్రూషు మునీనాంభావితాత్మనాం । తానపృచ్ఛన్మునీం
స్తత్ర సురశ్రేష్ఠశ్శచీపతిః ॥౫॥ ఇంద్రః ॥ కశ్చిత్స్వగృహసంవాసీ సదా
చారరతోవశీ । ఇష్టాపూర్తాదికంకుర్వన్ దైవపిత్ర్యరతస్తథా ॥౬॥ క
రోతినియతస్సమ్యగతిథీనాంచసత్క్రియాః । హిరణ్యధాన్యవస్త్రాణిశ్రో
త్రియేభ్యోదదాతిచ ॥౭॥ ధర్మావిరోధేనాదత్తే క్షేత్రాణిచధనానిచ ।
తపస్స్వాధ్యాయనిరతో యతవాక్కాయమానసః ॥౮॥ సాంఖ్యయోగప
రోనిత్యం కర్మయోగపరస్తథా । అధ్యాత్మనిరతోనిత్యం సర్వభూతా
భయప్రదః ॥ స్వదారనిరతశ్శాంత స్సర్వభూతహితేరతః ॥౯॥ నివృత్తా
సత్కథాలాపః కామక్రోధవివర్జితః । ధర్మేణోత్పాద్యపుత్రాంశ్చవ
ర్తేతేనియతాత్మనా ॥౧౦॥ కశ్చిత్పుత్రకళత్రాదీన్విహాయవిగతస్పృహః ।
తీర్థయాత్రాపరోనిత్యం దేహమాత్రపరిగ్రహః ॥౧౧॥ వ్రతోపవాసని
రతో మృదుశ్శాంతోజితేంద్రియః । శీలాచారరతోమానీనిర్ద్వంద్వోవీత
మత్సరః ॥ ౧౨ ॥ నిష్పరిగ్రహవాన్ధీరో మితభుక్సత్యసంగరః । జపశీ

రి మునీంద్రులంగాంచి యిట్లనియె-ఓతపస్వులారా ఒకండు తనగృహాం
బుననుండి సదాచారంబులుగల్గి యజ్ఞయాగాదులం జేయుచు అతిథిపూజ
లు గావించుచు - సద్ద్విజులకు గో- భూ - హిరణ్యాది దానంబులిచ్చుచు -
యతవాక్కాయ మానసుండై నిత్యకర్మరతుండై సర్వభూతాభయ
ప్రదుండై సాంఖ్యయోగంబుగల్గి స్వదారరతుండై కామక్రోధంబులమా
నియ సత్కథలవినక ధర్మమార్గంబున పుత్రులంగాంచి యుండువా
డు - మరియొకండు నిరీహుండై పుత్రకళత్రాదులవిడిచి స్వదేహపోషణం
బు జేయుచు తీర్థంబులాడుచు వ్రతంబులాచరించుచు జితేంద్రియుండై
శీలాచారంబులుగల్గి శాంతినొంది సత్యంబెనాడుచు మితభోజనుండయి
యన్నంబు భుజించుటమాని అతిథిపూజలాచరింపక పుణ్యక్షేత్రంబుల
శ్రాద్ధాదులంజేయుచు - శ్రోత్రియులకు యథాశక్తినొసంగుచు - తప

లోవిసృష్టాన్నః విముక్తాధితిపూజకః ॥ ౧౩ ॥ పుణ్యక్షేత్రేషుసర్వేషు కుర్వన్‌శ్రాద్ధాదికాఃక్రియాః । తేషుతేషుయథాశక్తి శ్రోత్రియేభ్యోదదాతిచ ॥౧౪॥ తపఃస్వాధ్యాయనిరతో జ్ఞానయోగపరాయణః । నగరగ్రామతీర్థేషు పావనేషుసమంతతః ॥౧౫॥ చరన్ననియతావాసో యథాలబ్ధాశనశ్శుచిః । వర్తతేనిరహంకారో భయశోకవివర్జితః ॥౧౬॥ ద్వయోఃపురుషయోరిద్ధం సతతంవర్తమానయోః । యుష్మాభిఃకథ్యతాం సమ్యక్ కశ్శ్రేష్ఠఇతితాపసాః ॥ ౧౭ ॥ నారదః ॥ ఇతితద్వచనంశ్రుత్వా సందేహానామహర్షయః । అగ్రేతస్తంసమాసీనం బృహస్పతిమథాబువన్ ॥౧౮॥ త్వమస్మాకంసురాణాంచ గురుహీతవస్వతేమతః । అతస్త్వం వదనిశ్చిత్య పృచ్ఛతేబలశత్రవే ॥౧౯॥ సచమత్వాగృహావాస మసారమితితత్వతః । తీర్థయాత్రాపరశ్శ్రేష్ఠ ఇత్యువాచబృహస్పతిః ॥ ౨౦ ॥ తచ్ఛ్రుత్వామునయస్సర్వే బృహస్పతిసమీరితం । బభూవుఃక్రోధనాఃస్తోదేవాశ్చపరమర్షయః ॥౨౧॥ గురుణాభాషితంయత్తు శ్రుతిస్మృతివిగర్హితమితినిశ్చిత్యసహసా । తమూచుశ్చమహర్షయః ॥౨౨॥ అజ్ఞానాద్యదివాజ్ఞానా దశాస్త్రీయంత్వమేరితం । అతస్త్వంవసుధాంగత్వా జాయస్వాత్యంతదుఃఖభాక్ ॥౨౩॥ నారదః ॥ తతస్సనర్మదాతీరేకదన్నాహ

స్స్వాధ్యాయపరుండయి జ్ఞానయోగంబునొంది యొకచోటనుండక లబ్ధంబైనదానింగుడుచుచు అహంకారభయశోకంబులవిడిచియున్నవాడు-యీయిర్వురిలో శ్రేష్టుం డెవ్వం డెరుంగింపుండనిన నామునులెల సందేహంబునొంది దేవతాగురువగు బృహస్పతింగాంచి యోమహాత్మా-యీయింద్రుండడిగినదాని నీవజప్ప నర్హుండవనివేడిన బృహస్పతి వరలంగాంచి యసారంబయిన సంసారంబువిడిచి తీర్థయాత్రాపరుండయినవాడే యుత్తముండనిపలికిన నామునులెల్ల వేదనిందితంబయిన బృహస్పతివచనంబులవిని క్రోధంబున నోసురాచార్యా నీవజ్ఞానంబున యశాస్త్రీయంబులగు మాటలాడితివిగాన భూలోకంబున నతిదుఃఖభా

రకుత్సితే । బ్రాహ్మణస్యసుతోజజ్ఞే గురుమంత్రంజితోమునే ॥౨౪॥ జాత
మాత్రేతుజననీ జగామయమసాదనం । క్లేశేనమహతాపిత్రా రక్షితో
బాలకస్తదా ॥౨౫॥ మృదుశయ్యానతత్రాసీ న్నచదంశనివారకః । నచ
స్నానాదికంకాలే వవృధేశుచిసంస్తరే ॥ ౨౬ ॥ యయాకయాచిత్కృప
యా రక్షితోబాలకస్తదా । ఇత్థంసంవర్ధితోబాల్యే శయానోయత్రకుత్ర
చిత్ ॥ ౨౭ ॥ యువ్వనేదుర్భిక్షాహారోకుచేలోబహుపుత్రవాన్ । అత్యం
తసంకటేగేహే న్యవసచ్ఛోకపీడితః ॥ ౨౮ ॥ భృశంనిర్వేదమాపన్నోమ
నోరథశతాకులః । స్వబంధుభిరవజ్ఞాతో నరోజీవన్మృతోయథా॥౨౯॥
పీడితోవ్యాధిభిర్నిత్యంనకించిత్కర్తుమీశ్వరః । పూర్వజన్మవశాదేవస
ర్వశాస్త్రార్థతత్త్వవిత్ ॥౩౦॥ ఇత్థంతస్మిన్మహాదుఃఖే వర్తమానేమహా
మునే । ఆజగామనృపఃకశ్చి త్తస్మిన్గ్రామేససైనికః ॥౩౧॥ సుతస్తస్యమ
హీపస్య సప్తవర్షోమహామునే । కుంభస్థశాబకంమాతుః పార్శ్వస్థంస
దదర్శహ ॥౩౨॥ తమాదాయస్వయంబాలః కౌతూహలసమన్వితః । ఆ
గాధేసహసాగత్వా గృహేచిక్షేపదుర్మతిః॥౩౩॥ పుత్రనాశాదతిక్రుద్ధా

జనుండవై బుట్టుమని శపించిరంత-నాబృహస్పతియు నర్మదానదీతీరం
బున మంచియన్నంబు లేని మంత్రజిత్తను విప్రునకు బుత్రుండయిపుట్టె-
నాతండుపుట్టినప్పుడ తల్లిమరణంబునొందె నంత నాబాలుండు మెత్తని
శయనంబును స్నానంబును లేక యశుచియై మశకాదుల పీడింపంబడుచు-
వారివారిచే రక్షితుండయి - బాల్యంబెల్ల సకలకష్టంబులనొంది యౌవ
నంబున కట్టుబట్టలు లేక బహుపుత్రులంగాంచి దారిద్ర్యంబుచే ననేకక
ష్టంబులంబొందుచు బహువ్యాధి పీడితుండయి బంధువులెల్ల జీవన్మృతుం
డనిపలుక నిర్వేదంబుచే పూర్వపుణ్యవశంబున సకల శాస్త్రార్థంబుతె
లిసి యిట్లు దుఃఖింపుచుండ - నాతండుండు గ్రామంబున నొకనరేం
ద్రుండు నిజసేనలగూడివచ్చె నానృపునిపుత్రుం డేడేండ్లవాడా బాలుండు
తల్లింగూడివుండు కుకరపిల్లంగాంచి కౌతూహలంబుగా దానింగొనిపో

శ్చ వధూ స్తంన్నృపాత్మజం । దదంశదశనై స్తీక్ష్ణైజంఘయోరుభయోర
పి ॥ ౩౩ ॥ తతఃపరమసంక్రుద్ధా శ్శూలముద్గరపాణయః । ఆజగ్ముశ్శ్వవ
ధూంహంతుంబహవో రాజకింకరాః ॥ ౩౪ ॥ సాచవాచాగృహీత్వాన్యం
బాలకంభయవిహ్వలా । తస్యైవగేహంసహసా బ్రాహ్మణస్యవివేశహ ॥
ప్రవిశ్యాంతర్గృహంభీతా వీక్షమాణాసమంతతః । త్రాహిత్రాహీతిస
హసా బ్రాహ్మణంశరణంయయౌ ॥ ౩౭ ॥ నశంకాతద్గృహేజాతా కింక
రాణాంవిచిన్వతాం తామదృష్ట్వానివర్తంతే సర్వేనృపతికింకరాః ॥ ౩౮
వినివర్త్యంసుసంరబ్ధా స్తదన్వేషణతత్పరాః । వ్యతిక్రమంసంగతాస్సర్వే
వీధికాంతస్థలాశ్రయాః ॥ ౩౯ ॥ సతుతాంబ్రాహ్మణోభుంజన్ శ్వవధూం
పురతఃస్థితాం । కంపమానాంభయోద్భ్రాంతాం వీక్షమాణాంసమంత
తః ॥ ౪౦ ॥ సంభ్రాంతఃక్రోధసంవిష్టో నిమీలితవిలోచనః । ఉవాచవచనం
పుత్రా నయంనిర్యాస్యతామితి ॥ ౪౧ ॥ సాచభూయస్తమేవాహ బ్రాహ్మ
ణంపుత్రగృధ్నినీ । క్రోధేనమహతావిష్టం నిమీలితవిలోచనం ॥ ౪౨ ॥ శ్వ
వధూః ॥ బహిస్తిష్ఠంతిబహవ శ్శూరామాంహంతుముద్యతాః । క్షణంక్ష

యి యొకగుంటం ద్రోసిన నాశ్వవనిత యతికోపంబునవచ్చి నానరేం
ద్రుపుత్రుని తొడలం దవపండ్లంగొరికె దానింజూచి యతికోపంబున
నా రాజభటులు శూలముద్గరాదులంబూని దానింజంప నేతెంచినం
గాంచి భయంబున నాశుని మరియొకబాలు నోటగరుచుకొని నాబ్రాహ్మ
ణుని రక్షింపురక్షింపుమని శరణంబునొందె - నంత నారాజకింకరు లా
విప్రునింట నదియుంటనెరుంగక దానిపెదకుచు వీధివీధులం దిరుగుచుం
డిరి - ఆబ్రాహ్మణుండును భుజింపుచుండి భయంబున నలుదిక్కులంజూ
చుచు దనయెదుటనున్న శునింగాంచి యతికోపంబున దీనివెడలంగొట్టుం
డని పుత్రులనియోగించె నంత నాశ్వవనిత యాబ్రాహ్మణుంగాంచి - వో
విప్రా నన్నుంజంప నాయుధంబులచేబూని రాజభటులున్నవారు క్షణ
మాత్రంబు క్షమింపుమని శరణంబుజొచ్చి వేడుచున్న దానింగాంచి

మస్యామత్ర త్వామహం రక్షణాగతా ॥ ౪౩ ॥ నారదః ॥ సతుతద్వచ
నం శ్రుత్వా రోషావిష్టో భవత్పునః । తస్యాం జాం సర్వదోషాణాం బీజం దే
వపరిగ్రహః ॥ ౪౪ ॥ యతో రూపం సమాస్థాయ మానవం దుఃఖభాజనం ।
ఈదృశం వచనం ప్రాహ గుణస్సర్వదివౌకసాం ॥ ౪౫ ॥ తతస్తాం ముసలై
ర్దండైః ప్రకృత్యాంత్యంతనిష్ఠురాః బహిర్నిర్యాపయంతిస్మ తత్పుత్రా
స్తత్ప్రచోదితాః ॥ ౪౬ ॥ తాం బహిస్థాప్య సుదృఢం బబంధుశ్చ కవాటకం ।
సా చ సంస్మార దుష్కర్మ స్వకృతం పూర్వజన్మని ॥ ౪౭ ॥ తతశ్చైవజగా
గాదేమాం గాథాం చ శ్వవధూస్స్వయం । పశ్యంతీ సతతం క్రూరాన్నాగ
తాన్ నృపకింకరాన్ ॥ శూలదండప్రహరణాన్ భయార్తా పుత్రగృద్ధినీ ॥
శ్వవధూః ॥ యత్పురా మద్గృహాద్భిక్షుః పరినిర్యాపితో మయా । సహస్ర
గుణితం భూయ స్తత్తదేవోపభుజ్యతే ॥ ౪౯ ॥ యదాచరతి యత్కర్మ పు
ణ్యం పాపాత్మకం పురా । తదేవ తేన భోక్తవ్యమహో నునిశ్చయో విధిః ॥ ౫౦ ॥
జ్ఞానతోజ్ఞానతో వాపి యత్కృతం కర్మనిందితం । కర్తవ్యం సహసా త

మరల నధికకోపంబున నతిదుష్టులైన పుత్రులం గాంచి దీనిగృహంబు
వెడలం గొట్టుండని వారును నిర్దయులై రోకండ్ల - గజ్జల - దానిం గొట్టి
వాకిటం ద్రోసి కవాటంబు బంధించిరంత - నాశుని తనపూర్వజన్మకర్మం
బుదలంచుచు నేడ్చుచు భయంబున నారజభటులం జూచుచు నిట్లనియె
రచె - నేపూర్వంబున నాయింటికే తెంచిన భిక్షుకు వెళ్లం గొట్టితి - నా
పాపంబు సహస్రగుణితంబుగా నిప్పు డనుభవంబాయె - నరుండు తా
నజ్ఞానంబునం గాని జ్ఞానంబుగాని జేసినకర్మంబులకు ప్రాయశ్చిత్తం
బొనర్చవలయు - నేనరుండయిన భయంబున తన్ను శరణుజొచ్చినవారి
రక్షింపకుండు నాతని పాపంబునకు ప్రాయశ్చిత్తంబు లేదని వేదంబులం
జెప్పు - నని యివ్విధంబన నంబలుకుచున్న నాశునిం జూచి రాజకింకరు
లతికోపంబున నిర్దయులై దాని శాబకంబుతోడ ననేకవిధంబులం గొ
ట్టిరంత - నాబ్రాహ్మణుండు ధర్మసమేతంబులగు నాశునీవచనంబుల విని

స్య ప్రాయశ్చిత్తంమనీషిణః ॥౫౧॥ పరిత్యజతియోమూఢో భయార్తంశ రణంగతం । ప్రాయశ్చిత్తంనతత్రాస్తీ దితివేదానుశాసనం ॥౫౨॥ ఇతి బ్రువంతీవిప్రంతం స్మరంతీపూర్వజన్మని । మార్గమాణస్తుతాంద్రష్ట్వా నిజగ్ముర్నృపకింకరాః ॥ ౫౩ ॥ శాబకంచసమాదాయ జఘ్నురత్యంతని ఘృణాః । స్మరంతో రాజపుత్రస్య వ్యథామత్యంతనిఘృణాః ॥౫౪॥ స తుతస్యావచశ్శ్రుత్వా బ్రాహ్మణోధర్మసంహితాం । విద్యద్ధేధర్మపా శేన వేష్టితోభృశదుఃఖితః ॥ ౫౫ ॥ విచిన్వన్సర్వశాస్త్రేషు నాపశ్యత్పా పనివృత్తిం । తతస్సంతప్తహృదయ స్స్మృత్వాయామ్యాశ్చయాతనాః॥ యయాభాగీరథీతీర పుణ్యవృక్షసమాశ్రయం । తత్రోపవిష్టమద్రాక్షీ ద్భ రద్వాజంమహామునిం ॥౫౬॥ తపఃకృశితసర్వాంగం చీరవల్కలవాససం తంప్రణమ్యమహాభాగం బ్రాహ్మణోవిగతజ్వరః ॥ ౫౭ ॥ తస్మైవిజ్ఞాపయా మాస నిజంకర్మయథాతథం । సచక్షణంమునిధ్యాత్వా భరద్వాజో మహామతిః ॥౫౮॥ అన్వవైక్షత పాపానాం నివృత్తింమునిసత్తమః । త తస్తమబ్రవీద్విప్రం కృతాంజలిపుటంస్థితం ॥ ౬౦ ॥ భరద్వాజోమహాతే జాః జ్ఞాతవాంశ్చబృహస్పతిం । జానామ్యహంద్విజశ్రేష్ఠ తవపాపస్యని వృత్తిం ॥౬౧॥ మాభైషీస్త్వమితోధీర శృణుష్వవచనంమమ । అస్తి సత్యవ్రతంనామ క్షేత్రంపాపవినాశనం ॥౬౨॥ యత్రకాంచీతివిఖ్యాతా

యతిదుఃఖంబు నొంది నిర్వేదంబున సకలశాస్త్రంబుల దనపాపంబునకు ప్రాయశ్చిత్తంబు గానక సంతప్తహృదయుండయి యమబాధలందలంచి భీతుండయి భాగీరథీతీరంబునం దపంబుజేయుచున్న భరద్వాజమహాము నికడకేగి యాతనికెరఁగి తనపాపంబెరింగించిన నామునీంద్రుం డాబ్రా హ్మణుని బృహస్పతింగానెరింగి ఓవిప్రా నిన్నునేనెరుంగుదు భయంబు నొందకు నీపాపంబునకుజేయందగిన ప్రాయశ్చిత్తంబెరుంగించెద ధీరుం డవైవినుము - సత్యవ్రతంబను నొకమహాక్షేత్రంబుగల దందాచరించిన కర్మంబు సద్యఃఫలదంబగు నందుకాంచీపురంబను నొకపురంబుగల ద

పురీపుణ్యవివర్ధినీ । తత్రగత్వాపనేతవ్యం పాతకంద్విజసత్తమ ॥౬౩॥
తత్రైవాచరితంకర్మ సద్యస్సర్వఫలప్రదం । తత్రాభ్యర్చ్య జగన్నాథం
హయమేధేనకేశవం ॥౬౪॥ ప్రత్యక్షందృష్టవాన్పూర్వం పద్మయోనిః పి
తామహః । పురాదిక్కరిణస్తత్ర పూజయిత్వాజనార్దనం ॥౬౫॥ ప్ర
త్యక్షందదృశుస్సర్వే వరదంభక్తవత్సలం । తత్రైవ శేషపర్యంకే శయా
నంమధుసూదనం ॥౬౬॥ సమారాధ్యచిరంకాలం సత్యకేతుర్మహామ
తిః । ప్రత్యక్షందృష్టవానత్ర పద్మపత్రనిభేక్షణం ॥౬౭॥ సంతితత్రైవతీ
ర్థాని శతమష్టోత్తరంద్విజ । సత్యంనేకానిదివ్యాని దేవతాయతనానిచ॥
తత్తత్తస్యైవసదృశం నకశ్చిద్దృశ్యతేభువి । తత్రగత్వాస్వకంపాప మ
పమార్ష్టుంత్వమర్హసి ॥౬౯॥ సర్వదుష్కృతనాశస్తే భవితానాత్రసం
శయః । పుణ్యకోటీతివిఖ్యాతం విమానంతత్రదృశ్యతే ॥౭౦॥ తస్యదర్శన
మాత్రేణ సంప్రణశ్యంత్యఘానిచ । తన్మధ్యేపుండరీకాక్షో భగవాన్భక్త
వత్సలః ॥౭౧॥ దివ్యైఃపరిజనైర్నిత్యంపూజ్యతేత్రమహాత్మభిః । నసశక్యః
త్వయాద్రష్టుం పాపసంవృతచేతసా ॥౭౨॥ తపసాక్షాళితేపాపే తంద్ర
ష్ట్వాపూజయిష్యసి సమీపేతస్యనాగాఖ్యం సరఃకాంచనపంకజం ॥౭౩॥
తస్యతీరంసమాసాద్య కురుష్వపరమంతపః । జితేంద్రియోజితక్రోధోవి

కల్పపూర్వంబున పితామహుండు హయమేధంబొనర్ప - జగన్నాథుం
డగువరదుండై ప్రత్యక్షంబొసంగె - నచ్చట పూర్వంబున దిగ్గజంబులు
జగన్నాథుంబూజించె - మరియు సత్యకేతుండనువాడా క్షేత్రంబున బ
హుకాలంబుపద్మాక్షుంబూజించి కృతార్థుండయ్యె నచ్చటనూటనెనిమి
ది దివ్యతీర్థంబులును ననేకదేవాలయంబులును గలవు - నాక్షేత్రంబునకు
సమానంబెద్దియును లేదచ్చట పుణ్యకోటియను విమానంబొండుకలదు -
దానింగాంచిన నెల్లపాపంబులు నశించు - యావిమానమధ్యంబున నిత్య
సూరిజనంబులు గొల్వ వరదుండధికవైభవంబుననున్నవాడు - పాపంబు
జేసినవారికతనిం జూడదుర్లభంబు - నీవందు - అనంతతీర్థంబను నొకతీ

మానమవలోకయన్ ॥౭౫॥ జపస్వ జేపీం గాయత్రీం యావత్త్రేతాయుగా
వధి । తతోదివ్యం స్వకం రూపం లబ్ధ్వావిష్ణోః ప్రసాదతః । పూజయిష్యసి
తం దేవం । ద్వాపరే వేదిమధ్యగం ॥ ౭౬ ॥ నారదః ॥ ఇత్యుక్తో బ్రాహ్మణ
స్తేన భరద్వాజేనధీమతా । తం ప్రణమ్యాభ్యనుజ్ఞాతో యయౌ సత్యవ్ర
తం ప్రతి ॥౭౭॥ అనంతసరసి స్నాత్వా తస్మిన్నియతమానసః । విమానా
నాభిఖేతిష్ఠన్ చకార పరమం తపః ॥౭౮॥ అనంతసరసి స్నానాత్సముక్త
స్సర్వకిల్బిషైః । తథాపివిష్ణోః పూజార్థం కృతం తేనపరం తపః ॥ ౭౯ ॥
పూజ్యతా మాత్మనో మత్వా ద్వాపరె గురుణా హరిః । కారయామాస తేనై
వస్వయమంతర్గత స్తతః ॥ ౮౦ ॥ అత స్తత పసా విష్ణు ర్న పూజ్యో వేదిమ
ధ్యగః । అత స్తత్పూజ్యనార్హత్వం లబ్ధశ్చక్రే మహత్తపః ॥౮౧॥ తపసా
తస్య సంతుష్టో లక్ష్మ్యా సార్ధం జగత్పతిః । తేన సంభాష్య విప్రేణ య యా
మానుషరూపధృక్ ॥ ౮౨ ॥ న స్వకం దర్శితం రూపం తస్మై దత్తం న కించ
న । నచ పాపవిమోక్షాయ కారణం దర్శనం హరేః ॥ ౮౩ ॥ నిర్దగ్ధకల్మ
షోవాపి నాభక్తః పురుషోత్తమం । యథావన్నైవ జానాతి తస్మాత్తేన న
దర్శితం ॥౮౪॥ తపసశ్చరణాదేవ యేన రాశిః క్షీణకల్మషాః । తపశ్చరం
తి తే విష్ణుం ద్రష్టుకామా దృఢవ్రతాః ॥ ౮౫ ॥ న తస్తత పసా విష్ణుర్న స్త్రైశల
స్యమూర్ధని ॥ అర్చనీయ స్తత స్తేన సుతప్తం దుశ్చరం తపః ॥౮౬॥ తపో

ర్థంబుగలదు - దానితీరంబు జేరి యా విమానంబు జూచుచు జితేంద్రి
యుండవై గాయత్రిం జపించుచు త్రేతాయుగాంతంబు వరకు దపంబా
చరింపుము దాన నీపాపంబెల్ల నశించుపిమ్మట వరదుండు నీకు ప్రసన్నుం
డగు ద్వాపరయుగంబున నాదేవదేవు పూజింపంగలవాడవని యనుజ్ఞ
నొసంగిన నావిప్రుండు సత్యవ్రతంబు జేరి యనంతసరోవరంబున మునిం
గి నియతిచే విమానాభిముఖుండై యనేక కాలంబు మహాతపంబాచరించి
విగతపాపుండయి ద్వాపరంబున వరదుంబూజించెనట్లు బ్రాహ్మణునికి
లక్ష్మీసమేతుండయి మానుషరూపంబున వరదుండు ప్రసన్నుండయ్యెను -

భిజాయతే భక్తిస్తథా దృష్టో జనార్దనః । తదభావాత్స్వకం రూపం బ్రాహ్మణాయ సదర్శితం ॥౯౭॥ తతస్తస్మిన్గతే విష్ణౌ లక్ష్మ్యా సహ మహామునే । పునర్బబంధ తపసి మనః స్థిరమతిర్ద్విజః ॥౯౮॥ స్నాత్వా విమానచ్ఛాయాయాం మనంతసరసిస్థితః । జపన్వై చాథ సావిత్రీం విమానాభిముఖోభవత్ ॥౯౯॥

ఇతి శ్రీబ్రాహ్మ్యే పురాణే భృగునారదసంవాదే శ్రీహస్తిగిరి మహాత్మ్యే ద్విజభారద్వాజ సంభాషణం నామ ద్వాదశోధ్యాయః ॥

నారదః ॥ ఏతస్మిన్నంతరే కాలే విప్రే తపసి తిష్ఠతి । పూజ్యమానేచ వేద్యంతే దివ్యైః పరిజనైర్హరౌ ॥ ౧ ॥ గజేంద్రో నామ ధర్మాత్మా విష్ణుభక్తో దృఢవ్రతః । చచార వసుధాం కృత్స్నాం కరిణీయూథసంవృతః ॥౨॥ యత్రయత్ర సుగంధీని సంతి పుష్పాణ్యనేకశః । తత్ర తత్ర చిరం కాలం వసన్వై

తనరూపం బాతనికిఁజూపండయ్యె - నావిప్రుండు పాపపరివృతుండు గాన నాదేవు నెరుంగఁడయ్యె - నావరదుని దర్శనమున నాతని పాపం బెల్లనశించె నతండు విష్ణుదేవునందు మనంబిడి - స్థిరుండై - గాయత్రిం జపించుచు నతిదుష్కరంబయిన తపంబు జేయుచుండెను.

ఇది బ్రాహ్మ్యపురాణమునందు భృగునారదసంవాదంబున హస్తిగిరిమాహాత్మ్యమునందు ద్విజభారద్వాజసంభాషణంబనుకథగల పన్నెండవఅధ్యాయము.

భృగువునకు నారదుండిట్లనియె:—నిట్లావిప్రుండు దపంబాచరింపుచుండ దివ్యపరిజనులుగొల్వ-వరదుండుండె నంతధర్మాత్ముండును విష్ణుభక్తుండయిన నొకగజేంద్రుండు అనేకరిణీయూధంబులంగూడి భూమినెల్లం దిరుగుచు సుగంధపుష్పములం గ్రహించి విష్ణుదేవుఁబూజింపుచు -

ష్ణుపూజనాత్ ॥౩॥ మేరుపార్శ్వేచిరంకాలంసర్వపుష్పసమన్వితే। పూజయామాసదేవేశం భావభక్తిసమన్వితః ॥౪॥ ప్రయాగేపుష్కరేచైవ తథాబదరికాశ్రమే । గంగాసాగరయోశ్చైవసంగమేపురుషోత్తమే॥౫॥ క్షేత్రేష్వన్యేషుపుణ్యేషునివసన్సుదృఢవ్రతః । గంధపుష్పాదిభిర్దివ్యైరర్చయామాసకేశవం॥ ౬॥ సకదాచిన్మహాతేజాఃపుణ్యక్షేత్రదిదృక్షయా। చింతయన్మనసావిష్ణుందక్షిణాభిముఖోయయౌ॥ ౭ ॥ తతోగోదావరీతీరె పుణ్యవృక్షసమాశ్రయే । దదర్శసుఖసంవిష్టంమృకండుంమునిపుంగవం॥౮॥ జ్వలనార్కప్రతీకాశంచీరవల్కలవాససం । జపంతంవిష్ణుగాయత్రీంభానుమండలవీక్షకం॥ ౯॥ సమీపంతస్యసహసాజగామసగజాధిపః । ధర్మశీలఃప్రశాంతాత్మాసర్వత్రసమదర్శనః॥ ౧౦॥ సచదృష్ట్వాసమీపస్థంగజేంద్రమమితద్యుతిం । ఉత్థాయసహసాతంవైవవందేతపసాంనిధిః ॥ ౧౧ ॥ మన్యమానశ్చతంవిష్ణుమాత్మరక్షార్థమాగతం। స్వాగతైఃపూజయామాసమృకండుఃపరమార్థవిత్ ॥ ౧౨ ॥ తతస్సతత్కృత్యవిధివద్విష్ణుభక్తంగజాధిపం। వినయావనతోభూత్వాతమువాచతపోధనః॥ ౧౩॥ మృకండుః॥ అధునాతపసాంసిద్ధిర్మహతామపిదుర్లభా । ఉపలబ్ధామయాయత్త్వం

మేరుపర్వతంబున గొన్నిదినములుండి పిమ్మట - ప్రయాగ - పుష్కర - బదరికాశ్రమ - గంగాసాగరసంగమ - పురుషోత్తమాదిపుణ్యక్షేత్రముల జగన్నాథుం బూజింపుచు బహుకాలముండి యొకానొకప్పుడు పుణ్యక్షేత్రములనెల్ల జూడంగోరి విష్ణుదేవుం దలంచుచు దక్షిణాభిముఖుండయి పోయిపోయి గోదావరీతీరంబున సుఖోపవిష్టుండయి వల్కలాజినములం గట్టి జ్వలనార్కసమానతేజుండయి యుగ్రతపంబాచరించున్నమృకండు మహామునిం గాంచి యాతనిసమీపముజేరిన నామునీంద్రుండును గజేంద్రుం గాంచి ప్రత్యుత్థానముచేసి తన్నురక్షింప విష్ణుదేవుం డీరూపంబునవచ్చెనని మనమునందలంచుచు - యాతని నర్ఘ్యపాద్యాదులంబూజించి వినయావనతుండై యిట్లనియె - ఓమహాత్మా నీవచ్చుటచే నాతప

మత్సమీపమిహాగతః॥ ౧౪॥ దుర్లభంసర్వలోకేషువిష్ణుభక్తస్యదర్శనం।
విష్టాకేనైవపుణ్యానాంలబ్ధమేతన్మయాధునా ॥ ౧౫ ॥ అనన్యోవిష్ణుభక్త
స్త్వంతత్పాదాంభోజసంశ్రయః। నిర్మమోనిరహంకారోసర్వత్రప్రి
యదర్శనః॥ ౧౬ ॥ తమేవసతతంధ్యాయన్ తస్మిన్నేవాభివర్తసే। తద్ద
ర్శనపరోనిత్యంతత్కీర్తనపరాయణః॥ ౧౭॥ తత్కర్మపరమోనిత్యం
కర్మణామనసాగిరా। తమేవసతతంయుక్తంకర్మణోసిద్ధిమిచ్ఛసి॥౧౮॥
అతస్త్వద్దర్శనేనైవకృతార్థోస్మిగజేశ్వర। అనాయాసేనమేప్రాప్తోవి
ష్ణుభక్తసమాగమః ॥ ౧౯ ॥ సధన్యోఖిలలోకేస్మిన్ పురుషఃక్షీణకల్మషః।
యత్సమీపంసమాయాతివిష్ణుభక్తోదృఢవ్రతః॥ ౨౦ ॥ నశ్యంతిసర్వపాపా
నివిష్ణుభక్తస్యదర్శనాత్।హృదయేవర్తతేయస్యగోవిందోభక్తిసంగతః॥
౨౧॥ నకేవలమిహైవత్వంవిష్ణుభక్తోగజేశ్వర। సమర్చయసిదేవేశంపూ
ర్వస్మిన్నపిజన్మని ॥ ౨౨ ॥ పూర్వజన్మనివిప్రస్త్వంవిష్ణుభక్తోమహాతపాః।
మహాశాంతఇతిఖ్యాతఃసర్వభూతహితేరతః॥ ౨౩ ॥ మాయయైవమహేం
ద్రస్యగజేంద్రత్వముపాగతః। అతస్తవగజేంద్రత్వంరూపమాత్రేణకేవ
లం ॥ ౨౪ ॥ నారదః॥ ఇత్థంసంభావయామాసగజేంద్రంమునిసత్తమః।

మ్ముఫలించె - నా పూర్వపుణ్యఫలముచే నిన్నుఁగంటి - నేధన్యుండనైతి -
నీయట్టి విష్ణుభక్తులదర్శనం బెట్టివారికిం దుర్లభంబు - నీవెల్లప్పుడు నిర
హంకారుండవై సమదర్శనుండవై నిర్మముండవై మనోవాక్కాయక
ర్మంబుల విష్ణుదేవుం దలంచుచుందువు - నీదర్శనము నాకనాయాసము
నంగల్గె - నే సకలపాపములం బాసితి - నీయట్టి విష్ణుభక్తులదర్శనమున
మహాపాపములైననశించు - నీవీజన్మముననే విష్ణుభక్తుండవుగావు - పూ
ర్వభవంబున మహాశాంతుండవను - విష్ణుభక్తుండవు దేవేంద్రునిమాయ
చే నీకీ గజరూపముగల్గెగాన రూపమాత్రంబే గజేంద్రుండవుగాని సా
మాన్యుండవుగావని యివ్విధంబుననామృకండుం డాగజేంద్రునిభక్తిచే
బూజించి యనేకవిధములం బొగడెననివిని భృగుమహర్షి నారదుం

మృకండుర్ద్వివిధైఃస్తోత్రైరుపచారైశ్చభక్తితః ॥ ౨౫ ॥ భృగుః॥ గజేంద్ర
ద్రత్వంకథంప్రాప్తోవాసవస్యసమాయయా । బ్రాంహణోవృత్తసంప
న్నోతద్వదస్వమహామునే ॥ ౨౬ ॥ నారదః॥ మహాశాంతఇతిఖ్యాతో బ్రా
హ్మణోవేదపారగః । స్వాధ్యాయనిరతోవిష్ణుంసతతంపర్యపూజయత్ ॥
౨౭॥ వర్ణాశ్రమాచారరతో దేవద్విజగురుప్రియః । శాంతో దాంతోమృ
దుర్మానీవిష్ణుభక్తోబభూవహ॥ ౨౮॥ అనారాధ్యజగన్నాథంనచైవాశ్నా
తికించన । నచానివేదితంకించిత్క్షుధార్తోప్యుపజీవతి॥ ౨౯॥ విష్ణుపా
దోదకాదన్యత్గ్రీష్మార్తోపినచాపిబత్ । యమైశ్చనియమైశ్చైవనిర్జితం
భువనత్రయం॥ ౩౦॥ సపరిత్యజ్యపుత్రాదీన్ క్షేత్రాణిచధనానిచ । ఏకాకీ
నియతాహారఃతర్తుంసంసారసాగరం ॥ ౩౧ ॥ త్రికూటశిఖరేరమ్యేపు
ణ్యావృతిసమన్వితే । నిరాశీనిరహంకారోనిర్ద్వంద్వోవీతమత్సరః॥౩౨॥
ప్రాణాయామపరోధీరోనాసాగ్రన్యస్తలోచనః । అష్టాక్షరంజపన్బ్రంహ
చకారపరమంతపః॥ ౩౩॥ తపసాతస్యనిష్ఠప్తంచచాలవసుధాభృశం।

గాంచి దేవేంద్రునిమాయచేనామహానీయుండయిన మహాశాంతుం డెట్లా
గజేంద్రుండయ్యె - దాని నెరింగింపవేయనిన నారదుండిట్లనియె - వో
మహాత్మా వినుము - మహాశాంతుండను విప్రోత్తముం డెల్లప్పుడు విష్ణుదే
వుంబూజింపుచు-వర్ణాశ్రమాచార రతుండయి దేవద్విజగురుప్రియుం
డయి మానినియముండు - నాతండు దేవదేవు - నారాధించక నెద్దియుం
గుడువండు- యెంతయాకలియైనను విష్ణుని వేదనంబుజేయక గుడువండు-
విష్ణుపాదోదకంబుకాని త్రాగండాతండు - పుత్రమిత్రకళత్ర క్షేత్రాదు
లవిడచి యేకాకియై సంసారసాగరంబు తరింపంగోరి - పుణ్యావృతిసమే
తంబైన త్రికూటంబుజేరి - నిజేంద్రియుండును నిరాశియు నిర్ద్వం
ద్వుండై ప్రాణాయామపరుండయి నాసాగ్రవిన్యస్త లోచనుండయి -
యష్టాక్షర మహామంత్రంబు జపించుచు - నతిఘోరతపంబు జేయుచుండ-
నాతనితపంబునకు వెరచి భూమికంపించె - సముద్రంబులు క్షోభించె

నగతాపసహస్రాంశుః క్షుభ్యాస్తమహార్ణవాః ॥ ౩౪ ॥ విమానానిన
భోమధ్యేనవిచేరుర్దివౌకసాం । జ్వలనోనాపిజజ్వాలనవవర్షబలాహ
కః॥ ౩౫॥ నశశాకదివిస్థాతుంవృత్రహాపిశచీపతిః। నవవౌశ్వసనోవ్యోమ్ని
నశశాసాంతకోజగత్॥౩౬॥ఇత్థంలోకత్రయంతస్యతపసావ్యాకులీకృతం।
నజానంతిస్మవిబుధాస్తపసాతస్యవాంఛితం ॥ ౩౭ ॥ తతస్తస్యతపోభం
గంకర్తుంకామశ్శచీపతిః । ఆహూయాప్సరసస్సర్వావచనంప్రాహసా
దరం॥ ౩౮॥ ఇంద్రః॥ హితాయజగతాంయూయంసృష్టాఃపరమేష్ఠినా।
రూపయౌవనసంపన్నాఫుల్లేందీవరలోచనాః ॥ ౩౯ ॥ శుచిస్మితాస్సుకే
శాంతాఃఘనపీనపయోధరాః । సుభ్రువోమందగామిన్యోమదమంధరగీత
యః ॥ ౪౦ ॥ యుష్మాభిర్మోహితంసర్వంసదేవాసురమానుషం। యుష్మ
ద్దృష్టినిపాతాస్త్రైర్మమశత్రుజయస్సదా ॥ ౪౧ ॥ పురతోయోషితోదృ
ష్ట్వాకస్సమాధౌప్రతిష్ఠతి । నిర్గచ్ఛతిమనస్తస్యధనుషస్సాయకోయథా ॥
౪౨॥ యూయమేవహిసర్వత్రబలమస్మాకమాపది । నశక్యమస్తియుష్మాకం

సూర్యుండు తపింపకుండె-యగ్ని జ్వలింపండయ్యె-వాయువు వీవకుండె-
నంతకుండు శాసింపకుండె - మేఘంబులు వర్షింపవయ్యె - విమానం
బులు నభంబునసంచరింప నేరకుండె - నిట్టి యుపద్రవములంగాంచి -
యెల్లదేవతలు భీతింబొంద - పురందరుం డావిప్రుని తపోభంగంబు జే
యంగోరి - రంభాద్యప్సరసలం బిలుపించి - సాదరంబుగా నిట్లనియె -
ఓ సుందరాంగులారా - చతుర్ముఖుం డెల్లలోకంబులకు హితంబుగా
మిమ్ముసృజించె - మీ రతిసౌందర్యము గలవారలు - వికసించినకమలంబు
లంబోలు - నేత్రములం గలవారలు మధురగానంబుచే వెలయుదురు -
మీచే సకలలోకములు మోహింపంబడు - మీదృష్టినిపాతంబులను నస్త్రం
బుల నాకెల్లప్పుడు శత్రుజయంబబ్బు - యేనరుండైన పురోభాగంబున
స్త్రీలంగాంచిన నాతనికి సమాధియోగంబుగల్గునే నాతనిమనంబు విల్లు
చేవిడువంబడిన విశిఖంబురీతి వారపైబ్రాలు- మీరలు మాకాపత్కాలం

సర్వలోకేషుకించన॥ ౪౩॥ ఉపస్థితమిదానీంనఃసర్వానర్థకరంభయం। ప్రశమస్తస్యకర్తవ్యోయుష్మాభిరసితేక్షణాః ॥ ౪౪ ॥ నారదః ॥ తచ్ఛ్రుత్వాప్సరసాంశ్రేష్ఠారంభామధురభాషిణీ । ప్రణమ్యప్రాంజలిఃస్థిత్వా తమువాచసురేశ్వరం॥ ౪౫॥ రంభా॥ యత్ప్రశాసతిదేవోస్మాకంతత్తథా విదధీమహె । తత్ప్రదేహిసదాస్మాకంజీవితాశాసురేశ్వర॥ ౪౬॥ కైలా సంబ్రహ్మలోకంవాశ్వేతద్వీపమథాపివా । ప్రవేశ్యామోవయంయత్రవ తేంతేసురశత్రవః॥ ౪౭ ॥ అస్మద్దృష్టినిపాతాస్త్రైర్మోహితాస్సురశ త్రవః । అర్చయిష్యంతినఃపాదాన్ శేఖరీకృత్యచస్వయం ॥ ౪౮ ॥ తస్యాస్తద్వచనంశ్రుత్వాతదానీంవృత్రసూదనః। కృతకృత్యమివాత్మానంమన్యమానోబ్రవీదిదం॥ ౪౯॥ ఇంద్రః॥ త్రికూటశిఖరేరమ్యేతపశ్చరతితాపసః। మహాశాంతఇతిఖ్యాతస్సర్వత్రప్రియదర్శనః॥ ౫౦ ॥ జితేంద్రియోజితక్రోధోవాసుదేవపరాయణః।నిరాశీర్నిరహంకారోనిర్ద్వంద్వోవీతమత్సరః॥ ౫౧॥ తప్యతేతపసాతస్యజగత్ స్థావరజంగమం । వతంతస్యనజానీమస్త

బుల సహాయులుగారే - మీకు సర్వలోకముల నశక్యములేదు - మాకిప్పుడతిభయంకరంబైన యాపదవచ్చె - మీరు దానినివారింపుండని వేడుచుండ - నాయచ్చరలలో ముఖ్యురాలగు రంభ నాసురేశ్వరునకు నమస్కరించి కరంబులుమోడ్చి యిట్లనియె - దేవా మమ్మెల్లరక్షించువాడవు నీవకావే-మాజీవితంబు భవదధీనంబు మీరేమియాజ్ఞాపించిన జేయువారము- బ్రహ్మలోకకైలాసంబులకు శ్వేతద్వీపంబునకైనం బోయిరమ్మన్నబోయెదము - మీకువిరోధు లెందున్ననైన వారింజేరెదము - మాదృష్టినిపాతంబులను శరంబుల పీడితులగువారెల్ల మాపాదములంబడరె - యనిపలెరాడు నారంభమాటలవిని యింద్రుండు దన్నుగృతకృత్యుంగానెంచుచు నిట్లనియె - ఓసుందరీమణీ త్రికూటపర్వతంబుపై మహాశాంతుండను నొకవిప్రుండు జితేంద్రియుండయి వాసుదేవపరాయణుండయి నిరహంకారుండయి యతిఘోరతపంబు చేయుచున్న వాడాతనితపంబుచే నెల్లలోకం

పతస్సుదురాత్మనః॥ ౫౨॥ యూయంతత్రైవగచ్ఛధ్వంమత్ప్రియార్థంసమత్సరాః। రూపయౌవనసంపత్తిందర్శయంత్యశ్చ తాంస్వయం॥ ౫౩॥ ఉపవిష్టాస్తత స్తత్రతపస్యంతంధృతవ్రతం। తపసస్తంమహాఘోరాత్ క్షోభయధ్వంవిలోభనైః॥ ౫౪॥ నారదః॥ తమామంత్ర్యైతు తాస్సర్వామహేంద్రంసురయోషితః। యయుస్త్రికూటశిఖరంయత్రాస్తే సతపోధనః॥ ౫౫॥ ఘృతాచీమేనకారంభామిశ్రకేశీతిలోత్తమా। ఊర్వశీపుండరీకాచమంధరాక్షీమదోద్ధతా॥ ౫౬॥ ఏతాస్సర్వానవద్యాంగ్యఃసంగతామదవిహ్వలాః। నిర్వాతదీపనిష్కంపందదృశుస్తంతపోధనం॥ ౫౭॥ కుశాస్తరణసంవిష్టంనాసాగ్రన్యస్తలోచనం। తపఃకృశితసర్వాంగంజ్వలంతమివపావకం॥ ౫౮॥ హృత్పుండరీకమధ్యస్థంపుండరీకాక్షమచ్యుతం। ధ్యాయంతంతదనుధ్యానజనితాహ్లాదనిర్వృతం॥ ౫౯॥ తందృష్ట్వాతత్సమీపస్థాస్తాస్సర్వామధురంజగుః। ననృతుశ్చమదోద్రిక్తావీణావేణురవాన్వితం॥ ౬౦॥ కథాఃకందర్పలలితాఃకథయంతిస్మవిహ్వలాః। క్ష్వేళంతిస్మనదంతిస్మహసంతిస్మమదాలసాః॥ ౬౧॥ ఇత్థంతత్పురతఃస్థిత్వాసమస్తాస్సురయోషితః। చేష్టాశ్చవివిధాశ్చక్రుశ్చారువల్గనపూర్వికాః॥ ౬౨॥ నతతాపరవిస్తత్రతీవ్రమింద్రప్రచోదితః। సంహ్లాదసురభిర్వాయుర్వవౌ

బులు పీడితంబులయ్యె- నాతని మనోభిప్రాయం బెరుంగనేరము- మాకుం బ్రియంబుగా మీర లాతనికడకేగి మీరూపవైభవంబుల వానికిం జూపి- యాతనితపంబు మాన్పిరండనిన - రంభాదులెల్ల నాపాకశాసను ననుజ్ఞ శిరంబులం బూని యతివేగ త్రికూటపర్వతంబుచేరి యందు నివాతదీపంబురీతి చలనంబునొందక నాసాగ్రన్యస్తలోచనుండును నధికతపంబునం గృశీభూతశరీరుండును జ్వలత్పావక తేజుండునునై హృత్కమలంబున పుండరీకాక్షుని ధ్యానించుకొని యధికతపంబు జేయుచున్న మహాశాంతుండను మునిం జూచి యాతనిసమీపంబున మధుర గానంబులు మనోహరనృత్తంబులుం గావించి నవ్వుచు నెకరించుచు ననేక మన్మథవిలాసంబులా

స్వర్గసుఖావహాః॥ ౬౩॥ అమృతాంశుశ్చవవృధేమదయన్ సురయోషితః।
సర్వర్తుకుసుమోపేతస్తత్రకాలోభవత్తదా॥ ౬౪॥ ఇత్థంబహువిధాశ్చే
ష్టాఃకుర్వంత్యస్తాఃసురస్త్రియః। నశేకులోచనేతస్యసమున్మీలయితుం
మునేః॥ ౬౫॥ సచధ్యాత్వాజగన్నాథంశంఖచక్రగదాధరం। నారాయ
ణంహృషీకేశంజగతఃకారణంపరం॥ ౬౬॥ విశ్వేశ్వరమజందేవంవరదం
సర్వదేహినాం। నాచింతయత్సమీపస్థాఃస్త్రియస్తాఃమునిపుంగవః॥ ౬౭॥
తంసమీక్ష్యసుదుర్ధర్షంకుసుమస్మరస్తదా। స్త్రీశ్చారోషభయావిష్టా
పరితస్తస్యవిష్టితాః। ౬౮॥ అప్సరసః॥ కోయమాస్తేసుదుర్మేధాసమీలి
తవిలోచనః। ఉపస్థితమనాదృత్యస్వయమప్సరసాంగణం॥ ౬౯॥ సమీపస్థ
మసంప్రేక్ష్యమహాత్సర్వతపఃఫలం। కిమత్రచింత్యతేనేనముగ్ధేనైవదురా
త్మనా॥ ౭౦॥ ముఖ్యాన్యప్సరసాందృష్ట్వాసహస్రాక్షశ్శచీపతిః। సురాధీ
శస్సుఖేనాక్ష్ణాంసాఫల్యంసముపాశ్నుతే॥ ౭౧॥ యజ్ఞాదీనిచకర్మాణికు
ర్వంత్యస్మత్కృతేనరాః। ధనధాన్యానిదాస్యంతిబ్రాహ్మణేభ్యోబహూ

నర్చుచుండ - వారికిసహాయంబుగా నింద్రప్రేరితుండై తపనుండు తపింప
కుండె-పవనుం డధికసురభియై వీచె యమృతాంశుం డాహ్లాదకారియయ్యె-
నిట్లెల్ల దమకనుకూలంబుగానుండ నాయచ్చర లనేకవిధంబుల చేష్టలుచే
సినను నాతపోధనుండు మనంబున నారాయణుందలంచుచు దనయెదుర
నున్నవారి కన్నుదెరచియైన చూడండయ్యె - నంతనాయచ్చరలెల్ల నగ్గ
ను రోషంబును భయంబునుపొంది యిట్లనిరి - యీదుష్టచిత్తుడెవ్వడు -
మనలనెల్ల నిరాకరించి కన్నులుదెరవక - మూఢుండైయున్నవాడు- తనత
పఃఫలంబు ఫలించెనని యెరుంగజాలడు- దేవరాజైన మనలంగాంచెనేని
తన సహస్రనేత్రంబులకు- సాఫల్యంబునొందు. మనల త్రైలోకంబున- జ
నులెల్ల యజ్ఞంబుల దానంబుల- ధర్మబుల ఘోరతపంబులం జేయుచుం
దురు-యేనరుండైన మనోహరంబులైన మనయాలాపంబుల వినకనుండు
నతండు వ్యర్థ జీవనంబుగలవాడు- యేమానవుండైన యతిదుర్లభంబై
న రుచిరాంగిస్తనాశ్లేషంబు బడయు నాతండేధన్యుండు- బ్రాహ్మణుండు

నిచ॥ ౭౨॥ విచరంతిచ ఘోరాణితథాప్యస్మత్కృతేనరాః । సర్వధర్మాం
శ్చకుర్వంతినియతావిజితేంద్రియాః॥ ౭౩॥ యశ్చాస్మాకంప్రియాలాపాన్సు
శ్రుణోతిమనోరమాన్ । అచేతనోవృథాజీవీకీర్త్యతేసనరాధమః॥ ౭౪॥
స్త్రీనాశ్లేషంసుతన్వంగ్యాలభతేయస్సుదుర్లభం । సధన్యఃపురుషోలోకే
కీర్త్యతేపుణ్యకోవిదైః॥ ౭౫॥ విద్యానామార్జితంబాల్యేబ్రాంహణస్య
విధీయతే । యవ్వనేవిషయాభోగోవృద్ధభావేతథాతపః॥ ౭౬॥ అయమ
త్యంతసుభగస్సుకుమారతనుర్యువా । ఘోరేతపసిదుర్బుద్ధిఃస్థిత్యాస్యాం
తదుపహ్వరే॥ ౭౭ ॥ అదేశకాలేచరితంయత్తపస్తన్నిరర్థకం । తన్నజా
నాతిమూఢోయంఅనాథోజ్ఞానవంచితః॥ ౭౮ ॥ తపసాంఫలమిత్యాహుః
స్త్రియశ్శాస్త్రవిచక్షణాః।తన్నజానాతిదుర్బుద్ధిరశాస్త్రజ్ఞోమతిక్షయాత్
౭౯ ॥ తపసఃఫలముత్సృజ్యక్రియతేనేనకింతపః । కరస్థంరత్నముత్సృజ్య
మణిమాన్యదిచ్ఛతి॥ ౮౦ ॥ దివ్యాంగనామనుష్యాణాంపూజనీయావిశేష
తః । ఆయమస్మాననాదృత్యకిమాస్తేత్యంతదుర్మతిః॥ ౮౧॥ పూజ్యపూజా
మకృత్యైవక్రియతేయేనయత్తపః । తత్తస్యనిష్ఫలంప్రాహుర్వేదశాస్త్ర
విచక్షణాః॥ ౮౨ ॥ నారదః ॥ ఇత్థంసంజల్పమానాసుతాసుతాపసపుం
గవః । నాచింతయత్సతాస్సర్వాఘుష్యంతీర్వనగర్దభాః ॥ ౮౩ ॥

బాల్యంబునవిద్యల యౌవనంబుల భోగంబుల- వార్ధక్యంబున - తపం
బును బొందవలయు-దుర్బుద్ధియగు నీతండుయౌవనంబున నిట్టిసురూపుం
డైయుండియు ఘోరతపంబు జేయుచున్నవాడు - యీతండజ్ఞానంబు
న నకాలంబునంజేయు తపంబు నిరర్థకంబని యెరుంగజాలడు - తపఃఫ
లంబున మచ్చకంటుల దర్శనంబబ్బునని తెలియండు. యితండు తపఃఫ
లంబును విడచి యేమితపంబు చేయువాడు- చేతనున్న రత్నంబును-విడిచి
యన్నంబుల గోరెడు వానియట్లున్నవాడు- లోకంబునజనంబులెల్ల దివ్యాం
గనలంబూడింతు- రితండు మనల నిరాకరించియున్న వాడిట్టి దుర్బుద్ధి
యెంతైనంగలడే- పూజ్యుల పూజింపనొల్లనివాని తపంబు నిరర్థకంబు

మన్యమానస్త్రియోధీర స్తపోవిఘ్నము పాగతం । మనసాచింతయామాస నియతస్సంయతేంద్రియః॥ ౮౪॥ కింనేమాః ప్రేషితాః క్రూరామత్సకాశం దురాత్మనా । సర్వానర్థకరం మూలం స్త్రియః ప్రాహుః మనీషిణః॥౮౫॥ శ్రుతంవిజ్ఞానమాస్తిక్యంలజ్జాధీధర్మశీలతా । స్త్రీణాందర్శనమాత్రేణ సర్వంనశ్యత్యసంశయః ॥ ౮౬ ॥ ధైర్యపారంగతోయస్తుసర్వశాస్త్రవిశారదః । యోషిద్దర్శనమాత్రేణనచక్షుభ్యతి మోహితః॥ ౮౭ ॥ స్త్రియోహినరకద్వారం నిర్మితం విశ్వయోనినా। అతస్తద్దర్శనం పాపం తాపసానాం విశేషతః॥౮౮॥అయంహిజగతోభూత్యై ధాత్రా స్త్రీపుంవిభాగతః । నిర్మితో నేహినాం సర్గ స్తతోలోకః ప్రవర్తతే॥ ౮౯ ॥ అన్యోన్యప్రణయాదేవముహ్యంత్యజ్ఞానసంయుతాః।పురుషాశ్చస్త్రియోదృష్ట్వా తాంశ్చ దృష్ట్వా నతా స్తథా ॥ ౯౦ ॥ తపస్సైవముపస్తర్తుం మహామజ్ఞానసాగరం। విషయేభ్యోనివృత్త్యా త్రస్థితోస్మిన్విజనేవనే॥ ౯౧॥ అత్రై వోత్పాదితో ధాత్రా విఘాత స్తపసోమమ । స్త్రియోహిఖలుసర్వత్రతపసోవిఘ్న హేత

అని యిట్లనేకవిధంబుల నరచు గర్భంబులట్లు ప్రగల్భంబులాడు వారలం గాంచి యాతపోధనుండు ధీరుండై- వీరలు మనతపోవిఘ్నంజేయవచ్చినవారలు వీరినేదుష్టుండోపంపె - నో స్త్రీలు సకలాపదలకు మూలంబు శాస్త్రంబులు జ్ఞానంబు. ఆస్తిక్యంబు ధర్మశీలతయు - బుద్ధియు స్త్రీలదర్శనమాత్రంబున నశించును. శాస్త్రజ్ఞుండగువాడధిక ధైర్యంబుచే - స్త్రీలం గాంచి మోహితుండుగాడు. నలువస్త్రీల నరకద్వారంబుగానొనర్చె గానవారిం జూడందగదు- లోకంబున స్త్రీపురుషుల సంగమంబున - ప్రజావృద్ధియగు పురుషులెట్టివారైన స్త్రీలంజూచి మోహింతురు - పురుషులంజూచి స్త్రీలు నవలతురనన్యోన్యంబును- యజ్ఞానంబుచేనగు- నేనజ్ఞానంబువిడచి- విషయసుఖంబులమాని - విజనంబైన ఈయరణ్యంబున- తపంబు జేయుచున్నవాడ నాతపంబునకిట్టి విఘ్నంబువచ్చె. స్త్రీలు తపోవిఘ్నకారిణులుగారె- యిప్పుడేమి నే రుంగలవాడ - విషయమహా గ్రా

వః ॥ ౯౨ ॥ దూరతఃపరిహర్తవ్యాస్త్రియఃప్రాణహరాముముక్షిణః । కింమ
యాత్రైవకర్తవ్యంకార్యంనప్రతిభాతిమే॥ ౯౩॥ ఉత్తీర్ణమహాఘో
రందుస్తరంభవసాగరం । విషయాఖ్యమహాగ్రాహామధ్యేగృహ్ణాతిపూ
రుషం॥ ౯౪॥ నారదః॥ఇత్థంసచింతయిత్వాతుధర్మలోపభయార్దితః।
జితేంద్రియోజితక్రోధోసర్వత్రసమదర్శనః ॥ ౯౫ ॥ అక్షోభ్యోపిస్వయం
క్రూరాన్మత్వామన్మథసాయకాన్ । నారాయణంహృషీకేశంసహసాశ
రణంయయా ॥ ౯౬ ॥ అథసురవనితాశ్చనిష్ప్రకంప్యంమునివరమభ్యభవ
న్నశాపభీత్యా । కలుషితహృదయావృథాప్రయాసామదనమదాకులితా
స్తదాభితస్థుః॥ ౯౭॥

ఇతి శ్రీబ్రాహ్మ్యపురాణే భృగునారదసంవాదే హస్తిగిరి
మాహాత్మ్యే అప్సరోగణ విప్రలోభోనామ
త్రయోదశోధ్యాయః.

హంబులుగల్గి యతిభయంకరంబయిన నీసంసార సముద్రంబెట్లు దాటనే
ర్తునని యివ్విధంబు నాతపోధనుండు ధర్మలోపభయంబుచే- పీడితుం
డై- జితేంద్రియుండై- సర్వసమదర్శనుండై యతిక్రూరంబులైన మరుని
బాణంబుల జయింప నాదిదేవుండైన విష్ణుదేవుని శరణంబునొందె నంత-
నాయచ్చర లచంచలుండైన యామునింగాంచి - శాపభయంబున- కలు
షితాంతరంగులై వృథాప్రయాసులై యుండిరి-

ఇది- బ్రాహ్మ్య పురాణంబునందు - భృగునారద
సంవాదంబున - హస్తిగిరిమహాత్మ్యంబునందు-
అప్సరోగణవిప్రలోభంబుగల పదమూడవ
యధ్యాయము.

నారదః ॥ అథాగ్య్రబుద్ధివరదంవరేణ్యాంతమాత్మయోనింమునిరాత్మసుస్థై్య। అశేషదుఃఖౌఘవిఘాతహేతుం ప్రణమ్యతుష్టావవచోభిరగ్య్రైః॥౧॥ అనాద్యనంతంపురుషంపురాణంపరంపరాస్మద్భవనేశమీడ్యం। నిరాశ్రయంనిష్కళమప్రమేయంహరింహృదిస్థంశరణంప్రపద్యే॥ ౨ ॥ ఆజన్మవృద్ధిక్షయకాలహేతుంహిరణ్మయంశంఖరథాంగపాణినం। గుణాశ్రయం నిర్గుణమప్రమేయం జగన్నివాసంశరణంప్రపద్యే ॥ ౩ ॥ విరించిరుద్రేంద్రమరుత్సఖానాంస్థితిర్యదాజ్ఞాపరిపాలనాయ। తమీశ్వరాణాంపరమంపరేశంసరోజనాభింశరణంప్రపద్యే॥ ౪॥ నభోమరుద్వహ్నిజలక్షితీనాంసమాశ్రయోయస్సకలంబభర్తి । తమాత్మతృప్తంవిమలంవిశోకంసహస్రబాహుంశరణంప్రపద్యే ॥ ౫ ॥ యతఃపరంనాపరమన్యదస్తిజగత్త్రయంయత్రనివిష్టమేతత్ । ప్రధానపుంసౌచయతఃప్రసూతౌతమేవవిష్ణుంశరణంప్రపద్యే॥ ౬॥ మదవ్యయంనిత్యమజంశివంచసనాతనంబ్రహ్మవిదోవదంతి । తమీశితారంధ్రువమప్రమేయంసహస్రనేత్రంశర

భృగువునకు నారదుండిట్లనియె. మహాత్మా వినుమట్లా తపోధనుంచు ధీరుండై- విష్ణుదేవునుంతించె - ఓదేవదేవా సూక్ష్మబుద్ధి ప్రదుండవు - వరదుండవు- వరేణ్యుండవు- ఆత్మయోనివి- సమస్తదుఃఖ నివారకుండవు- ఆదిమధ్యాంతరహితుండవు- పురాణపురుషుండవు- పరాత్పరుండవు- నిరాశ్రయుండవు- నిష్కళుండప్రమేయుండవు- సకలహృద్గతుండవగు- నిన్ను శరణంబుజొచ్చెద- లోకంబుల జన్మవృద్ధి క్షయంబులకుం గారణుండవై శంఖచక్రగదాధారివై-గుణాశ్రయుండవై-నిర్గుణుండవైజగన్నివాసకుండవగు- నిన్నునే శరణంబుజొచ్చెద-బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదులు-నీయాజ్ఞచేసుంతువారు- ఈశ్వరేశుండవై సరోజనాభివగు నిన్నుం గొనియాడెద- పృథివ్యప్తేజో- వాయురాకాశంబులు - నిన్నాశ్రయించియుండు- నీవాత్మతృప్తుండవు- విమలుండవు-విశోకుండవు- సహస్రబాహుండవగు- నిన్నాశ్రయించెద- నీవలన ప్రకృతి వికృతులుదయించు- నీవవ్యయుండవు- అజుండవు- సనాతనుండవు-సహస్రనేత్రుండవు- ధ్రువుండవు- నేనిన్నుంగొల్చె

ణంప్రపద్యే॥ ౭ ॥ యస్మాత్ప్రసూతానిజగంతిపూర్వంవినిర్గతాయస్య ముఖాచ్చవేదాః। తమేకరూపంబహురూపరూపంశ్రియఃపతింవిశ్వగురుం ప్రపద్యే॥ ౮॥ యతోఽభాతేందుహుతాశనార్కాఃయమక్షరంవేదవిదో వదంతి । యదవ్యయంజ్యోతిరజంశివంచజగన్నివాసంశరణంప్రపద్యే ॥ ౯ ॥ సమస్తభూతానిచరాచరాణివిసృజ్యదేవోమనసైవపూర్వం । మహార్ణవాంతస్స్వపతిస్వయంయఃతమాదిదేవంశరణంప్రపద్యే ॥ ౧౦ ॥ మహార్ణవాదేవతరంగభేదాయద్వైవజాతాబహుధావికీర్ణాః । తద్వైవయస్మాత్పురుషాచ్చజాతాస్తమేవమీశంశరణంప్రపద్యే॥ ౧౧॥ అపారసంసారమహార్ణవాంతర్నిమజ్జతాంప్రాణభృతాంగతిర్యః। తమచ్యుతంపుష్కరపత్రనేత్రంచతుర్భుజంవిశ్వసృజంప్రపద్యే॥ ౧౨ ॥ జగత్త్రయత్రాణవిధిత్సయైవనభైఃహిరణ్యంనిజఘానదైత్యం । సనాతనంసాదితదైత్యసంఘంహరింనృసింహంశరణంప్రపద్యే ॥ ౧౩ ॥ త్వచ్చర్మమాంసాస్థిపురీషమూత్రశ్లేష్మాంత్రశుక్లాదిసముచ్చయేషు । గాత్రేష్వపారేషుయథానమేస్యాత్స్పృహాతథాత్వంవరదప్రసీద॥ ౧౪॥ నమఃపరమకల్యాణనిధయేప

ద- నీవలన జగంబులు త్పాదిల్లు- నీముఖంబున వేదంబులుపుట్టు- నీవేకరూపివి- బహురూపుండవు- శ్రియఃపతివి- నీచేహుతాశనుండు - సూర్యుండు వెలుంగుదురు- పరంజ్యోతివజుండవు-శివుండవైన నీకనేకవందనంబులు సెద- దేవాదిదేవుండవగు నీవీలోకంబులెల్ల- నాశనంబుజేసి మహార్ణమధ్యంబునవటపత్రశాయివై నిద్రింతువు.సముద్రంబున బహువిధతరంగంబులు- గల్గునట్లు నీవలన సకలంబును మరలబుట్టు- అపారసంసార సముద్రంబున మునుంగు-వారికెల్ల గతినీవె- అచ్యుతుండవు పద్మపత్రనేత్రుండవు- చతుర్భుజుండవగు- నిన్ను శరణువేడెద. నీవీలోకంబుల రక్షింపంగోరి- నృసింహాకృతినొంది యత్యుగ్రుండగు- హిరణ్యకశిపు వక్షంబు- నఖంబులంబగల్చితి-వట్టినీకనేక వందనంబులాచరించెద- పరమకల్యాణ రూపుండవు- పరమాత్ముండవు- సహస్రశిరసుండవు- సతతభాసురుండవు- కమల

రమాత్మనే । అచ్యుతాయాప్రమేయాయనిర్గుణాయనమోనమః॥ ౧౫॥
నమస్సహస్రశిరసేనమస్సతతభాస్వతే । నమఃకమలనేత్రాయనమోనం
తాయవిష్ణవే॥ ౧౬॥ నమస్త్రిమూర్తయే ధాత్రేనమస్త్రియుగశక్తయే ।
నమస్సమస్తసుహృదేనమస్సతతజిష్ణవే॥ ౧౭॥ శంఖచక్రగదాపద్మధారిణే
లోకధారిణే । స్ఫురత్కిరీటకేయూరమకుటాంగదధారిణే॥ ౧౮॥ నిర్భ
యాయస్వరీశాయనిర్వికారాయతేనమః । పాహిమాంపుండరీకాక్షశర
ణ్యంశరణాగతం॥ ౧౯॥ త్వమేవసర్వభూతానామాశ్రయఃపరమాగతిః।
త్వయిస్థితంయథాచిత్తంనమేనచలతాంవ్రజేత్॥ ౨౦॥ తథాప్రసీదదేవేశ
శరణంత్వాంగతోస్మ్యహం । నక్వచిద్విష్ణుభక్తానాంశ్రుతపూర్వఃపరాభ
వః । అతోమాంరక్షదేవేశభయాదస్మాదుపస్థితాత్॥ ౨౧ ॥ క్వకామవివ
శాబుద్ధిఃక్వతేపాదాంబుజస్మృతిః। ద్వయోఃస్థితిర్నచైకత్రతేజస్తిమిరయో
రివ॥ ౨౨॥ త్వత్పాదాంభోరుహద్వంద్వమధుపానసముద్యతం। నమాం
కందర్పబాణస్తుభ్రమయంతుమనీషిణః ॥ ౨౩ ॥ మనస్త్వయియథానాథవ
ర్తతేమమసంప్రతి । తథైవసర్వలోకేషువర్తతాంత్వత్ప్రసాదతః ॥

నేత్రుండవగు- నీకు వందనంబులు జేసెద- త్రిమూర్తులునీవ-సమస్తసుహృ
దుండవు- శంఖచక్రగదాధారివి లోకవిధారివి- కేయూరమకుటాదిభూ
షణ భూషితుండవు- నిర్వర్ణుండవు- నిర్వికారుండవు - నిన్నుం గాని
యాడ నాతరంబే- శరణాగతుండనగు నన్నుంగావుము.సకలభూతంబు
లకాశ్రయుండవీవేకావె-నీయందచంచలంబైనభక్తినిమ్ము-నీభక్తులకెన్నం
డు పరాభవంబుగల్గునే-నాకుగల్గిన భయంబుబాపి రక్షింపవే- నీపాదస్మ
రణంబేడ-కామవికారంబేడ- ఈరెండును తేజస్తిమిరంబులభాతినుండు- నీ
పాదారవింద మకరంద పానాసక్తహృదయుండగు- నన్ను కామవికా
రంబునొందకుండంగావుము. నీవు ప్రసన్నుండవయిన - నలభ్యంబెద్దియు
నులేదు- నీభక్తునకు స్వర్గాపవర్గంబులు దుర్లభంబులుగావు-నీచే జూ
డంబడిన వానికి నీభక్తిగల్గు- నీదర్శనంబులేనివానికి భోగాభిలాషగల్గు

౨౪॥ త్వయిప్రసన్నేసర్వత్రకిమలభ్యంజగత్పతే । త్వద్భక్తస్యాపవర్గో
వా స్వర్గోవా నైవదుర్లభః॥ ౨౫ ॥ యస్త్వయావీక్షితోమర్త్య స్త్వద్భ
క్తిస్తస్యజాయతే । నవీక్షిత స్త్వయాయస్తుభోగేచ్ఛాతస్యజాయతే॥౨౬॥
అతోమామధునారక్షమందప్రభవవిహ్వలం । త్వామేవానన్యశరణోగ
తోస్మిశరణంహరే॥ ౨౭॥ సమాధిభంగోయముపస్థితోమమప్రచోదితః కే
నచిదల్పమేధసా । త్వమేవమాంరక్షభయార్తినాశనత్వదన్యతోనాస్తిగ
తిర్నచాపది॥ ౨౮॥ ఇతిసహాయముదీర్యభూతయోనిం । హృదయసరో
రుహకర్ణికాంతరస్థం । సరసిజదృశమీశ్వరంసపశ్యన్ సపదిసమాధిప
రోబభూవభూయః॥ ౨౯॥ తందృష్ట్వాతాపసశ్రేష్ఠంనిమీలితవిలోచనం।
నిరాశాఃప్రయయుస్సద్యఃసురాణాందివ్యయోషితః॥౩౦॥ ప్రశశంసుమ
హేంద్రాయతాపసంసుదురాసదం । సురాంగనానిరుత్సాహావ్రీళితా
ముక్తగౌరవాః ॥ ౩౧॥ సచతాసాంవచశ్శ్రుత్వావిషణ్ణోబలసూదనః।
గజరూపేణతపసోభంగంకర్తుంమనోదధే॥ ౩౨ ॥ తతస్స్వయంగజో
భూత్వాకరిణీభిస్సమావృతః । ప్రయయాసగదాతత్రసమాస్తేహితపో
ధనః॥ ౩౩॥ చచారకరిణీయూథైస్సహితస్యసమీపతః । మదయన్మదగం

నేనన్యశరణ్యుండ- నెవ్వండో నాసమాధిభంగంబు జేయ - నీప్రయత్నం
బాచరించె- నాకునీవగతివి- నన్నుంగాచి రక్షింపుమనుచు దనహృత్పుం
డరీక కర్ణికాంతఃస్థితుండగు విష్ణుదేవుండలంచుచు- నావిప్రుండు సమా
ధిపరుండైయుండె- నంత నాయచ్చరలెల్ల నాతాపసోత్తముంగాంచి- ని
రాశలు- నిర్లజ్జులు- నిరుత్సాహులు- నిర్ముక్తగౌరవులునై- యమరేం
ద్రుకడకేగి- యామునీంద్రు వృత్తాంతంబెఱింగింప- విషణ్ణవదనుండై- బ
లసూదనుండు కొంతప్రొద్దువిచారించి- యాముని తపోభంగంబాచరింప
తానాక గజరూపంబునొంది - యనేక కరిణీయూథంబులంగూడి - యా
ముని కడకేగి- యాతనికెదుర మందమందంబుగా- సంచరించుచు- కరిణు
లంగూడి, కామమోహితుండై రమింపుచు - స్వేచ్ఛగాదిరుగుచుండ- నా

ఘేనమందమందగతిర్గజః॥ ౩౪ ॥ చరంతంపరితస్స్వైరంగజయూథం
సతాపసః।అశంకితమతిస్స్వస్థాదదర్శోన్మీలితేక్షణః॥ ౩౫॥ పురతస్తస్య
బలభిద్గజేంద్రఃకామమోహితః । రేమేకయాచిద్దుర్బుద్ధిఃకరిణ్యాసహమా
యయా॥ ౩౬॥ రమమాణంచతందృష్ట్వాకుంజరంకామమోహితం। విచ
చారతుణంచిత్తంమహర్షేస్తస్యధీమతః॥ ౩౭॥ తతస్సచింతయన్స్వప్రతత
పోభంగకరాన్స్పృహాన్ । గజాయస్స్పృహయామాసమోహితస్తస్యమా
యయా॥ ౩౮॥ తద్దోషాత్సహసంస్పృష్టఃసతుజజ్ఞేమహాగజః । మహాబలో
మహాతేజామత్తద్విజగణేశ్వరః ॥ ౩౯ ॥ సరేమేకరిణీయూథైఃచిరకాలమ
నాకులః। నతుసంస్కారమోహాంధఃపూర్వజన్మకృతానిచ॥ ౪౦॥ నచైవా
పూజయేద్విష్ణుంమాయయైవశచీపతేః । నకామవివశంచిత్తంవిష్ణుంస్మర
తిచంచలం॥ ౪౧॥ సాలగ్రామేగజశ్శ్రేష్ఠఃసకదాచిద్యదృచ్ఛయా । చరన్
చక్రసరిన్మధ్యేవ్యగాహతమదోద్ధతః॥ ౪౨ ॥ తతస్స్వదోషైర్నిర్ముక్తోవి
షయాసంగసంభవైః।సంస్కారపుండరీకాక్షంపూజితంపూర్వజన్మని॥౪౩॥
గర్భజన్మాదిభిర్దుఃఖైఃస్మృతిభంగోనచాన్యథా। ససర్వసంగనిర్ముక్తః
జితక్రోధోజితేంద్రియః॥ ౪౪॥ సర్వభూతాంతరాత్మానంవిష్ణుమేవాభ్య
పూజయత్ । విచరన్పృథివీంకృత్స్నాంపుణ్యదేశదిదృక్షయా ॥ ౪౫ ॥

మహేంద్రుని మాయచే- నాతాపసశ్రేష్ఠుండు కామమోహితంబైన నా
గజంబును- బలుమారు జూచుచుండె. నంతనా దోషంబుచే- నామునీం
ద్రుండుమహాగజంబయిపుట్టి- మహాబలంబుగల్గి - యనేకకరిణులంగూడి
మోహంబున రమింపుచు- దనపూర్వజన్మ కర్మంబులందలంచక - నిం
ద్రునిమాయచే విష్ణుదేవునిభక్తిమాని- కామాంధుడై- బహుకాలంబుసం
చరించుచు- నొకనాడు దైవయోగంబున సాలగ్రామతీర్థంబు జేరి - య
తిమదంబున నందుమునింగి-దాననెల్లదోషంబులుమాని-పూర్వజన్మస్మర
ణంబుగల్గి- జితక్రోధుండు- జితేంద్రియుండు - సర్వసంగవిముక్తుండు
నై- సర్వభూతాంతర్యామియగు- విష్ణుదేవు నిరంతరం బర్చింపుచు-